

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

www.pravoslavlje.rs

Саопштење

Светог Архијерејског Сабора
Српске Православне Цркве

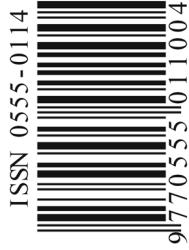
Излази 1. и 15. у месецу

1. јун 2011

2,5 КМ

Цена 90 динара

Број 1061

ISSN 0555-0114
9770555011004

Саопштење

за јавност Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве са редовног заседања одржаног у Београду од 16. до 27. маја 2011. године

У Београду, у Српској Патријаршији, одржано је, од 16. до 27. маја 2011. године, под председништвом Његове Светости Патријарха српског г. Иринеја, редовно заседање Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве. У раду Сабора узели су учешћа сви епархијски архијереји Српске Православне Цркве, као и аутономне Охридске Архиепископије на челу са Његовим Блаженством Архиепископом охридским и митрополитом скопским г. Јованом.

Свети Архијерејски Сабор је свој рад започео саборним служењем свете архијерејске Литургије у Саборном храму Светог Архангела Михаила у Београду, на којој је началствовао Патријарх српски г. Иринеј и извршен призив Светога Духа, Духа истине и мудрости, Којим Црква живи и дела свагда, а посебно на саборима својих епископа. Потом је Председник Сабора, Његова Светост Патријарх, у свом уводном обраћању Сабору указао на нека од актуелних питања живота и мисије Цркве у данашњем времену, времену тешких искушења код нас и у свету, али и времену наде и духовне акције.

У току овогодишњег заседања Сабора Литургија је саборно и свечано служена још два пута – на празник Преноса моштију светог оца Николаја, 9/22. маја, у Карловцима, поводом славе и генералне обнове Саборног светониколајевског храма, и у београдском храму светог апостола и јеванђелиста Марка на празник словенских просветитеља и учитеља, свете браће Кирила и Методија, 11/24.

маја. Литургијског живота Цркве тиче се и најважнија саборска одлука – установљење празновања чудотворне иконе Пресвете Богородице која се чува у Пећкој Патријаршији, сваке године сутрадан по празнику Вазнесења Господњег. Од сада тај празник губи локални, а добија општецрквени карактер. Почевши од најважнијег, богослужбеног аспекта, Сабор се по забавио и питањем предстојећег свечаног обележавања 1700-годишњице Миланског едикта (313-2013.) у Нишу, родном граду светог Константина Великог, на помесном, свеправославном и свехришћанској нивоу. Сабор је такође упутио писмо Његовој Светости Васељенском Патријарху г. Вартоломеју којим се залаже за што скорије сазивање Светог и Великог Сабора Православне Цркве – наравно, после неопходних припрема, са дужном одговорношћу и у духу потпуне верности светим васељенским и помесним саборима из прошlosti.

Саслушавши извештај Светог Синода о његовим делатностима у протеклом периоду и извештаје епархијских архијереја о њиховом раду и о животу Цркве широм света, Сабор је донео одговарајуће одлуке.

На заседању Централног тела за довршење Храма Светог Саве на Врачару, Сабор је са топлом благодарношћу поздравио братску спремност Руске Православне Цркве и велике руске државе да помогну подухват унутрашњег уређења Храма, а после заседања је одслужен парастос његовим ктиторима, задужбинарима, добrotворима и приложницима.

Извршена је реорганизација и арондација поједињих епархија у Србији, у Европи, у Америци и у Аустралији, а већина упражњених епископских катедри је попуњена, док су за неке, до даљњег, постављени епископи администратори. За епископа упражњене Епархије нишке изабран је досадашњи викар митрополита црногорско-приморског и старешина манастира Острога, епископ диоклијски г. др Јован, а за епископа новоосноване Епархије крушевачке јерођакон др Давид (Перовић), доцент Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Администратор новоформиране Епархије аустријско-швајцарске са седиштем у Бечу биће епископ бачки г. др Иринеј, а за администратора новоосноване Епархије буенос-ајреске, која обухвата црквене општине и мисионарске парохије читаве Јужне и Средње Америке, одређен је митрополит црногорско-приморски г. др Амфилохије. За викарне епископе Патријарха српског изабрани су протосинђел мр Јован (Ђулибрк), са титулом епископ липљански, и архијандрит Андреј (Ђилерцић), са титулом епископ ремезијански. Исто тако, Сабор је умolio Епископа захумско-херцеговачког г. Григорија да, у својству заменика, помаже митрополиту дабробосанској г. Николају у обављању архијастирских дужности.

На америчком континенту, у резултату арондације, конституисана је Епархија новогрчаничко-срдињезападноамеричка, а престала да постоји митрополија либертивилско-чи-

кашка. Притом је манастир Светога Саве у Либертивилу крај Чикага, одлуком Сабора, добио статус ставропигијалног манастира, односно манастира под непосредном управом Патријарха српског. За ново седиште Епархије источноамеричке одређен је Њујорк, односно Вашингтон. Одобррен је допуњени текст Статута Епархије канадске, као и Устав Митрополије аустралијско-новозеландске.

Одложено је, до даљег, издавање нових епархија из Архиепископије београдско-карловачке. Исто тако, са свешћу да постоје очигледни пастирски разлози за обнову древне Рашке епархије, припојене Епархији призренској у тешким временима турског ропства, и да би стално присуство епископа у Рашкој области ојачало видљиво и делатно присуство Српске Православне Цркве у том делу Србије, Сабор је привремено одложио решавање тог питања – док се не стекну сви неопходни услови.

У циљу што успешнијег организовања црквеног живота, Сабор је проширио састав постојеће саборске комисије за ревизију Устава Српске Православне Цркве.

Сабор је, као и сваке године, посветио пуну пажњу црквеној просвети уопште и црквеном школству по-

себо. Православном богословском факултету Универзитета у Београду поверен је веома одговоран задатак – превођење делâ светих Отаца и Учитеља Цркве са изворних језика и њихово објављивање са пропратним научним уводима и коментарима. Сабор, даље, очекује унапређење сарадње међу високошколским установама Српске Православне Цркве. Изабран је нови ректор карловачке Богословије,protoјереј професор Јован Петковић, и донета одлука да се обнови рад призренске Богословије у самом Призрену, с тим да се део њених активности и даље одвија у Нишу. Сабор је препоручио мере за унапређење образовно-васпитног система у богословијама Српске Православне Цркве и мере за улазак богословијâ на територији Србије у просветни систем Србије, а препоручено је и оснивање православних гимназија и других школа које би радиле под окриљем Цркве, где год је то могуће.

Сабор поздравља враћање верске службе у Војску Србије, као и одлuku Уставног суда Србије о уставности Закона о враћању неправедно одузете имовине Цркава и верских заједница. С тим у вези, Сабор очекује и тражи да се настави примена тог закона, који се сада не примењује иако

је важећи и обавезујући, што је не-прихватљиво.

Сабор поздравља одлуку државних власти Србије да се Цркви врате матичне књиге које су јој биле одузете после другог светског рата и жели да буду враћене и задужбине и закладе које до сада нису враћене. Очекујући и тражећи потпуно враћање отете црквене имовине, Сабор се заузима и за враћање имовине свим појединцима и установама од којих је она била неправедно одузета. Сабор жали што је суседна Република Мађарска одбила да врати Епархији будимској некадашњу црквену зграду у будимпештанској улици Ваци.

Исто тако, Сабор жали што је дошло до дубоке кризе у односима између Јерусалимске Патријаршије, најстарије хришћанске Цркве, и Румунске Православне Цркве, због неканонског деловања ове последње у Светој Земљи. Нажалост, ни на другим местима јерархија Румунске Православне Цркве не поштује канонски поредак и јурисдикцију сестринских Цркава. У нашем случају, Сабор је захвалан Румунској Православној Цркви за добар однос према Темишварској епархији Српске Православне Цркве и за подршку коју пружа њеном администратору, све-

штенству и монаштву, чemu одговара братољубиви став Српске Православне Цркве према Румунима у српском Банату, али истовремено изражава жаљење и одлучан протест због не-канонских упада поједињих епископа и клирика из Румуније на подручје двеју епархија у Источној Србији, без благослова и одобрења надлежних епископа Српске Православне Цркве. Уколико не престане неканонско и небратско деловање ових лица, Сабор и Синод Српске Православне Цркве ће предузети све канонске и законске мере да се оно заустави, да се очува вековни канонски поредак и да се онемогући поигравање светињом међуправославног јединства, ма ко био инспиратор и организатор активности које угрожавају то јединство.

Сабор такође дубоко жали што власти Републике Македоније, иако им међународне организације упућују критике због кршења верских слобода и људских права, истрајавају на прогону канонског Архиепископа охридског г. Јована и одбијају да региструју Охридску Архиепископију, аутономну Православну Цркву која је у пуном јединству са свим Православним Црквама у свету. Саборски Оци најоштрије осуђују недавно на силничко понашање према једном архијереју, свештеномонасистма и верницима Охридске Архиепископије, и то за време вршења богослужења, у Кавадарцима, подстакнуто и наручену од једног тамошњег епископа у расколу, по његовом сопственом јавном признању. Носиоци таквог нецрквеног менталитета не само што не желе дијалог који би зацелио рану раскола него ту рану још позлеђују, додајући безакоње на безакоње, на-носећи огромну духовну штету заведеним верницима и провоцирајући Божју дуготрпељивост и људско стрпљење. Зло рађење, готово суђење, мудро каже народ.

Сабор је са посебном пажњом размотрio озбиљне тешкоће са којима се суочавају Митрополија црногорско-приморска и остale епархије Српске Православне Цркве које дјелују у Црној Гори. Претње да ће бити срушена црква Свете Тројице на пла-

нини Румији; рушење храма светог Александра Невског и Свете Госпође на Светом Стефану; противправна намера да се Цркви одузму храмови на Типуру и на Крушевцу; изјава са највишег државног места којом се Српској Православној Цркви осправа и правно постојање и право на постојање у Црној Гори, а самим тим и право на имовину; јавно изражене амбиције поједињих црногорских политичара да уређују црквена питања и да притисцима, чак претећи силом, манипулишу идентитетом и устројством Православне Цркве у Црној Гори, са нескривеном жељом да је учине инструментом својих политичких замисли; програмско опредељење владајуће црногорске странке, Демократске (!) партије социјалистâ, да агресивно обликује црквени живот православних хришћана у Црној Гори (срћем, остављајући на миру остале Цркве и верске заједнице)... – све то представља угрожавање елементарних људских права и верских слобода, делатно порицање секуларног карактера државе Црне Горе и одбацивање демократског начела одвоjenosti Цркве и државе, као и отворено увођење давно превазиђене социјалне категорије, категорије грађана другог реда, и то на основу верске и етичке припадности. Стога Сабор захтева од државних органа Црне Горе да поштују сопствени устав, као и права сваке Цркве и верске заједнице, па и Српске Православне Цркве, зајамчена домаћим и међународним законима. Била би заиста велика брука и срамота да се по та права и по правду мора ићи у Брисел, Стразбур или Вашингтон.

Сабор је забринут и због тешкоћа кроз које пролази Република Српска, а тиме и Српска Православна Црква у Босни и Херцеговини. Сабор је уверен да и грађани Републике Српске, попут грађана у савременим демократским државама уопште, имају право на слободно плебисцитарно изјашњавање о питањима која сматрају важним јер је то право најизразитији, ако не и једини пример непосредне демократије. Сабор, такође, тражи од свих – како од домаћих политич-

ких структура тако и од релевантних страних чинилаца и центара одлучивања – да поштују Дејтонски споразум и да тако граде дугорочни мир у Босни и Херцеговини.

Особиту забринутост изазивају у душама чланова Сабора непостојање – и после толико година! – услова за повратак прогнаних и избеглих са Косова и Метохије, ново угрожавање српске имовине и домова, немогућност обнове више од стотину порушених храмова... Сабор подсећа до мају и међународну јавност на то да би сваки дијалог о Косову и Метохији који би водио ка гажењу Устава Србије и непоштовању Резолуције Уједињених нација број 1244 представљао директно подривање Повеље УН и међународног поретка успостављеног после другог светског рата. Погрешна решења не би била никаква решења него би, нажалост, постала узрок дугорочне – вероватно и трајне – нестабилности, несреће и хаоса у Србији, посебно у њеној јужној покрајини, као и у Југоисточној Европи уопште.

Бригу и тугу чланова Сабора увећава чињеница да је у српском народу више умрлих него рођених, што сведочи о дубини кризе морала и породице, па и вере, без обзира на то што се огромна већина људи код нас изјашњавају као верници. Стога Сабор апелује на савест родитељâ, васпитачâ, државних чиновника и свих оних који утичу на стање у друштву, а епархијама Српске Православне Цркве и подручним им црквеним јединицама свесрдно препоручује да оснивају фондове за помоћ породицама са троје и више деце, да се и превентивно и пастирско-терапеутски боре против неморала, порнографије, наркоманије и свих других духовних пошасти које непосредно угрожавају биће и будућност нашег народа и многих других народа.

За чланове Синода у новом сазиву изабрани су епископи сремски Василије, бачки Иринеј, шумадијски Јован и будимљанско-никшићки Јоаникије.

ДосТАВЉА:

епископ бачки Иринеј

ПРАВОСЛАВЉЕ 1061

2
Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора СПЦ

5
Садржај

6
Активности Патријарха

8
Разговор са Архиепископом охридским Г. Јованом
Остажемо верни Христу
Славица Лазић

11
Саопштење за јавност Митрополије црногорско-приморске

12
Сабрано теолошко стваралаштво
Патријарха Павла
*протојереј-стахирофор гр Владимир
Вукашиновић*

14
Димитрије Богдановић
– теолог љубави
Блатоје Пантелић

17
Почеци књижевног рада ученика и професора београдске Богословије
монах Игњатије Марковић

18
Разговор са проф. др Ксенијом Кончаревић
Православни богословски факултет је одличан избор
президент мр Александар Ђаковац

20
Нова сазнања о почецима високог образовања у Србији
гр Ксенија Кончаревић

22
Право и вера
Марина Марић

23
Разговор са учесницима скупа на ПБФ
Милутин Трнавац, Вукашин Милићевић,
Миљан Танић

25
Обновљива енергија Студенице
Г. П.

26
Родослов Исуса Христа
гр Предраг Драшковић

28
Вера као ходочашће – од Вавилоније до небеског Јерусалима
Јован Блајовић

30
Свети Василије Острошки (1610-1671)
Радован Пилић

32
Ватиканска библиотека
мир јакон Ненад Игризовић

34
Осам векова Милешеве
- Сава као мисионар -
Живорад Јанковић

36
Загонетка живота у роману
Тврђава Меше Селимовића
Александар Р. Јевтић

38
Монах Григорије Круг
Ирина Радосављевић

40
Свет књиге

41
Вести из прошлости

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

46
Вјечнаја памјат

На насловној страни:
Црква посвећена Светим
Врачима Козми и Дамјану,
Водена пољана на Златару
Фотографија: јакон Драган С. Танасијевић

Излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа. Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Президент мр Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
јакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
президент др Оливер Суботић,
Сања Љубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и аугуст двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 40 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007110000024015
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 64 85-88-486
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
Факс: +381 11 3282 588
e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs - редакција
preplata@spcrs.rs - претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.рс
Штампа: „Политика“ А. Д.
ЦИЛ - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
Дистрибутор: „Polydor“ доо,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

271.222 (497.11)
ИССН 0555-0114 - Православље
ЦОБИСС.СР-ИД 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије

Наше писмо је ћирилица

Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј, уз саслужење протојереја-ставрофора Виталија Тарајева, старешине Подворја Московске Патријаршије у Београду и више свештеника и ђакона, служио је 24. маја, молебан словенским просветитељима Кирилу и Методију. Молебан је служен у парку код Вуковог споменика испред споменика словенским равноапостолима Кирилу и Методију, који је 2004. године урадио македонски вајар и члан Српске академије наука и уметности Томе Серафимовски.

На молебану је било више владика Српске Православне Цркве који су били у Београду на заседању Светога Архијерејског Сабора. Био је присутан и Његова Екселенција амбасадор Русије у Србији Александар Конузин са више чланова руске амбасаде, те представници амбасада словенских земаља: Украјине, Белорусије, Бугарске, Македоније, Словачке и Чешке. Ту су били и представници домаћина Министарства вера и дијаспоре и Министарства културе у Влади Србије, као и представници Удружења књижевника Србије. Били су ту и представници разних удружења: „Међународног фонда јединства православних народа“, „Ћирилица“, „Друштво Македонаца у Србији“, гости из Русије – чланови ансамбла „Дон“ из Ростова на Дону у живописним козачким ношњама и многоbroјни београдски школари.

После молебана Патријарх Иринеј је беседио о значају дела Светог Кирила и Методија, рекавши између остalog:

„Прва реч словенска која је икада написана била је она из Јеванђеља Јовановог: От искони бје слово и слово бје Бог. То је прва словенска реч написана на хартији и у књизи. И одатле се ширила и ево и данас проширила не само у словенским народима, него широм света. Ми смо им благодарни, и ту благодарност изражавамо кроз поштовање, кроз подизање храмова у част њихових имена и славу Божију. И ми словенски народи имамо велику обавезу и дужност да оно Свето Писмо које су нам они оставили, а мислим на азбуку, чувамо као заиста своје велико благо и велику драгоценост. То се посебно односи на српски народ. Како видимо, овде по граду Београду мало има ћирилице. Видимо латиницу. Добро је и то писмо што имамо, али наше је писмо ћирилица, којом се поносимо и којом су написана велика и славна дела и којима су нас заиста увели на позорницу културе, светске културе и светске баштине.“

J. Бајић

Министар вера и дијаспоре приредио пријем за чланове Сабора СПЦ

Министар вера и дијаспоре Србије г. Срђан Срећковић приредио је 25. маја поводом заседања Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, пријем и ручак за Његову Светост Патријарха српског Г. Иринеја и чланове Сабора.

Патријарх српски Г. Иринеј је указао на обичај да током заседања Сабора, председник Републике или министар вера приреди пријем за чланове Сабора, чиме се потврђује да је Црква један од стубова државе. „Нама је, као Цркви, изузетно стало да помогнемо мисију државе, као што и држава помаже мисију Цркве, јер смо два важна стуба у животу и историји народа. Сви желимо да до-принесемо да наш народ и држава иду својим путем, на најбољи начин“, рекао је Патријарх Иринеј и нагласио да Црква поштује суверенитет државе и њену мисију, као што и држава поштује суверенитет Цркве и њену мисију. „Држава и Црква су, како је истакао Патријарх, два тела која су правно одвојена, али представљају јединство Цркве и народа.“

Министар Срећковић је истакао да се овим пријемом „још једном манифестије наша воља да држава и Црква, које су аутономне и независно функционишу, али су веома значајни чиниоци друштва у 21. веку, заједнички дају допринос очувању нашег националних идентитета, културе, традиције и посебно вере“. Он је подвукao да су држава и Црква одвојене, али заједнички дају допринос процесима који су у интересу државе Србије и српског народа.

Господин Срећковић је напоменуо да је овогодишње заседање прво од сједињавања министарства вера и дијаспоре. „Тим обједињавањем веза отаџбине и дијаспоре постаје знатно чвршћа, што је за нас итекако важно, јер то заправо представља везу комплетног српског бића“, поручио је Срећковић, истакавши да је јединство српског народа у расејању под благословом епископа СПЦ најзначајнији стуб стабилности, не само за оне Србе који живе изван граница и далеко од Србије, већ и за све у отаџбини.

250 година Саборне цркве у Сремским Карловцима

У недељу 22. маја 2011. г. на дан када Српска Православна Црква молитвено прославља Светог Николаја Мирликијског, Патријарх српски Г. Иринеј служио је Свету Архијерејску Литургију у Сремским Карловцима, уз саслужење једанаесторице епископа који су били сабрани на редовном мајском заседању Светог Архијерејског Сабора, свештеника и ђакона Епархије сремске. Поводом великог јубилеја два и по века од изградње Саборне цркве у Сремским Карловцима, која је посвећена Светом Николају, и стотину година од обнове поменутог здања, после Свете Литургије Патријарх је повео Литију улицама средишта Епархије сремске.

Свечаности су присуствовали министар за културу, информисање и информационо друштво Србије Предраг Марковић, министар за људска и мњинска права, државну управу и локалну самоуправу Милан Марковић, председник Владе Војводине Бојан Пајтић и многи други гости.

У својој беседи, пред око 2.000 верника, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј је рекао да се ововремено зло у ком се нашао српски народ може победити једино љубећи „све и сваког“, па и свог непријатеља. „Љубав према свима и свакоме, па и према свом непријатељу, једини је начин да се победи сво ововремено зло и искушења у којима се нашао српски народ“, рекао је Патријарх Иринеј и додао: „уверен сам да ћemo сви заједно, јединствени, Црква, народ и држава смоћи храбости и успети да преживимо ово нам ненаклоњено време. Било је најтрагичније у нашој историји када смо ми били ми, а они они, када смо били подељени“, рекао је Патријарх нагласивши да је то време иза нас и да данас Црква заједно са нашом Отаџбином, односно државом, и њеним представницима чини јединствен народ који има јединствен циљ и јединствен пут ка том циљу. Наглашавајући да је овај Свети Храм, освештан и овог пута после недавне обнове, извор наше историје и наше културе, који је сакупљао и сабирао наш народ и одиграо значајну улогу у његовом животу, Патријарх је исказао задовољство тиме што су у њему данас сабрани народ и његови представници.

Патријарх Иринеј посетио Епархију милешевску

„Ово је земља радости и немојте је напуштати“

Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј, са својом пратњом архијерејима пристиглим из Београда, први пут као српски Архијастир, ступио је ногом на тле Епархије милешевске, 28. маја ове године. Испред Цркве брвнаре грађене у византијском стилу, посвећене Светим Врачима Козми и Дамјану, на Воденој пољани на Златару Патријарха Иринеја, његову пратњу, домаћина Епископа милешевског Филарета, епископе: осечко-барањског Лукијана, врањског Пахомија и шумадијског Јована дочекао је шпалир кога су чинили богослови, чланови хора Богословије Светога Саве из Београда и многобројни мештани.

Патријарх је у Цркви Светог Козме и Дамјана, целивао иконе, ушао у олтар и уписао се у Јеванђеље: „Нека Господ благослови овај народ и овај предивни део српске земље“.

Посета Епархији милешевској је настављена одласком у Нову Варош, у стару Цркву Свете Тројице, прелепу и велику грађевину сазидану у време када су овде владали Турци, далеке 1874. године. Пространа и уређена порта била је пуна народа, били су ту млади у народним ношњама, који су гости дочекали колом и песмом. Последњи пут, пре овога догађаја, Архијастир српски ушао је у овај Храм давне 1964. године. Био је то Патријарх Герман.

За Патријарха Иринеја и епископе Српске Цркве служена је доксологија. Потом је Патријарх беседио, упутивши верницима савет да се добро слажу са својим комшијама муслиманима, и да не напуштају ове предивне пределе.

У суботу поподне, 28. маја, Патријарх Иринеј, који је стигао у Манастир Милешеву, уз чувене звуке милешевских звона, дочекали су епископи: канадски Григорије и бачки Иринеј који су у међувремену стигли из Београда, предводници исламске заједнице Србије, реис ел улема Адем Зилкић, са своја два сарадника, и верни народ који је испунио сав простор око и у манастирској порти.

Патријарх Иринеј упутио се у Храм Вазнесења Господњег, задужбину краља Владислава Немањића у којој је неколико векова почивало тело Светога Са-

ве, где је служена доксологија. Појао је хор богослова Богословије Светога Саве из Београда. У време службе у Храму је поред епископа, свештенства и верника био и реис ел улема Адем Зилкић са својим сарадницима, потпредседник Владе Србије Ивица Дачић, представници општина Пријепоље, Прибој и Нова Варош. Обраћајући се гостима, Епископ милешевски Филарет је говорио о неопходности уважавања и љубави између православних и муслмана који живе на истом простору, говоре једним језиком и верују у једнога Бога.

У поподневним часовима Његова Светост је освештала новоподигнута манастирски конак и црквено звono од 9 тona, изливено у Русији поводом 800 година постојања Манастира Милешева.

За трпезом љубави, Патријарха Иринеја је најпре поздравиоprotoјереј-старофор Драган Видаковић, затим Лазар Рвовић, председник Општине Пријепоље, а са посебном пажњом биле су саслушане речи добро дошлице које му је упутио ефендија Макић.

Освећењем новоподигнутог Храма Светога Георгија на Пљевљанској вису у насељу Гукама у недељу 29. маја завршена је дводневна посета Његове Светости Патријарха српског Иринеја милешевској Епархији.

Овај Храм у Пљевљима је други по величини православни Храм у Црној Гори. Градња је почела 2001. године, а учествовала је и црногорска држава, општина Пљевља која је дала бесплатно плац и чији су запослени добровољно месечно издавали за градњу један одсто од својих зарада.

Око Храма, тог дана, окупило се мноштво народа, не само из Пљевља него и из целе Црне Горе. После освећења и Свете Архијерејске Литургије, својим гостима, архијерејима СПЦ, представницима Владе Црне Горе, општине Пљевља, представнику исламске верске заједнице пљевљанској имаму ефендији Самиру Кадрибашићу и верном народу, обратио се Епископ милешевски Филарет, а потоњом беседом Његова Светост Патријарх српски Иринеј је и званично завршио дводневну посету.

Јово Бајић

Разговор са Архиепископом охридским и Митрополитом скопским Господином Јованом

Остајемо верни Христу

Разговарала Славица Лазић

Поглавар Охридске Архиепископије живи и служи на релацији Грчка – Србија. После одслужене две затворске казне у македонским затворима, Његовом Блаженству Г. Јовану запрећено је новим тамновањем. У време одржавања Светог Архијерејског Сабора СПЦ разговарали смо са Његовим Блаженством Г. Јованом о новим страдањима јерархије и верника.

Ваше Блаженство, на Сабору сте изнели најновији пример бруталног поступка власти Македоније када је у питању однос према Православним верницима Охридске Архиепископије. Какав је став заузео Сабор по питању деценијског прогона верних и свештенослужитеља у Републици Македонији?

– Известио сам Сабор о немилом догађају од 12. маја на гробљу у Кавадарцима, када је расколничка организација, тзв. Македонска црква покушала да спречи опело и сахрану верника Охридске Архиепископије. Обред је

служио Епископ брегалнички г. Марко са свештеником и ђаконом. Видео снимак тог ружног догађаја је интернетом обишао свет. Људи су згрожени докле је стигла расколничка свест, да ометају чак и сахрану покојника на гробљу. Нису дали да обавимо обред у једној од цркви које је узурпирала тзв. Македонска црква, заборанили су обред чак и у Градској капели, која је грађена од самодоприноса грађана. И на самом гробу, који је приватна својина породице, ометали су свештенике да изврше опело. То је ужасан поступак. Година-ма уназад питање регистрације Охридске Архиепископије остаје нерешено.

После негативног одговора судова у Македонији, предмет смо доставили Суду за људска права у Стразбуру. Сабор сам известио о мом хапшењу ради екстрадиције у Бугарску и о свему што се дешавало протекле године. На плану верских права и слобода у Македонији стање се није поправило. Прецизније, нема помака од 2002. године када смо ступили у јединство са СПЦ.

Шта је до сада предузето да се тешко стање у Архиепископији реши?

– Имамо пуну подршку Сабора, али Сабор је у овом тренутку немоћан да

утиче на државни врх Републике Македоније да промени свој однос према Охридској Архиепископији, коју признају међународни фактори. У годишњим извештајима Стејт департмента и организација за људска права увек се помињу крешења верских права верника Охридске Архиепископије. На основу тих извештаја, ја сам био ослобођен од Суда у Бугарској, јер су ондашње судије схватиле да је мој прогон и прогон верника Охридске Архиепископије на верској основи, а не по кривичном зајонику Републике Македоније. Из тог разлога нису допустили моју екстрадицију, јер у протоколу за екстрадицију постоји члан у коме се каже да када се сагледа да ће неко бити гоњен на верској основи или по расној дискриминацији у земљу у којој се тражи да буде екстрадиран, тада суд који одлучује може да не допусти екстрадицију. Било ми је јако тешко и непријатно да будем затворен у другој земљи, али је то било и плодоносно, јер је један непристрасан суд који није обремењен политичким стањем у Македонији, донео не-пристрасну одлуку. Судско гоњење је у трећем покушају осуђено, иако сам за исти предмет предходно ослобођен. То је верски прогон без икаквог кривичног дела које ми се приписује.

Ваше Блаженство, да ли бисте направили дистинкцију између раскола и расколника и канонске Цркве?

– Канонска Црква је Црква која је у јединству са првотроном Црквом. У овом случају првотрона Црква у православљу је Васељенска Патријаршија и све цркве су у јединству са Васељенском Патријаршијом. Истовремену су у међусобном јединству као сестре цркве и називају се канонске цркве, значи цркве које поштују канонски поредак Православне Цркве који се преноси са генерације на генерацију. Раскол није новина овог века, дешавао се у првим вековима хришћанства. Раскол је одступање од заједнице ради одређених интереса оних који одступају. Раскол није јерес, који означава погрешно учење. Раскол може да буде канонски или дисциплинарни прекрашјај који је усмерен према Цркви. Он разједа Цркву, безмало исто као сама јерес. Нејединство са канонском Црквом показује да се један од чинила-

ца не може назвати црквом. Једна је Црква, не може их бити две. Канонска Црква је Охридска Архиепископија, а расколница организација се не може назвати истим појмом црква.

Расколници претендују да се и они назову црквом, и у неком ширем схватању Цркве они то јесу, само у ширем схватању. Права Црква је она која општи у литургијском и канонском јединству. Када прекине то литургијско и канонско општење, не престаје одмах та заједница која се одвојила да буде Црква, али није потпуна Црква јер има недостатак да се налази у нејединству са Црквом. Христос се оваплотио, дошао на земљу да сједини створену и нестворену природу. И сам Христос је носилац божанске и човечанске природе у једној личности. Дошао је међу нас да узме ту створену природу у својој личности, да би она била у јединству са Богом. И само тако, на тај начин постала бесмртна. Нема другог лека за бесмртност, осим да створена природа људска буде у заједници са нествореном природом божанском. Једино тако ће створена природа постати вечна. Ако је Христос зато сишао да направи то јединство између Бога и створене природе, онда свако цепање тог јединства, свако раздвајање је хула на самог Христа, који је дао свој живот смрћу на крсту. Онај ко није поштедео самог себе – Богочовек Христос, бива постижен од оваквих поступака расколника више него од оних који су га разапели на крст.

Ваше Блаженство, да ли је то само унутармакедонско питање?

– Било је више покушаја да се реши проблем. У Нишу је 2002. године потписана сагласност од стране делегације за преговоре тзв. Македонске цркве и делегације Српске Патријаршије. Та сагласност је усвојена од стране Сабора СПЦ, али је под притиском власти у Македонији синод тзв. Македонске цркве одбио да је усвоји. Јавио се велики проблем, јер је оно што је постигнуто том сагласношћу био максимум који је могла да даде СПЦ. Прошлогодишња Међуправославна конференција за припрему великог Сабора у Шамбезију потврдила је да је СПЦ поступила на најбољи могући начин. СПЦ не може да даде аутокефалију једној Цркви, о томе треба да разговарају све остале

Цркве јер је то питање опште сагласности у Православљу.

Зашто македонске власти онемогућавају регистрацију Цркве?

– Одбијени смо 2005. године када је важио стари Закон из 1998. године за регистрацију цркава и верских заједница за који се испоставило да је био неусаглашен са европским стандардима. Нов Закон је донет 2009. године на основу кога смо тражили да будемо регистровани, али смо поново одбијени. Жалили смо се, али смо одбијени чиме су иссрпљени правни лекови у Македонији. Предмет смо послали Суду за људска права у Стразбуру. Прво одбијање да будемо регистровани упутили смо 2007. године, а 2010. године смо спојили предмет. Надамо се позитивном решењу после чега македонска власт више неће моћи да избегне да нас региструје. То ће бити велики по-раз за њихову тврдокорност, јер је невероватно да нам у 21. веку ускраћују људска права и при том очекују да ми поштујемо све законе и политику те државе. И поред свега, остали смо лојални Македонији, мада смо много пута изневерени и због тога огорчени. То је наш крст, носимо га и кроз крст се спасавамо.

Где сада боравите, Ваше блаженство? Можете ли да се вратите у Македонију, какви су односи са мацијом а какви са Грчком Црквом?

– Два пута сам био у затвору у Македонији, неколико пута у притвору и ово је трећа затворска казна којом ми прете и за коју су тражили екстрадицију. Читав православни свет је упознат о новој претњи и ни од кога нисам добио савет да треба и по трећи пут да идем у затвор, јер је то очевидно тенденцијозно. Оба пута сам се добровољно јавио у затвор сматрајући да ће моје тамновање променити државну политику према Охридској Архиепископији, да ће омекшати ставови према верским слободама и да ће се после мог изласка из затвора положај наше Цркве радикално променити набоље. Када сам видео да се то није десило, знам да моје треће утамничење ништа не би променило. Приморан сам да живим на релацији Грчка – Србија. Једина корист је да сам током две ипо године успео да завршим

докторат на тему „Јединство Цркве и савремени црквени проблеми по Св. Максиму Исповеднику.“ То је савремена тема која се бави и овим расколом.

Неопходно је доћи до јединства, чак и преко великих жртава које смо поднели, јер јединство нема цену. Јединство је смисао постојања и смисао живота у Цркви. Свака личност појединачно налази смисао у томе да ступи у јединство са Богом. Све личности у Цркви налазе такође смисао да ступе у јединство са Богом. Јединство је дакле основа за живот, како личности тако и Цркве.

Када пролазим кроз Бугарску, будући да није скинута потерница Интерпола, заустављају ме да провере да ли за мене има разрешења. Неко време ме задржавају, без већих проблема. Грчка није прихватила ту потерницу, примили су ме као брата, могу да служим и третиран сам и према чину и према положају који имам у Цркви. У Србији сам грађанин ове земље и по законима Србија не може да ме излучи. Не могу да излазим из Грчке, Бугарске и Србије, забрањено ми је путовање.

Ваше Блаженство, као подносите тај егзодус?

– Како растемо у Богу све више сазнајемо да победа није победа силом, већ смирењем и крстом.

Колико верника и свештеника броји Охридска Архиепископија и какав је њихов духовни живот?

– Још увек немамо праву слику о броју верника, јер држава избегава да направи реални попис. За крај године најављује се попис становништва. Покушавамо преко амбасаде РС у Македонији и преко међународних фактора да утичемо како би се прихватило допунско питање у рубрици вероисповест – којој тачно вероисповести припада верник. На тај начин ћемо имати јасну слику која је припадници Охридске Архиепископије.

пије, а ко расколници. На последњем попису било је око 40.000 Срба у Македонији. У овом тренутку не можемо да кажемо да сви припадају Охридској Архиепископији, као што не можемо да кажемо да Македонаца нема у Охридској Архиепископији. Структура Архиепископије је таква да у Св. Синоду поред мене као Епископа има још три Архијереја. Полако се устројава јерархијски живот, попуњава се клир у епархијама, има нових рукополагања. Најтежи проблем је што су узурпирани сви храмови од стране расколника. Када почнемо да градимо храм или манастир – сруше или запале. У последње време се ситуација мало смирила. Наша богослужбена места су помало чудна – подруми, приватни станови, хале. Наше напредовање је споро, али радује чињеница да идемо према заједници са Богом и да растемо.

Јануара 2004. г. монаси четири манастира су прешли у јединство са Охридском Архиепископијом, што је изазвало велике проблеме. Каква је ситуација са монаштвом данас?

– Тада се држава уплашила да ће се масовно прелазити из тзв. Македонске цркве код нас. Монаси и монахиње из та четири манастира су били ухапшени и задржани у полицији 24 часа, а мени је одређен притвор 30 дана. После тога је следило суђење на коме сам осуђен за распаљивање националне мржње. То је био страх инициран преласком целих манастира у окриље Цркве. Монаштво живи у тешким условима. После много времена смо успели да обезбедимо кров за све. Монаси имају такав позив да жртвују себе за Цркву и Бога. Носе достојно свој крст. Нека им Бог буде на помоћи. Надамо се да ће их Бог наградити и дати им венац за доказану љубав. Јубав према Христу доказујемо само под условом да останемо верни Њему.

Колико наш народ разуме шта се догађа са Црквом у Македонији?

– У Македонији средства информисања дезинформишу јавност и народ не маје праву слику. Ми смо представљени као издајце који раде за туђе интересе, а Охридска Архиепископија се представља као сателит Српске Патријаршије. То чине да би нас оправили и умањили

прилив верника код нас. Када су запалили конак у Нижепољу код Битоља, нико тај чин није осудио. У почетку је било тешко дати позитивну слику о Архиепископији. У међувремену су избили велики скандали у тзв. Македонској цркви која више нема никаков утицај на јавни живот. Они су неодговорни и руше углед Цркве у народу. Властима то одговара и они држе ту организацију као да је биро, дирекција система власти. Потребна им је таква Црква која ништа не ради а фактички званично постоји. Средства информисања, и позициона и опозициона, дају искривљену слику, али су у једном сагласни – не треба давати никакав простор и легитимитет Охридској Архиепископији.

Колико је ова ситуација утицала на духовни живот Срба у Македонији?

– Ова тешка ситуација је допринела да они који схватају Цркву као мајку која их препораћа за нови живот, приступе Цркви много отвореније и пожртвованје од оних који нису пролазили кроз такве тешоће. Садашња ситуација у Македонији ми личи на прогон Цркве у првим вековима хришћанства. Ово страдање јача дух Цркве. Верници су ојрковљени, учествују у литургијском животу Цркве недељом, празником и пре и после богослужења, што је подвиг. Нико није одступио од Цркве, без обзира на жестину гоњења. Цркве расколничке организације су потпуно празне. Они немају вернике у цркви зато што њихова паства нема литургијску свест. То је паства политички оријентисана, заражена синдромом национал-филетизма.

Бирамо веру

– Не може се очекивати побољшање док државна политика Републике Македоније не схвати да смо ми грађани те земље, да нисмо непријатељи те земље, да смо патриоте у мери у којој се може усагласити патриотизам са верским слободама. Ако треба да бирамо, бирамо веру јер нас вера спашава, а не голи патриотизам. Ти појмови нису супротстављени и човек може да буде верски слободан и определен и истовремено патриота, односно да воли своју државу.

Саопштење

за јавност

Митрополије црногорско-приморске

Савјет за односе са јавношћу Православне Митрополије црногорско-приморске је веома пажљиво прочитao предложени текст дијела програма ДПС, који износи планове и размишљања партијских идеолога на тему положаја и будућности Православне Цркве у Црној Гори.

Добронамјерно разумјевајући да је мотив за писање оваког политичког штива, била нечија жеља да се подјеле у Црној Гори превазиђу, те да се тако осигурају „стабилност, просперитет и међународни углед Црне Горе“, Митрополија црногорско-приморска поздравља таква настојања, доживљавајући их као подршку вјековним молитвама Цркве Христове и Њене цетињске Митрополије „да сви Једно буду“, и да нарочито у Цркви нема етничких, расних нити социјалних подјела.

Са друге стране, Црква не може прећутати оно што ће свако писмен јасно и разговјетно видјети у овом партијском тексту – а то је непримјерен однос његових аутора према основним принципима секуларног и грађанског друштва. Другим ријечима, онај ко је писао програм ДПС, своје добре жеље за превазилажењем унутрашњих подјела и напретком државе, оптеретио је и спутао замислима које не погодују овом времену ни овом простору, и које самим тим, збуњују црногорско грађанство.

Најприје се мора рећи да је потпуно депласирано и политички штетно, да једна политичка партија, која себе декларише као грађанску и социјалистичку, сада на почетку 21. вијека, у свој програм уписује отворене ставове о канонском устројству Цркве. Митрополија црногорско-приморска има пуно морално право да упозори на ту аномалију, јер је управо она, заједно са другим православним епархијама на тлу Црне Горе, без икаквих коментара испратила референдумски процес 2006.г., поштујући слободну вољу црногорских грађана и њихово мишљење о државно-правном статусу Црне Горе. Отуда сматрамо да не доприноси стабилности друштва када се политичке вође једне партије тако декларативно изјашњавају о питањима која представљају искључиво унутрашње ствари Цркве. Ако у једном секуларном друштву Црква треба да допринесе потпуној слободи грађана у процесу политичког изјашњавања, тим прије су политичари дужни да поштују и афирмишу слободу вјерујућих људи и свештенства да одлучују о канонском и организационом устројству Цркве.

Овоме треба додати и опрез који Црква има према сваком покушају да се црквена заједница, која је по својој природи васељенска (универзална), своди на оквире који су државни

или национални. Таква настојања су била разумљива у 18. и 19. вијеку, у ери националног романтизма и њему подобних политичких револуција. Али сваком разумном човјеку је јасно да то не одговара духу нашег времена, времена које брише границе међу културама и нацијама, а не одговара исконском устројству Цркве, које, по својој суштини, није ограничено ничим земаљским. Зато, Митрополија црногорско-приморска примјећује очигледну ретроградност таквих идеја и њихову неупотребљивост у погледу изградње стабилног грађанског друштва. Уосталом, овако концепцијан програм једне грађанске партије, утолико је несхватљиви, уколико се овдје ради о савременом друштвеном правном поретку пуне одвојености Цркве и државе!

Конечно, брига око превазилажења подјела међу православним становништвом у Црној Гори, морала би, макар у програму владајуће црногорске партије, да буде артикулисана јасним порукама и идејама како зауставити идеолошко продубљивање националне конфронтације у православном народносном корпусу Црне Горе и уз то наметање и Цркви те диобе и конфронтације са далекосежним посљедицама. Како зауставити наметнуту вјештачку подјелу јединственог језика на два језичка тabora, како спријечити национално и језичко дијељење ученика по разредима (које најављује министарство просвјете?!) и како заштитити већинску црногорску популацију и њена стечена права, да сопствену жељу за учењем и употребом свога језика не остварују путем тзв. „мањинских“ права. Ове теме би свакако више приличиле програму једне политичке странке од најављених расправа о аутокефалности Цркве и тиме директног противставног партијског мијешања у унутрашњем животу Цркве.

Међутим, осјећамо као своју дужност да у свакој ствари, Божијом милошћу и сопственом добром вољом, тражимо оно добро, да читамо добре намјере и да пружимо шансу неупућенима да се поправе и неукима да се уразуме. У том духу, ово наше обраћање јавности завршавамо подсећањем да свако ко искрено жели народно јединство и унутрашњи мир у Црној Гори, има у Православној Митрополији црногорско-приморској, односно Православној Цркви Српској, искреног сарадника. Подјеле, које аутори поменутог текста желе превазићи, никада нијесу имале мање додирних тачака са оним што Црква проповједа, него што то имају теме које данас дијеле људе око нас.

Извор:
Митрополија црногорско-приморска

Поводом изласка Сабраних дела Патријарха Павла из штампе

Сабрано теолошко стваралаштво Патријарха Павла

Протојереј-стапафор проф. др Владислав Вукашиновић

Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке до сада је објавио више књига Патријарха Павла, а све оне представљају својеврstan увод у његова *Сабрана дела*. То је, на првом месту, свима познато тротомно дело *Да нам буду јаснија нека истицања наше вере* објављено у Београду 1998, 2007. и 2010. године. Овај зборник Патријарха српског Павла саткан је од његових одговора на богословске, етичке и богослужбене недоумице које су му током седамдесетих и осамдесетих година прошлога века у форми питања постављали свештеници, монаси и духовно пробужђени верници наше Цркве. Као што је познато, Његова Светост је првобитно своје одговоре објављивао у Гласнику, службеном листу СПЦ. Потом су они сабрани и три пута објављени у опширном, тротомном, зборнику. Из те ризнице богословља Патријарха Павла Издавачки фонд потом је објавио и четири засебна и краћа, тематски хомогенија, зборника – *Посл и Свето Причешиће у Православној Цркви* (Београд, 2008. и 2009.), *Смрт и вечни живот* (Београд 2009.), *Православље у савременом свету* (Београд 2009.) и недавно објављену *Црква и уметност* (Београд 2010). Ова књига Патријарха српског Павла показује да њен писац није био само богослов, литург и духовник првог реда – него да је своју мирну и дубоку, промишљену и засновану реч могао и умео да каже и на широком пољу културе и уметности.

У првом делу ове књиге са подједнаком пажњом обрађују се проблеми црквене архитектуре, хришћанске иконографије, фрескописа и богослужбених предмета. Други део књиге, пак, посвећен је старој књизи. У њему сазнајемо какви су акростихови у канонима београдског *Срђака*, ко је писац грчке *Службе Јовану Владимиру* као и порекло и садржај рукописне *Службе Јанићију*.

Девићком. Минуциозна природа Патријархових истраживања посебно долази до изражaja у поглављима посвећеним разјашњавању криптографа и бројева испод зачала црквенословенских Јеванђеља као и теолошко-етимолошком истраживању порекла основних црквених појмова нашег језика. Када смо завршавали предговор за претходну, теолошку у дословном смислу речи, књигу Свјатејшег господина Павла, рекли смо да његови одговори представљају својеврstan образац односно начин богословствовања који треба следити и усвајати. Овог пута додајемо да су његови текстови културолошке тематике аутентични образац хришћанске, богословске интерпретације уметничких феномена, један од темељних каменова у здању *теолођије српске културе*, које, крајње је време, треба да почнемо озбиљно да градимо.

Но вратимо се сада непосредном поводу овога текста – Патријарховим *Сабраним делима*. У оквиру првог кола *Сабраних дела Патријарха Павла* објављене су три књиге. Прва од њих је књига беседа *Живот по Јеванђељу*, која је објављена 2009. године у Београду у тиражу од 2.000 примерака.

Ова књига структурално је компонована у шест целина. Након *Предговора* следи поглавље *Прве беседе* које обухвата Павлову Прву епископску беседу, из 1957. године, Прву патријарашку беседу на устоличењу у Саборној цркви у Београду, децембра 1990. године, затим Беседу у Пећкој Патријаршији, изговорену на устоличењу у трон Пећких Патријараха, 2. маја 1994. године као и Беседу на Литургији у Саборној цркви поводом превладавања раскола, 1992. године. Затим следи 14 беседа *На Господње и Богородичине празнике* које започињу беседом на Сабор Пресвете Богородице а завршавају словом на Ва-

ведење Пресвете Богородице. Посебну целину представљају 10 беседа *На великојосне теме* у којима је Свјатејши беседник протумачио припремне недеље Великог Поста као и седмице Свете Четрдесетнице. Следећи круг Патријархових беседа представљају *Беседе на светићелске празнике*. Књига је тако конструисана да очува основе принципе развоја црквене богослужбене године у коме су се на првонастале Господње надовезали светитељски празници. Ово поглавље обухвата 34 беседе које започињу словом на Сабор Светог Јована Крститеља а завршавају беседом на Сабор Светог Архангела Михаила. Посебну целину представљају Патријархове *Литургијске омиље и архијасијирске поуке* изговаране у интервалу између 1995. и 1998. године којима се завршава ова књига. У њима Патријарх тумачи тежа новозаветна места неуморно указујући на основе законе и принципе новозаветног морала и практичне аспекте јеванђелског живота.

Након ове књиге објављена је као друга по реду, а шеста у првом колу, Патријархова књига – *Оишти штицик*. Од самих почетака његовог урастања у освештани поредак молитвеног живота Цркве Божије, патријарх Павла је красила љубав према богослужбеном поретку и ревност у његовом усвајању и примењивању у свакодневном животу.

Ова Патријархова књига у почетку није писана са циљем да једног дана буде штампана. Њена основна намена била је да олакша младом богослову, а потом монаху и свештенику, сналажење у сложеним структурима нашег богослужења. Павлова потоња просветна и архијасијирска служба пробудиле су у њему, како и сам каже у свом *Уводном слову* ове књиге, решеност да ове забелешке једног дана преточи у помоћни уџбеник за духовне школе и практичан

приручник за певнице наших манастирских и парохијских храмова.

Тешке и оскудне године које су за нама, спречиле су га у томе. Сматрао је, скроман и саstrandалан са својим народом какав је увек био, да време и снагу, као и материјална средства, треба усмешавати на друге, тада, претежније ствари. Када су се прилике у нашој земљи колико—толико смириле, благословио је да се ове странице, коначно, објаве. Данас су оне угледале светло дана као шести том првога кола *Сабраних дела Патријарха Павла*.

Мислимо да је крајњу намену овог дела, ону коју је у њега уградио наш блаженопочивши Отац, тачно сагледао његов Свјатјејши наследник на трону Светога Саве, Патријарх српски Господин Иринеј, рекавши у свом предговору за ову књигу:

„Надамо се да ће сви они који се овом књигом буду служили, поред упознавања богослужбеног поретка које нам у њој доноси Патријарх Павле, из ње усвајати и љубав и ревност према светом богослужењу Троједином Богу које је, целига живота, њен аутор неговао.

Трећа у низу објављивања а друга у првом колу *Сабраних дела* је још једна књига Патријархових беседа под називом *Живот по Јеванђељу* – књига друга. Прва књига објављена је, како рекосмо, 2009. године у Београду у тиражу од 2.000 примерака. Пре неколико месеци светлост дана угледало је и њено друго издање. Сличну судбину имао је и *Оишти Типик*. Све то показује како велику духовну глад и жеђ наше читалачке публике за аутентичним црквеним и богословским штивом тако и озбиљност, савременост – боље: свевременост, и важност писане али и изговорене речи нашег приснопамјатног Архиепископа.

Ова књига садржи осам тематских целина у оквиру којих су распоређене

Патријархове беседе. Прва је *Новојодишње йоруке*, односно кратка Патријархова обраћања на почетку сваког Великог Календара објављеног за време његовог патријарашког служења. Летимичан поглед на ове текстове и године у којима су они настали показују личност њиховог писца као истинског *оца мира и сведока правде Божије* који је и у тешким и смутним временима остао на првом месту веран Цркви Божијој и њеном Јеванђељу а тек онда осталим, њему не мање драгим и блиским, вредностима и садржајима. Друга целина обухвата његова *Празнична слова* док трећа говори о *Посту у Православној Цркви*. У њој, са посебном пажњом, треба прочитати Патријархово тумачење суботњега поста. То је још један у низу примера, данас посебно актуелан и важан, који показује трезвеност овог великог богослова који је заиста био стекао благоразумност отаchkога ума који избегава сваковрсне крајности идеологизованих теологија. Четврта обухвата Патријархова *Слова на различитим скуповима* у којима, он говорећи различитим поводима и на разним скуповима – од политичких, преко црквених до интеррелигијских тела – показује да има шта да каже у свакој прилици, озбиљно, дубоко и увек јеванђелски засновано и утемељено. Пета су његови говори на сахранама и парастосима обухваћени заједничким називом *Зајукојена слова*. Шесте су му *Беседе на освећењима храмова* а седме пригодна *Слова на значајним љодишњицама*.

Осмо, завршно, поглавље ове књиге представљају беседе, речи, поздрави и отпоздрави са Патријархових *Архијастарских љутовања*. У њима наш велики Архијастар благосиља, поучава, мири и охрабрује своју духовну децу од далеке Америке и Канаде па све до суседних нам земаља Мађарске и Бугарске.

За теологију Патријарха Павла више пута је, с правом, речено да *хармонични однос црквеног Предања и личној ойтиште* у искуству и изразу Свјатјејшега богослова и беседника представља њену централну карактеристику. Дубока лична урођеност у свештене воде Предања оставила је снажног печата и на свим овим књигама. Патријархово благорасудно мишљење и словљење на разне теме живота Цркве и њене унутрашње и спољашње мисије је увек такво да оно у себи успешино резимира и сажима свештено предање Цркве и, слободно како од мртвог формализма тако и од површног човекоугађања, надахнуто указује на правилно поступање у различитим ситуацијама. Патријархову пастирску реч увек краси *благодатна усклађеност* црквене акривије и икономије. Из сваког изговореног слова које и даље благовести са страница ових књига просијава њему карактеристична озбиљност, потпуна верност и доследност црквеним правилима и прописима која, истовремено, никада не губи из вида конкретног човека кога сагледава очима пастирског расуђивања и очинске љубави. Овде вальа додати и Патријархову хвале вредну спремност да никада не бежи од појединих пастирских и духовних тема – ма како оне на први поглед незгодне могле бити – нити да их почествује тишином – што све показује једну од основних црта његове теологије: пастирску бригу за добробит словеснога стада. А без ње – *теологије нема!*

Због свега реченог ове дубоке беседе и текстови Свјатјејшег Патријарха Павла за нас су драгоцене не само на плану сазнавања и разумевања феномена о којима говоре – оне представљају својеврстан *образац* односно *начин богословствовања* који треба следити и усвајати. А то и јесте основни идеал сваке озбиљне теологије: повратак на отачки начин мишљења и постојања.

Српско богословље 20. века

Димитрије Богдановић

– теолог љубави

– поводом двадесетпетогодишњице смрти –

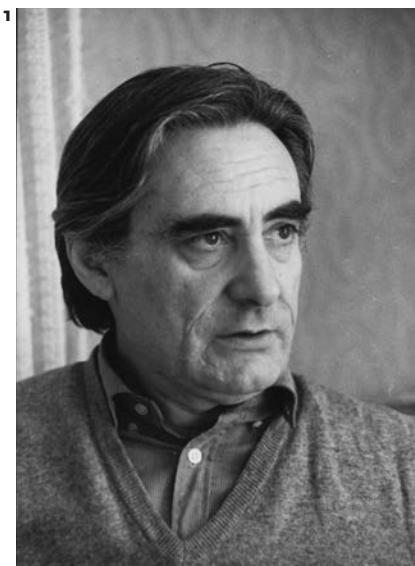
Блајоје Пантелић

Након пада Одесе у руке „црвених“ (1919), један део руских емигра-
ната нашао је уточиште у Краљевини Југославији, у којој ће већ наредне
године допутовати већи број будућих „Руса без Русије“, тј. „Српских Руса“ (из-
рази С. Пириватрића). Гостпримство које им је пружио краљ Александар I било је,
како ће се показати, на обострано задовољство. Руси су добили свој нови дом, а
Срби један нови живот. Неометаном ин-
теграцијом руских емиграната у живот прве Југославије, сви аспекти друштве-
ног живота били су уздигнути на знатно
виши ниво. Београдски Универзитет, на
пример, био је преплављен руским про-
фесорима и студентима, и то је овдашњи
академски живот учинило далеко квали-
тетнијим. Довољно је поменути да је са-
мо Српска академија наука и уметности
у близој будућности добила дванаест
академика из редова руских емиграната.

Плима настала доласком Руса, ути-
цаће посредно и непосредно и на једног
од најзначајнијих интелектуалаца мо-
дерне српске историје – академика др
Димитрија Богдановића. Оцене његовог
стваралаштва спорадично се појављују,
али оно, ипак, заслужује темељније и си-
стематичније истраживање. Ми ћемо се
овом приликом, због ограниченог про-
стора, само укратко осврнути на живот и
академска (посебно богословска) интере-
сована Димитрија Богдановића, док ће-
мо у неким будућим текстовима покуша-
ти да што прецизније прикажемо његов
научни профил.

Живот, ипак, вредан живљења

Димитрије Д. Богдановић рођен је 11.
Х 1930. у Београду. Основну школу завр-
шио је у родном граду, а тадашњу гим-
назију напустио у шетом разреду како
би се, по сопственим речима, „посветио
богословљу“; уписао је богословију Св.
Саве у Београду 1948., а испит зрелости

положио 1952. године. Исте године упи-
сује Богословски факултет СПЦ (= БФ)
на коме је дипломирао 21. VI 1956. У то-
ку студија теологије уписао је и Правни
факултет (1954), који је завршио 1961.
године, и одмах уписао постдипломске
студије на групи за Историју права. На-
кон завршетка Правног факултета радио
је као суплент у богословији Св. Саве, из
које је избачен 1962. због реферата „О
љубави као мерилу еванђелске ортодоксије“. Након тога радио је као правник у
предузећима „Југолек“ и „Југоелектро“.

Одбрану докторске дисертације није
успео да реализује на свом матичном Бо-
гословском факултету. Наиме, 8. X 1958.
Богдановић је декану БФ поднео молбу
за одобрење одбране доктората на тему
„Живот и аскетско учење Св. Јована Ле-
ствичника“, на катедри за Општу исто-
рију хришћанске цркве са Патрологијом.
На седници Савета факултета од 24. X
1958. установљено је да испуњава све
услове за одбрану доктората, и тада му
је одређена комисија у следећем саставу:
др Димитрије Димитријевић, др Андреј
Фрушић и др Стојан Гошевић; на седници
Савета од 22. I 1959. Фрушић је именован
за ментора (тзв. „члана-референта“);

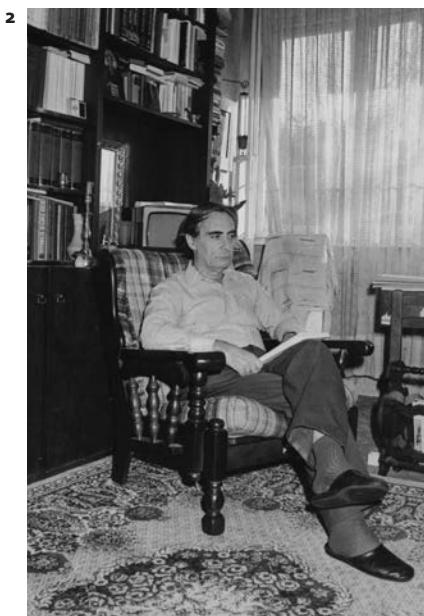
треба додати да је наслов теме незнатно
коригован, уместо „аскетског учења“ у
наслову је остављено само „учење“.

Иако је изгледало да ће све проћи као
и обично када су у питању израде доктор-
ских дисертација, прича Димитрија Бог-
дановића је пред саму одбрану почела
да добија драмске елементе. Из његовог
дописа декану БФ од 31. I 1964. сазнајемо
да је одбрана тезе неизвесна јер је проф.
Фрушић, пошто је хиротонисан за епи-
скопа (19. VI 1959), отишао са факултета,
а након тога Богдановићу није одређен
нови ментор. У међувремену је умро и
проф. Викентије Фрадински с којим је,
након одласка Фрушића, почeo консул-
тације око израде рада. О Богдановиће-
вом допису се расправљало на седници
Савета од 13. маја, али нам одлуке са те
седнице нису познате. Оно што нам је
познато јесте допис Димитрија Богдано-
вића декану БФ од 23. маја у којем га оба-
вештава да жели да одустане од одбране.
Између осталог, у допису стоји: „Постоји
очигледна намера да ми се, с те стране
(мисли на Архијерејски Синод – Б.П.),
онемогући стицање степена доктора те-
ологије, и то наводно због моје 'моралне
неподобности'. При томе се мисли како
на моје предавање *О љубави као мерилу
еванђелске ортодоксије* од 10. V 1962, због
кога сам отпуштен из црквене службе а
да ми није дата прилика да се на одговара-
јући начин браним, тако и на мој закон-
ити брак, који и поред моје поновљене
молбе Синоду није добио црквени благо-
слов. И једна и друга околност не стоје ни
у каквој вези са стицањем једног научног
степена какав би требао да буде степен
доктора теологије, где би једина релевантна
чињеница могла да буде /а формално и јесте/
искључиво научна вред-
ност предложене дисертације. Пошто на
овај начин постоји реална могућност да
Синод злоупотреби своја административ-
но-управна права у односу на Богослов-
ски факултет... одлучио сам да одустанем

1 Димитрије
Богдановић, слика
од 15.12.1985. године

2 У радној соби

3 Последња
фотографија
Димитрија
Богдановића,
сликана у Бечу
пролећа 1986.
године (за
фотографије
се хваљујемо
госпођи Соњи
Богдановић,
супрузи блажене
успомене
академика
др Димитрија
Богдановића)

од полагања доктората на Богословском факултету.“ На крају, Богдановић је дошао да не жели да доведе у неприлику колегијум факултета и, што је још важније, цитирамо: „не могу да дозволим да се мој научни рад и стицање једног академског степена условљавају околностима муга приватног живота, околностима које су, ма колико не биле у вољи овој или оној ‘преосвећеној’ личности, довољно часне и поштене да бих уопште смео излагати их таквом понижавајућем ‘оценењивању’.“ Било какав коментар био би сувишен.

Као што је познато, докторски рад – *Јован Лестивичник у византијској и средњо-вековној српској књижевности* – одбрањен је на Филозофском факултету у Београду 29. X 1965. године; незнатно изменењен и са резимеом на француском језику штампан је три године касније од стране Византолошког института САНУ, и у нашој и светској научној јавности добио највише оцене (готово да нема значајнијег доктората у свету који за тему има стваралаштво Јована Лестивичника а да не наводи овај рад; изменеђу осталих, и један од најзначајнијих православних теолога модерног доба – Христо Јанарас – у свом докторату *Мештафизика ћела* цитира Богдановића). Додајмо да је још у току израде доктората (тачније 1961.) Богдановић са старогрчког превео *Лестивицу*, а уз превод приложио и кратак предговор и речник основних појмова, као и коментаре; у целини гледано, то је засигурно најуспелији превод неког отачког списка икада урађен код нас.

Од 1965. године Богдановић је радио

као библиотекар-текстолог у Археографском одељењу Народне библиотеке Србије, а од 1968. до 1974. био је и начелник тог одељења. Исте године ('74.) прелази на београдски Филозофски факултет, где је на Одељењу за историју предавао Старословенски језик са ћирилском палеографијом. Дописни члан САНУ-а постао је 1978. године, а редовни 1985. Наредне године, 14. јуна (на празник Св. Јустина Философа), академик др Димитрије Богдановић се упокојио.

Научна делатност

Димитрије Богдановић је био изузетно марљив и посвећен научни радник. О томе најречитије говори податак да је у свему ономе у чему је постигао најзначајније резултате био апсолутни аутодидакт; мада је довољан и једноставан увид у његову ергографију да би се схватило да се ради о несвакидањем академском делатнику. По разноврсности знања која је поседовао, он је у потпуности био ренесансни лик. Поред теологије и права које је студирао, бавио се и византијском и српском историјом, археографијом, текстологијом, кодикологијом, ћирилском палеографијом, историјом и теоријом књижевности, библиотекарством, лексикографијом... Изузетне резултате постигао је у домену српске медиевистике, унутар које је и многе области методолошки утемељио или ревидирао. Као и његови славни руски учитељи и сабеседници (Д. Лихачов, В. Мошин, Г. Острогорски, С. Аверинцев и др.), Димитрије Богдано-

вић је имао способност која краси само великане научне мисли, а то је моћ да томове књига синтетише и искаже са изузетним литературним даром у само неколико реченица (довољно је погледати његов предговор књизи Х. Г. Бека *Пућеви византијске књижевности*). Богдановић, што треба посебно подврћи, није био само ванредни ерудита, он је поседовао и особену интуицију (као што знамо, управо спојем ерудиције и интуиције зналац постаје мудрац). Такође, био је и у личном и у научном смислу човек од интегритета, човек и научник коме је истина (одн. Истина) једини циљ и смисао свега.

Сада се нећемо бавити конкретним резултатима истраживања Димитрија Богдановића, то остављамо за другу прилику. Овде бисмо желели да се укратко осврнемо само на његову богословску мисао.

Теологија љубави

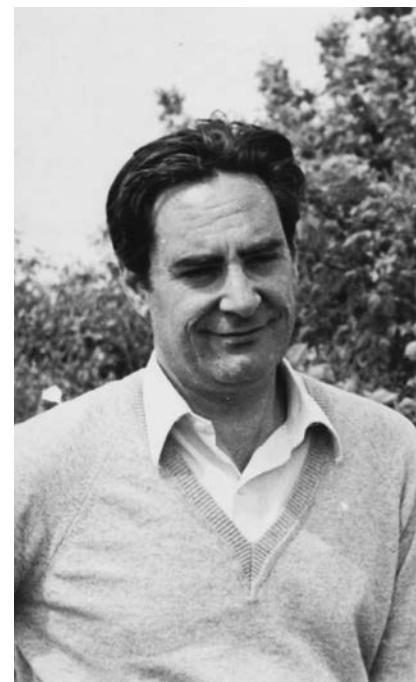
Када се говори о Богдановићевом научном раду обично се превиђа један значајан део његовог стваралаштва; реч је о богословским радовима. Његове патролошке студије и чланци познати су и научној и широј јавности, али текстови у којима је обрађен већи број других богословских тема је готово заборављен. Простор нам не дозвољава да појединачно наводимо теме којима се бавио и закључке до којих је долазио, те ћемо се овом приликом концентрисати на његову фундаменталну богословску идеју – љубав.

Димитрије Богдановић је сматрао да мерило еванђелске ортодоксности, тј. „примарни критеријум распознавања Христове истине од антихристових лажи“, јесте љубав. По његовом уверењу, „еванђелска љубав није ништа друго до љубав којом може да воли човек, само љубав освештана и осмишљена својим откривењем у Христу, сазнањем свога порекла (божанског), своје суштине (божанске), своје будућности и вечне перспективе (такође божанске, бесмртне). Вера која спасава јесте управо вера у то откривење љубави, вера у љубав, у смишљању, оправдању, свемоћи љубави. У томе и јесте откријење, што се човеку открива не оно што он у себи уопште нема, већ оно што има, али чијег коначног и вечног смисла можда није био свестан, па ту боголикост у себи није умео да развије. Открива се не нешто непостојеће, већ само нешто непознато у нама. То је откривење љубави.“

Богдановић пише да је учење о љубави толико очигледно и јасно у Св. Писму да није неопходно неко нарочито теолошко знање, већ је довољно и трезвено-умно ишчитавање. У неколико потеза он скицира светописамско учење о љубави: пре свега, љубав је „суштина бића Божијег (Јн. 4, 8). Отуда и егзистенција света: љубав, тј. чежња да се у апсолутну срећу уведе и неко ко није моје Ја, јесте једини мотив стварања света а посебно човека. Јубав је и основни смер божанске бриге о свету, као и основни разлог за грандиозну драму оваплоћења и спасења (Јн. 3, 16). Та љубав се потврдила кроз сву делатност Исусову на земљи, а не само у завршном акту голготске смрти. Критеријум Његовог месијанства јесте заправо чудо истинске и свемоћне љубави према човеку (в. Мт. 11, 3).“ Богдановић даље наводи да се „божанска љубав, указана људима кроз Господа Исуса Христа, претвара у закон међуљудских односа, у љубав човека према човеку, у човечност.“ Он посебно подвлачи да „Еванђење не даје неко апстрактно мерило, у виду неког логичког постулата или формалног услова, него даје љубав, па и њу – не као емоцију, као субјективни доживљај, већ као религиозно хтење, као објективну делатност.“

Избегавајући опасност субјективизма, Богдановић умесно додаје да акт делатне љубави, по хришћанском схваћању, није акт усамљеног појединца, нити може да постоји изоловано, него „права и пуна љубав на неки начин увек

води у доживљај Цркве. Јер еванђелска Црква, коју гради еванђелска љубав, јесте духовни организам свих који исту веру у љубав исповедају...“ Он скреће пажњу на то да се у Св. Писму указује на Цркву као мерило ортодоксије, али да она има дубљи смисао који се опет своди на љубав; ради се о Цркви која је „јединство вере у љубав, христовску љубав што се оваплоћује у другог човека из чежње да га спасе, отимајући га од смрти, бола, од сваког зла. То је, dakle, јединство у Христовој љубави, која актом оваплоћења и спасења успоставља оно што је грехом растурено: интегритет, целовитост, хармоничност људске природе.“ На крају, Димитрије Богдановић закључује да „ако Црква није то јединство у духу Христове делатне љубави, ако Црква није организам (али и организација) човекољубља, схваћеног као делатно богољубље, онда Цркве и нема, онда је то организам и организација обмане а не истине. Ако доктрина Цркве није доктрина љубави, онда је то учење лажи. Ако Црква не проповеда љубав већ мржњу, не јединство у Христу већ

раздавање у име обичаја, науке и заповести људских, не прави мир већ немир и рат, не милост већ убиство, онда она не проповеда Христа већ антихриста. Ту нема двоумљења.“

Књиле академика др Димитрија Богдановића

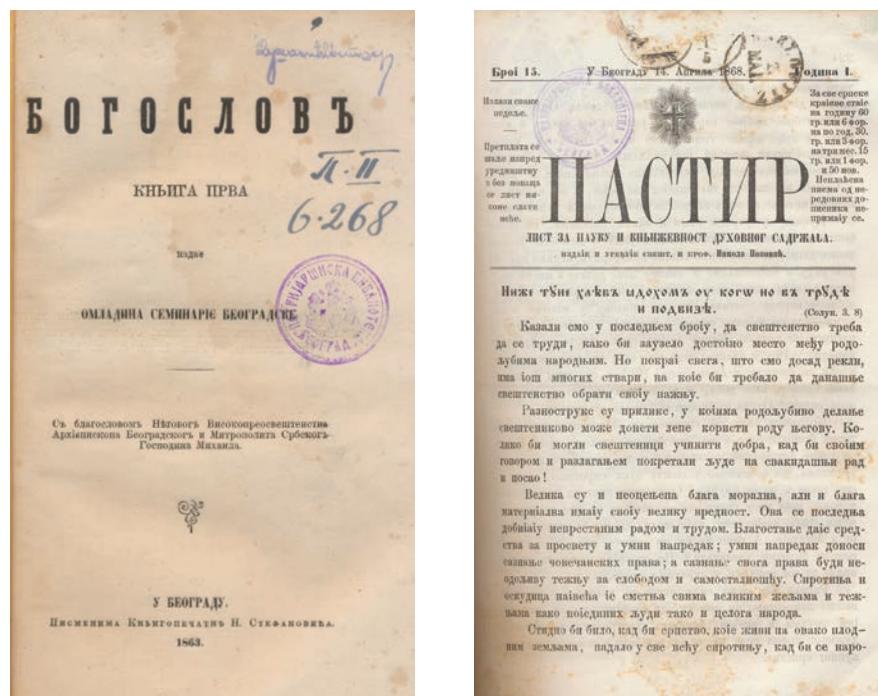
Библиографија Димитрија Богдановића броји око две стотине јединица, и у њој налазимо готово све врсте научног текста. Најпотпунију библиографију његових радова саставила је Тајана Суботин-Голубовић: „Библиографија радова академика

Димитрија Богдановића“, *Археографски прилози*, бр. 18 (1996), 9–26. Овом приликом подсећамо само на неке од књига које је Богдановић написао, приредио или превео, како оне које је само објавио тако и оне које су изашле постхумно:

- Св. Јован лествичник, *Лестивица*, 1961.
- Јован Лествичник у византијској и старој српској књижевности, 1968.
- Старе српске биографије, 1968.
- Срблјак I–III, 1970.
- Ликови светитеља, 1972.
- Законик цара Стефана Душана (књига I), *Струшки и Атанонски рукопис*, 1975.
- Хиландар, 1978.
- Каталог ћириличких рукописа манастира Хиландара I–II, 1978.
- Деспот Стефан Лазаревић, *Слова и најписи*, 1979.
- Историја старе српске књижевности, 1980.
- Најстарија служба светом Сави, 1980.
- Матичин апостол, 1981.
- Законик цара Стефана Душана (књига II), *Студенички, Хиландарски, Ходошки и Бисајрички рукопис*, 1981.
- Ивентиар ћириличких рукописа у Југославији, 1982.
- Теодосије, Житије св. Саве, 1984.
- Књига о Косову, 1985.
- Шесет йицца XIV века, 1986.
- Карајски ђиџик, 1986.
- Разговори о Косову, 1986.
- Свети оци и учитељи Цркве, 1989.
- Хиландарски ђиџик, 1995.
- Студије из српске средњовековне књижевности, 1997.

У сусрет јубилеју српског школства

Почеци књижевног рада ученика и професора београдске Богословије

монах Игњатије Марковић

Омладина београдске Семинарије са благословом Архиепископа београдског и целе Србије Михаила у Београду 1863. године покреће свој први лист, своје прво гласило *Богослов*, а то је и прво гласило Српске Цркве.

Нажалост, изашла је само прва свеска овога листа на 95 страна (једини примерци овога листа налазе се у Универзитетској библиотеци у Београду и Библиотеци српске Патријаршије). *Богослов* носи мото „Да знаш како се треба владати у дому Божијему, који је Црква Бога живога, стуб и тврђава истине“ (1 Тим. 3, 15).

У предговору листа се каже: „Свако ће признати да је код нас црквена књижевност на ниском степену; али је срећа та, што је она богата на руском језику, па се с малим трудом може пренети на српски језик. Увиђајући то омладина Семинарије београдске решила се, да поред својих ћачких послова, преводи с руског језика на српски разна дела из црквене књижевности. У том циљу ево и она издаје пред публику српску са својом књигом, под именом „Богослов“. Но како је сваки почетак тежак и несавршен, то и у овом нашем првенцу има погрешака, које ћемо се трудити да поправимо с другим књигама, које смо намерни издавати, само ако нам публика српска својим учешћем и даље помаже“.

У часопису налазимо следеће прилоге ученика Богословије: „Рече безумник у срцу своме: нема Бога“, „Разговор Мухамеда II султана турског са патријархом Константинопољским Генадијем о вери христијанској“, „Вечерња песма Свете тихиј“, „О посту“, „О милостињи“, „Да исправитса молитва

мојаја кајило пред тобој“, „Поученије пред св. причешћем“, „Слово на Благовести пресвете Богородице“, „Шта је молитва“, „Пролеће“, „Свети Јосиф као образ Исуса Христа страдајућег и прослављајемог“, „Милујај нишча взам дајет Богови“, „Размишљања о страдањима Господа нашег Исуса Христа“, „Поклоњање разбојника“, „Зашто је од нас сакрирен будући живот“, „Пример пастирске љубави св. apostola Јована Богослова“, „О почетку обичаја даривати друг другу првена јајца у дане св. Пасхе“, „О дужности матере ранити дете својим сопственим млеком“, „Лекција младићу“, „Беседа простом народу блаженог Јеронима о св. ап. Петру и Павлу“, „Слово на св. Саву“, „Пророк Илија“.

Ректор београдске Богословије прота Никола Поповић издавао је и уређивао лист за науку и књижевност духовног садржаја *Пастир* 1868-1870. године. Од 1869. године проти Николи Поповићу помажу и професор Богословије Никодим Петровић и професор гимназије Живојин Јовичић. Духовна књижевност у Србији 1868. године углавном је проповедничког карактера (моралног садржаја), ту су беседе Епископа ужичког Јоаникија Нешковића, а појавила се и књига „Беседе Василија Великог на Шестоднев“ у преводу Епископа Гаврила Поповића.

Пастир је објављивао текстове, преводе и беседе свештенника, свештеномонаха и богословаца из Митрополије београдске (Српске Цркве у Кнежевини Србији) и Митрополије карловачке. Обавештавао је и о животу и раду београдске Богословије, животу свештенослужитеља, свештеничком фонду.

Разговор са проф.
др Ксенијом Кончаревић

Православни богословски факултет је одличан избор

Разговарао преводиће мр Александар Ђаковац

О Православном богословском факултету и богословским студијама у Србији за *Православље* је говорила др Ксенија Кончаревић, редовни професор и продекан за наставу ПБФ, аутор више уџбеника, преводилац и стручњак у области теолингвистике

Речите нам нешто о историјату и значају ове високошколске установе за нашу Цркву и народ у целини.

— Идеја о оснивању Православног богословског факултета који би деловао у саставу Универзитета први пут је у српској јавности изнета још 1860. године. Први пројекат наставног плана овог факултета утврђен је 1870. године. Међутим, како је целокупан пројекат оснивања Универзитета због низа неповољних околности био на дуже време осуђен, Православни богословски факултет основан је, заједно са још четири високошколске установе (Философским, Правним, Медицинским и Техничким факултетом) тек 1905. године, када је, 27. фебруара, донет Закон о Универзитету. Ипак, због недостатка квалифицираних наставника и неповољних историјских околности Православни богословски факултет сачекаће још 15 година да би 1920. започео свој до данас непрекинути наставни и научни рад. Отпочињању наставе теологије на Универ-

зитету пресудно је допринео долазак руских доктора теологије, међу којима је било и професора духовних академија, у првом таласу емиграције након большевичког револуционарног преврата (Александар Доброклонски, Теодор Титов, Михаил Георгијевски, Александар Рождественски, Николај Глубоковски). Такође, стварањем заједничке државе формирали су се услови за ангажовање високообразованог теолошког кадра из Сремских Карловаца у Београду (Иринеј Ђирић, Иларион Зеремски, Димитрије Стефановић, Лазар Мирковић). Тако је Православни богословски факултет постао један од најугледнијих чланова универзитетске породице.

После ослобођења, међутим, факултет се нашао се у ситуацији у којој се о смислу и разлогима његовог деловања у оквиру Универзитета одлучивало са позиција новог, једнопартијског државног поретка заснованог на комунистичкој идеологији. Фебруара 1952. Влада Србије донела је решење којим је Богословски факултет у Београду укинут као држав-

на установа и издвојен из Београдског универзитета. Одлуком Владе Републике Србије од 1. јануара 2004. године, којом је решење о ликвидацији Православног богословског факултета проглашено нелегитимним и анулирано, Факултет је поново враћен у састав Београдског универзитета, с тим што је остао у духовном и канонском окриљу Српске Православне Цркве и његов врховни покровитељ је Патријарх српски.

Данас на Православном богословском факултету студира око 1.800 младића и девојака који се оспособљавају за свештенички и вероучитељски позив, мисионарски рад и научни рад у области теологије. На Факултету предаје 40 наставника и сарадника, од тога 22 доктора и 13 магистара наука. У предавачком саставу заступљени су и угледни архијереји наше Цркве, свештеници, монаси. Студијски планови и програми у потпуности су усаглашени са актуелним Законом о високом школству и Болоњским процесом, а Факултет је акредитован у целини, као и сваки његов студијски програм.

Раширео је мишљење да је Православни богословски факултет веома захтеван и да је потребно уложити велики напор да би се на њему стекла диплома. Има ли у томе истине?

— Студије теологије не могу се свести на једну димензију: оне подразумевају нешто далеко више од пуког овладавања знањима и вештинама, као што је то случај на другим факултетима. Теолошка мисао не може а да се не испољава и изражава у молитви Богу и славословљењу Његове славе, љубави, доброте и лепоте, тј. у непрекидном молитвено-литургијском, лично-црквеном опиту заједничарења са Богом у Христу. Студент теологије треба да стекне пре свега живи опит вере, молитве, смиренеумља пред тајном Живога и Истинитога Бога, пред тајном Љубави Божије према нама и наше љубави према Њему. У том смислу он је захтевнији од других факултета, јер подразумева учешће целог нашег бића у овладавању теологијом, у складу са нашем одлуком да будемо смирени пред Господом и да примамо Откривење Његово, да учествујемо у саборној истини, да, како би рекаоprotoјереј Георгије Флоровски, откривамо саборну меру и критеријум свих ствари, дакле, да са смиренеумљем и поверењем ходимо путем Цркве, да у њој нађемо и себе и свој живот. То јесте напор, прегнуће, жртва, подвиг, али достојан узвишеног звања православног теолога чије је послање проповедање Царства не само речима, већ много више живим сведочењем Његове истинске сile и његове будуће службе на њиви Господњој.

Шта мотивише младе људе да у тако великом броју уписују ПБФ?

— Пре свега жеђ за аутентичном духовношћу, за изналажењем смисла живота, за понирањем у дубине Православља, тежња за упознавањем са целокупним животом (догматима, богослужењем, подвигом) Цркве, са свим оним што обухвата православно духовно Предање и наслеђе, а затим и жеља да се служи Цркви у свештенослужитељском, монашком чину, у предавању веронауке, у средствима јавног информисања, у хуманитарним организацијама – свуда где људи жуде да чују глас Цркве.

Познато је да на ПБФ студира много девојака. Какви су њихови мотиви да одаберу баш овај факултет?

— Од самог настанка Цркве Христове постоје неизбројива сведочанства о служењу жена у њој. Данашње девојке осећају да Црква све више охрабрује напоре жена да се активније укључе у разне аспекте њеног деловања. Посебно је истакнуто њихово место у образовању: богословски образоване жене остварују значајну службу поучавања верних, рецимо у катихетском раду при храмовима, у информативној делатности (радио, телевизија, штампа), а од 2001. и у институционалном школству – у настави православног катихизиса („веронауке“) у основним и средњим школама. На студије теологије девојке привлачи и чињеница да оне пружају веома широку општу културу и одлична интердисциплинарна знања (примера ради, изучавају се класични и живи језици, музикологија, историја, историја уметности, философија, психологија, педагогија, комуникологија), која им омогућавају хармонично изграђивање личности. А има и доста оних које су се на студијама ваљано духовно припремиле и за службу свештеничке супруге, па ни склапање бракова између млађића и девојака посвећених теологији није реткост...

Који смерови постоје на ПБФ и које су њихове посебности?

— Студије на Православном богословском факултету организоване су у пет студијских програма на првом, другом и трећем степену студија. Основне академске студије реализују се у два студијска програма, односно смера. Студије општег смера трају четири године и на њима се стиче целовит увид у библијско, патристичко, догматичко, литургијско, канонско-правно учење Цркве, њено историјско и културноуметничко наслеђе, уз темељно изучавање и других за теологију релевантних дисциплина (философских, филолошких, хуманистичких). Студије практичног смера трају три године, а на њима је тежиште на оним богословским дисциплинама које ће омогућити добро сналажење у разним аспектима пастирског и катихетског рада (пастирско богословље са психолођијом, катихетика са хришћанској педагођијом, омилитика, црквено појање и др.). На оба смера постоји и широка понуда изборних предмета, за које се сваки студент опредељује у складу са својим афинитетима. Други степен студија јесу дипломске – мастер студије, које се такође остварују у два програма – једногодишњем и двогодишњем, издиференцирана по смеровима, док трећи, највиши степен представљају докторске студије у трогодишњем трајању.

Зграда Православног богословског факултета Универзитета у Београду

На ПБФ постоји и студентски дом. Каква је процедура којом будући бруцоши могу да постану његови станари?

— Факултет поседује два студентска дома у свом саставу – за младиће са 169 места и за девојке са 60 места. Конкурс за пријем у домове објављује се на огласној табли и на сајту Факултета крајем августа, пријем докумената врши се током септембра, а рангирање се спроводи на основу места која су бруцоши заузели после полагања пријемног испита. Нови станари усељавају се у првој недељи октобра, тако да са решеним питањем становаша дочекују почетак академске године, који се у нашој установи традиционално везује за празник Светог апостола и Јеванђелисте Јована Богослова (9. октобар). Наравно, студенти могу конкурисати и за место у државним домовима. Исхрана је такође обезбеђена преко Студентског центра. И најзад, када је реч о студенчком стандарду треба истаћи могућност добијања стипендија, такође на основу конкурса које објављује Факултет.

И будуће студенте и њихове родитеље често брину материјалне обавезе. Како ствари стоје на ПБФ? Колико је места одобрено за студенте који су „на буџету“, а колико плаћају они који су „испод црте“?

— На основним студијама за сваку студијску годину Факултет има 150 буџетских и 150 места за студенте који се сами финансирају, на мастер студијама тај број је ограниченији – укупно 60, од чега 20 буџетских места, а на докторским студијама 5 студената је ослобођено плаћања школарине, а 5 упућено на плаћање трошкова. Буџетски студенти на првој години су они који заузму првих 150 места на ранг-листи на основу показатеља успешности у средњој школи и резултата пријемног испита, а на каснијим годинама они који су положили испите у вредности од најмање 48 бодова. Овај систем јединствен је за све факултете у Републици Србији и он подразумева могућност да студент који се сам финансира,

уколико редовно полаже испите, пређе на школовање о трошку буџета, или и обратно – да студенти којима је пружена прилика за бесплатно школовање, уколико не измирују редовно своје академске обавезе, губе право на потпору из буџета. Износ школарине усаглашен је са ценама на другим факултетима друштвених наука и варира у зависности од тога о ком је степену школовања реч и да ли се ради о држављанима Републике Србије, односно Републике Српске или о страним држављанима.

За крај, шта бисте поручили садашњим и будућим студентима ПБФ?

— Диплома Православног богословског факултета има висок рејтинг и у православним земљама и на Западу. Усаглашеност програма и режима студија са начелима Болоњске декларације, која је крунисана добијеном акредитацијом, додатни је гарант чињенице да су наши студенти теологије равноправни грађани академског света који не познаје границе. Да је тако, потврђује успех бивших студената ове установе који су стекли, и данас веома успешно стичу дипломе мастера, магистара и доктора теологије на најпрестижнијим универзитетима у иностранству. Многи бивши студенти афирмисали су се и у настави веронавуке у разним образовним профилима, а они који су одабрали свештенички или монашки позив образац су пастира наших дана, добро упућених у проблеме савременог човека и спремних за пружање помоћи у најразличитијим околностима – од саветодавног рада са разним узрасним категоријама, преко најразличитијих хуманитарних активности, до, рецимо, борбе са наркоманијом и помоћи младима у одговарању на дилеме одрастања и изазове савременог доба. Ако желите да све своје снаге и енергију младости ставите у службу Цркви Христовој, Православни богословски факултет је одличан избор!

гр Ксенија Кончаревић

Проучавања у области историје школства и педагошких идеја често доводе до ревалоризације чињеница које су у одређеним епохама посматране као непобитне. Недавна истраживања проф. др Боголуба Шијаковића, др Александра Раковића и доц. др Владимира Вукашиновића, пружају нов поглед на историјат високошколског образовања у Србији, који омогућава да се његов настанак веже за средину 18. века. На тај начин долазимо до сазнања да се Срби по својим традицијама у области високог образовања могу сврстати у ред најразвијенијих европских народа.

Упорна и вишестрана просветна настојања да се у Хабзбуршкој монархији успостави модерно српско школство био је започео убрзо након Велике сеобе (1690) Патријарх Арсеније III Црнојевић: он двапут (1698. и 1706) безуспешно моли да му се одобри оснивање више школе. Митрополит београдски Мојсије Петровић обраћа се руском цару Петру Великом 1718. и 1721. за помоћ у отварању српских школа, након чега Максим Суворов 1. октобра 1726. у Карловцима оснива Руско-словенску школу. Али копља су се ломила око Београда: Митрополитова просветна прегнућа подржана одлукама Народно-црквеног Сабора 1726. да се те године у Београду отвори Славено-латинска школа и његове намере из 1729. да у Београду оснује Духовну академију по руском узору, нису могле да савладају препреке које је постављао Беч, упркос царском рескрипту од 12. априла 1727. којим је Србима у Монархији одобрено отварање низких и виших школа.

На исту стазу 1731. крочили су Митрополит Вићентије Јовановић и Епископ бачки Висарион Павловић: те године је Митрополит у Карловцима основао Словенско-латинску школу (Покрово-Богородична школа, деловала до 1737), а Епископ исту тајку (Рождество-Богородична школа, деловала до 1789) у Петроварадинском Шанцу (како се од 1713. до 1748. звао Нови Сад).

Толика концентрација просветног трудољубља у кратком периоду на ма-

Нова сазнања о почецима високог образовања у Срба

Просвећени Висарион Павловић, Епископ бачки 1731-1756, отворио је 8. септембра 1731. Рождество-Богородичну латинословенску школу у трајању од шест година, а око 1740. и Философско-теолошку Академију – дакле прву српску високу школу

Висарион Павловић,
Епископ бачки 1731-1756

лом простору и акумулација бројних просветних иницијатива морале су уродити плодовима, упркос нескривено ненаклоњеном државно-политичком амбијенту. Већ је Митрополиту Мојсију било јасно да су за трајне и добре школе неопходне сопствене снаге, па је талентоване ђаке слао у Кијевску Духовну академију да би имао спремне учитеље за српске школе и свештенослужитеље Цркве. То је наставио и његов наследник Митрополит Вићентије, коме су питомци морали положити писмену заклетву да ће се по свршетку школе вратити у отечество да би друге учили. Услед предуго злехудих времена запретена, али жилава струјања српске просвете (Хиландар – Пећка Патријаршија – Београд – Сремски Карловци – Нови Сад – Кијев) назиру се у личности просвећеног Висариона Павловића: овај даскал у Хиландару и Пећи, образован изгледа у руским школама, архимандрит Манастира Крушедола и потом Епископ бачки – отворио је на Малу Госпојину 8. септембра 1731. у својој резиденцији у Петроварадинском Шанцу Рождество-Богородичну латинословенску школу у трајању од шест година, а око 1740. и Философско-теолошку Академију (Духовнаја колегија) – дакле прву српску високу школу.

Успон српске просвете у Хабзбуршкој монархији прве половине XVIII века доживљава врхунац у изузетној

личности Дионисија Новаковића. Рођен у Книнској крајини у Далмацији, пострижник Манастира Савина код Херцег Новог, одакле као јерођакон одлази 1725. у Кијев где до 1737. завршава гимназију и Духовну академију (курс од 12 година или 8 разреда) са изванредним успехом. На позив Епископа бачког Висариона враћа се из Русије 1737. у Петроварадински Шанец за учитеља философије и теологије у Рождество-Богородичној латинословенској школи и у Духовној колегији за младе богослове (Collegium Vissariono-Pawlovicsianum Petrovaradinense) – првој високој школи код Срба. Можда већ 1739. а сигурно 1743. године Дионисије је префект петроварадинских училишта (префект је у Кијевској духовној академији био професор философије); престаје да предаје 1747. За Епископа будимског хиротонисао га је Митрополит Павле Ненадовић 23. јула 1749. у Сремским Карловцима. Упокојио се у Сентандреји 8. децембра 1767. где је сахрањен у Саборној цркви.

Пошто Висарионов и Дионисијев Collegium представља зачетак универзитетске наставе код Срба, важно је навести чињенице које га осветљавају. Као професор философије и теологије, Дионисије Новаковић је своја предавања започео (9./20. децембра 1739) приступном програмском беседом о похвали слободних наука и користи од њих: „Слово у дан зачећа Пресве-

те Богородице и Приснодеве Марије о похвалама и користи од Слободних Наука“. У беседи изложен образовни систем полази од класичног општег образовања које су европски средњо-вековни универзитети развијали као слободне вештине (*artes liberales*), па је овим предавањем положен модерни темељ класичним и хуманистичким наукама код Срба. И у другим областима Дионисије је основоположитељ: његова у препису сачувана књига *Историја нашуралнаја философов* (око 1747) представља га као оснивача природних наука код Срба; његов *Етишом* (1741) је прва српска литургијка, а *Прогређија* (1744) је његов катихизис. Дакле, и када је теологија у питању – Дионисијева делатност има толики значај да за Collegium и њега, можемо везати настанак високог теолошког образовања код Срба.

Пошто се традиција не само добија него и задобија, дужни смо да интерпретативно интегришемо насиљно спречаван и фрагментаризован развој српске просвете. Процес који је од Духовног колегијума водио до Православног богословског факултета у Београду је испрекидан али јединствен, тако да годину настанка високог теолошког образовања код Срба можемо узети као оснивачку годину целокупног универзитетског школства у Срба. Уосталом, тако ћемо учинити оно што су многе, старе, европске образовне установе већ давно учиниле.

ПБФ:

Научни скуп поводом пет година од доношења
Закона о црквама и верским заједницама

Право и вера

Марина Марић

Министарство вера и дијаспоре, Правни факултет, Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Конрад Аденауер фондација и Хришћански културни центар организовали су у среду и четвртак, осамнаестог и деветнаестог маја, дводневни међународни научни скуп под називом „Право и вера“, поводом пет година од доношења Закона о Црквама и верским заједницама у Србији. Овај значајан симпозијум, на коме су учествовали многоbrojni професори и интелектуалци из земље и иностранства, отворио је у среду г. Срећан Срећковић, министар вера и дијаспоре у Влади Републике Србије. Присуствовале су традиционалне цркве и верске заједнице у Србији.

У амфитеатру Православног богословског факултета учесници су говорили о положају цркава и верских заједница у друштву. Други дан научног скупа отворио јеprotoјереј-ставрофор проф. др Радован Биговић.

Он је истакао значај и важност положаја и улоге цркава и верских заједница за савремено друштво. „Тема Вера и право је више него значајна за све нас. Хришћанска, јеврејска и исламска вера са једне, и право са друге стране, чине саму срж демократског идентитета“.

Професор Биговић је говорио и о историјском прожимању права и хришћанства и закључио да је реформа немогућа без дијалога између теологије и бирократског апарата.

Проф. др Богољуб Шијаковић осврнуо се на главне елементе Закона о црквама и верским заједницама.

„Закон који је донешен, систематски и са пуно пажње, настојао је да уреди верске слободе, као и да подстакне развој верске културе и верских слобода у њиховој пракси. Верске слободе су структурална ствар за свако друштво, а не нотица у каталогу наших слобода“ – рекао је, између осталог, професор Шијаковић. Он је још подсетио присутне да су у изради овог Закона учествовале све традиционал-

не цркве али и да су вршene бројне опструкције да се овај акт не донесе.

Пресуда Уставног суда

Тако је у априлу ове године српска јавност са неподељеном пажњом пратила доношење коначног става о правоснажности свих елемената овог Закона, које је на крају морао да донесе Уставни суд Србије. Суд је оценио да Закон не садржи ни повреду начела правне једнакости, ни забране дискриминације предвиђених Уставом и Европском конвенцијом за заштиту људских права и слобода. Оваква одлука истовремено је обавезала актуелну Владу да у што краћем року донесе и општи Закон о реституцији, који ће на истим принципима решити питање враћања одузете имовине по свим основама.

Закон о црквама и верским заједницама изгласала је Народна Скупштина Републике Србије двадесетог априла 2006 год. Овај правни акт регулише правни положај цркава и верских заједница у Србији и обезбеђује им аутономију. Ови законом се гарантује верска слобода сваком појединцу. Предвиђена је и сарадња између државе и Цркве, али оне су раздвојене једна од друге. Верници су заштићени од сваког вида дискриминације, од политичких и других злоупотреба. Циљ Закона је и допринос преговорима Србије о стабилизацији и придрживању Европској Унији јер се наша земља легитимише као мултикултурна и мултиконфессионална држава.

Значај Закона

„Признати Цркву и верску заједницу значи признати њен идентитет и прихватити њено аутономно устројство. То такђе значи признати другог у свакодневном животу и праву, а не факат да он постоји. Зато је важно да се овај закон примењује“ – рекао је проф. др Богољуб Шијаковић. ■■■

Разговор са учесницима скупа на ПБФ

Разговор водили:

Милутин Трнавац, Вукашин Милићевић, Миљан Танић

Превод са немачког и енглеског: Миљан Танић

Научни скуп „Право и вера“ настапљен је наредног дана на Православном богословском факултету, разговором на тему „Положај цркава и верских заједница у друштву“. Тим поводом смо разговарали са српским учесницима скупа.

Наш први саговорник био је проф. др Герхард Роберс са Универзитета у Тријаду. Прво питање које смо му поставили било је да нам објасни на којим основама почива концепт државно-црквеног права.

Р: „У међународном праву је то решено тако да мора да постоји међусобно поштовање између државе и верских заједница. Слобода вероисповести и практиковања вере као људско право је основа односа државе и цркве. Неке од суштинских основа су и – колико је то могуће – смислена и примерена равноправност свих верских заједница у појединим државама, као и државна неутралност. Притом државе са своје стране имају широк простор за одлучивање на основу сопствених искустава, традиција и верских потреба.“

Који су механизми заштите слободе вероисповести пред Европским судом за људска права?

Р: „Европски суд за људска права, који одлучује на основу Европске конвенције о људским правима, има своје седиште у Стразбуру и надлежан је за преко четрдесет осам земаља. Сваки појединач је може да се обрати Суду, тврдећи да једна од земаља чланица Европске конвенције о људским правима крши његова основна људска права – у овом случају нарочито слободу вероисповести. Могуће је, и дешавало се, и да се једна држава обрати Суду жалећи се на другу државу. За сваког појединача је битно да зна, када хоће да се обрати Европском суду за људска права, да је његова жалба дозвољена само уколико је унутар своје земље безуспешно искористио сва правна средства. Човек са одређеним проблемом мора dakle od почетка бити свестан да пре обраћања европском суду за људска права треба заиста да искористи сва постојећа правна средства и судске поступке своје земље, јер иначе нема шансу пред европским судом.“

Професора др Колома Дарамома са Универзитета Суса Јанг Гејтс у Јути (САД), питали смо како би дефинисао савремени секуларизам, и на којим идејним основама, по његовом мишљењу, он данас почива?

Д: „Мислим да модерни секуларизам има дугачку историју и да је делимично произошло као нека врста решења за проблеме верских ратова и да може да се повеже уназад чак и са Вестфалским миром. Но, мислим да су неке од кључних идеја равноправност, као и концепти модерних наука и тако даље. Мислим међутим да заправо постоје две фундаменталне верзије секуларизма. Једна је секуларизам који је сам по себи постао идеологија, који је суштински анти-религијски и критички настројен спрам религије, који позива на ослобађање од религије и тако даље. А с друге стране постоји и верзија секуларизма која говори да треба да постоји неутрални оквир унутар којег могу да живе разне религије. Та верзија секуларизма је пријатељски настројена према религији, удовљава потребама верника и обезбеђује сигуран простор унутар којег религија може да делује. Даћу вам пример Римокатоличке цркве – после Француске револуције постојала је верзија секуларизма која је Цркву веома много нападала – рекао бих да је на просторима православних цркава то био комунизам, који је био ригорозно анти-религијски настројен. Оно што се у католичкој традицији десило било је то да је Црква кроз велики део деветнаестог и до дубоко у дводесети век била супротстављена верским слободама и демократији, јер су те тековине у свести Цркве биле повезане са искуством после Француске револуције. Једна од ствари које су се десиле било је искуство једне групе америчких католика који су имали веома позитивно искуство са секуларном државом и верским слободама у Америци, где је друштво пружало добродошлицу традицији – мада не увек, католике су много прогањали, али су неки од тих људи поново истражили корене римокатоличке традиције и установили да демократија и верске слободе нису уопште неконзистентне са традицијом, јер имамо Други ватикански концил и папе

који говоре о добром и здравом секуларизму. Тако да – ово је био један компликован начин да кажем, да мислим да се већина верских заједница у модерном свету осећа угроженим од стране секуларизма као идеологије, али је већина имала и позитивна искуства где су њихова верска права била заштићена, јер се штите права свих религија – великих и малих, и врло је битно да се такав секуларизам брани.“

Шта мислите о српском Закону о црквама и верским заједницама?

Д: „Мислим да је Закон у Србији у тренутку свог усвајања био врло битан корак напред – имао сам прилике да радим на њему, и има ту одредбe које су вероватно превише рестриктивне, неки од прописа за регистрацију рецимо су сувише наметљиви. Мислим да је признавање историјске реалности традиционалних цркава у региону разумна ствар све док се не користи као основ за дискриминацију других верских заједница. Мислим да је стварност таква – а имали смо већ разна искуства широм Европе – да мале заједнице порасту до одређене мере, у Немачкој и Француској постоје рецимо већ цео један век, а то није радикално променило друштво тих земаља, но за људе који припадају тим мањим групама суштински је важно да имају сва права загарантована и они на свој начин доприносе друштву. То је нешто чега сам ја свестан и мислим да су неке одредбе у Закону Србије могле бити претективније за мање верске заједнице.“

Проф. др Јурија Стојанова са Универзитета у Лондону, питали смо да нам разјасните моделе сарадње државе и верских заједница у заштити имовине и културног наслеђа верских заједница?

С: „То питање је постало екстремно актуелно у посткомунистичком периоду, нарочито у југоисточној Европи – због поновног успостављања црквене имовине, у контексту генералне реституције имовине првобитним власницима у посткомунистичким земљама. То се у различитим земљама зајонски различито регулише. Један од главних проблема на који се у овој сарадњи налазило било је питање како регулисати статус објекта који припада регионалном,

националном и светском наслеђу, тако да се статус објекта мора ускладити са његовом битношћу као наслеђа и потребом заједнице и клира за вршењем својих богослужења. Проблем је и питање регулисања статуса верских објеката у руралним или урбаним областима из којих је клир заједно са парохијом измештен, као рецимо у најочигледнијим примерима таквог случаја – на Косову или Северном Кипру. Какву улогу игра међународно право за наслеђе и верске слободе у таквом конкретном контексту? Све то су велика питања и као што су људи – нарочито у југоисточној Европи – свесни, напредак на том пољу законодавства био је врло спор, између осталог и због потребе да се национална законодавства ускладе са законодавством Европске Уније која постоји у скоро свим државама југоисточне Европе које су на путу ка дубљој интеграцији у ЕУ. Како се дакле процес хармонизације у том конкретном контексту одвија и како се национални закони усклађују с регулативама ЕУ? То су питања на којима се наилази на сарадњу верских заједница и државе. Било је мањих несугласица између верских ауторитета и државе, али и консензуса и сарадње. Свака земља је пружила различит модел за ово питање, такође у зависности од тога да ли су објекти хришћански, исламски или јеврејски, или пак на њих положи право неки од новијих верских покрета. Мислим да је ово питање врло актуелно, нарочито за Западни Балкан у постконфликтном периоду, те у будућности и Црква и држава морaju да га третирају на прави начин.“

Да ли Вам је познато на који начин је то питање решено у Србији?

С: „Познајем само поједине елементе законодавства у овој сferи у Србији, дакле само делиће, али не и свеобухватно. Познatiji су ми нерешени проблеми у другим републикама бивше Југославије, као у БЈР Македонији и Босни и Херцеговини, где постоје бројни проблеми са верским објектима и таквом регулацијом о каквој говоримо. Знам да су Српска Православна Црква и исламска заједница имале низ препговора са властима и мислим да се активно радило на изналажењу одговарајућег модела решења – пошто је министар вера у Србији прилично активан. Но, један од разлога због којих сам овде јесте да чујем више о томе како се тај процес одвија.“

Са нашим четвртим саговорником проф. др Волфганг Висхајдер са Универзитета у Бечу, разговарали смо на тему: да ли одређење верских празника као државних угрожава слободу вероисповести?

В: „Код питања празника имамо неколико основних полазишта на која морамо да обратимо пажњу. Прво становиште је да држава одређује уређење календара и да оно мора да почива на нечemu, те да то може бити нека историјска друштвено-политичка околност, па може да има и религијске конотације и да садржи и верске празнике. Веза са верским слободама постаје видљива када у земљи не постоји само једна верска заједница, него када их постоји више и када оне славе различите празнике, или чак исте, али по различитим календарима, тако да они „падају“ у различите дане. Ако држава привилегује једну верску заједницу тиме што њен празник прогласи државним и можда чак уведе и санкције за евентуални рад тог дана – да се рецимо добија двострука плата, или да човек има право да узме сат времена слободно да оде на молитву или нешто слично – онда је то сасвим јасна привилегија за заједницу чији су празници државно признати спрам оне чији нису. У том случају имамо јасну неравноправност у односу на питање верске слободе. То је јасна дискриминација, или да кажемо то језиком Европске конвенције о људским правима – члан 14 у вези са чланом 9. Сигурно постоје различити излази из такве дилеме – као што су неке државе које можда имају веће, хомогене верске заједнице, покушале законски да регулишу, а то је да се сви важнији празници неколико верских заједница или различитих календара зброје – иако је с друге стране јасно да не могу сви празници које било ко у држави слави бити државни, јер онда не бисмо уопште више радили – те је замисливо да неко коме је потребан неки други празник као слободан може да замени слободан дан празником на који ће радити, или да напротив само добије слободан дан. Није међутим само реч просто о томе да ли се ради или не, него о најразличитијим контекстима где таква организација уопште више није тако тешка и о томе сам говорио јуче у излагању – како је то рецимо решено у судским поступцима, где рокови не смеју да истекну на празник и где се не смеју заузимати рочишта на празник, и који су то празници. И ту се појављује опет та тема и приступа јој се индивидуално, а кроз врло ситне законске захвate може да се учини врло много за равноправан приступ свима.“

Објасните нам концепт верске неутралности.

В: „Верска неутралност као концепт је пред одређеним тешкоћама јер имам осећај да је свако схвати на сопствени начин и зато се у литератури често наглашава да

су верска права посебно подложна исправним флоскулама, а неутралност припада том домену. Када питање неутралности приступимо по могућству на општи и не-посредан начин онда је схватамо као неидентификовање с неком религијом, мада то превазилази оно што под тим треба да се подразумева, јер држава сигурно кроз кооперације сме да пренесе неки идентитет који носи и одређене религијске елементе, али, и тиме смо поново пред оним што смо малопре означили као избор примене, не сме да постоји ефективно привилеговање неких верских заједница на уштрб мањинских. Треба притом имати у виду да држава као таква нема веру, јер је држава правно лице, дакле фикија, а веру може да има само човек. А човек се организује у групе и онда та група тако рећи као скupina људи добија статус правног лица. Када достигне одређени степен организације називамо је црквом или верском заједницом или како већ, и та организација, баш јер је у питању религијска организација, представља највишу друштвену структуру према којој се одређује верска слобода. Са државом то пак заиста не може, нарочито јер основна права одређује држава по свом развоју и то значи да су верске слободе у опозицији према држави, и она мора да их одобри. Да држава има своју веру то би онда значило да их она сама себи додељује, а то би било као мачка која трчи у круг ловећи свој реп, тако да ту можемо да видимо шта значи верска неутралност – држава гарантује слободу вере индивидуа и група и мора да пази да и поред прихваташа историјских околности неки нису привилеговани у односу на друге, било намерно или ненамерно, јер нико о томе не мисли. Томе служе овакви семинари, где се говори о разним аспектима, који могу бити битни, а на које законодавац можда није мислио.“

Наш последњи саговорник био је проф. др Харалампос Папастатис са Универзитета у Солуну:

Можете ли нам објаснити концепт „државне Цркве“ у Грчкој?

П: „Појам државне Цркве, односно уређења да држава управља Црквом је нешто веома старо и није успешно у пракси. Држава се брине о администрацији – о избору свештеника, епископа и тако даље, и то је заиста државна Црква. Ми као хришћани и грчки држављани не можемо то да прихватимо. Проблем је пак што Црква ни не покушава да промени систем. Њима се то не би допало – овај систем им се свиђа, због плате свештеника, финансијске помоћи Цркви, али и

Прва мала електрана у Србији

Обновљива енергија Студенице

Пуштена у рад мини-хидроцентрала
на реци Студеници

Пре 825 година жупан Стефан Немања (преподобни Симеон) је на месту које је било, по речима Св. Саве, „пусто ловиште зверова“ почeo да гради врт Богородице Добротворке. Овај дивни врт сви знамо као Манастир Студеницу. После првог игумана Игњатија, долази други Дионисије, а за њим трећи игуман – Свети Сава.

Од тада па до данас Богородичин врт је прошао многе обнове. Почек од обнове коју је спровео Св. Краљ Урош (1243-1276) улагани су стални напори да се „свето место ово“ одржи. Игуман Константин 1758. године пише: „Обнови се град“ (тј. Манастир Студеница). У новије време, 1961. год. обнову почиње отац Јулијан (Кнежевић) а наставља игуман Јован (Младеновић), сада Епископ шумадијски.

Оно што једни започну други настављају. Ако се и чини да је нешто заборављено, време то демантује новом обновом. Тако је било и са хидро-централом. Идеја за њу постојала је почетком 20. века. Године 1927. је урађен пројекат који није реализован. Тек 1959. почела је са радом мала централа која је радила до 1971. године, када је демонтирана и угашена.

Обнављање ове, манастирске централе (чија је снага око 90 киловата) трајало је од 2004. до 2011. године, када је свечано пуштена у рад.

Свештеници пуштања у рад мини-хидроцентrale присуствовали су представници Председништва Србије, министарства Владе Републике Србије, руководство Електропривреде Србије и многи донатори, међу којима су се, својом помоћи овом пројекту, издвојили: министарства Владе Републике Србије, амбасада Краљевине Норвешке која је донирала електро опрему за електрану, и многа привредна друштва, приватне фирме и појединци.

Његово Преосвештенство, Владика жички Хризостом је освештао објекат уз симболично полагање камена у темељну плочу чесме у склопу хидроцентrale „Студеница“.

Игуман Тихон рекао је на овој свечаности да мала ХЕ представља продужетак ктиторске делатности многих добрих људи који су допринели да се српске светиње као што је Студеница сачувају и одрже кроз векове. Такође је рекао да постоје планови да се у близкој будућности изгради постројење за пречишћавање и одвођење отпадних вода Манастира и његове околине.

Саветник у Министарству инфраструктуре и енергетици Петар Шкундрић је истакао да је посебно важно што је благодат коју даје природа искоришћена на најбољи начин управо на месту где је крајем 12. века српски владар Стефан Немања подигао ову Свету задужбину као споменик културе и духовности српског народа. Ова свечаност је била и прилика да Владика Хризостом уручи орден Светог Саве другог реда предузећу „Хидроелектране Ђердан“ из Кладова за изузетно залагање при изради овог објекта, а коју је у име овог привредног друштва примио директор Драган Станковић (на слици изнад).

Рад мини хидроцентrale неће реметити живот у реци, јер је приликом изградње планирана и рибља стаза како би се пастрмке, којима иначе река обилује, несметано могле кретати узводно и низводно. Ова централа задовољава највише еколошке критеријуме, а уз то је скоро невидљива јер вода тече подземним цевима да би се после једног километра вратила у реку Студеницу. Ово је прва завршена мала електрана овакве врсте у Србији.

Приредила Г. П.

→ због етикете – Епископ има посебно место, рецимо на некој паради он стоји заједно са министрима и представницима војске. Црква не жели да промени систем – држава би волела, али до тога не долази.“

Да ли и какве везе такав концепт има са православним Предањем?

П: „То је традиција – у Византији је речимо Црква била под управом државе – у нормалним околностима, иако смо имали неке периоде када је држава била веома слаба. То је систем средњег века и за двадесет први век то је нешто веома старо и неупотребљиво – екстремно неупотребљиво. Свештеник је службеник државе, иако треба да буде службеник друштва. Наравно, 97% грађана су православни, односно 97% Грка су крштени у Православној Цркви и разумем да држава има обавезе према тој Цркви, али не да јој је Црква слушкиња. Дајем предност сарадњи, а не државној управи над Црквом.“

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Родослов Исуса Христа

гр Предраг Драјутиновић

Приликом пажљивијег читања родослова Господа Исуса Христа који су нам предати од Еванђелиста Матеја (Мт 1,1–17) и Луке (Лк 3,23–38) јављају се нека питања. Питање је зашто Еванђелист Матеј наводи Јосифов родослов када се касније каже да је Господ Христос бесемено зачет и рођен од Марије (Мт 1,18). Како разумети упадљиве разлике између два родослова код Матеја и Луке? Зашто Исусов родослов код Матеја почиње од Аврама и води до Јосифа, а код Луке иде уназад од Јосифа до Адама?

Када је реч о појединачним разликама између Еванђеља по Матеју и Еванђеља по Луки треба имати у виду да Матеј пише хришћанима из јudeјства, док је Лука своје двотомно дело (Еванђеље и Дела апостолска) наменио хришћанима из незнабоштва. Тако, двојица светих писаца имају у виду читаоце који имају различита предзнања и различите хоризонте разумевања, те стога своје приповести обликују тако да оне буду разумљиве људима којима се обраћају.

„Хришћанско Петокњижје“

Еванђелист Матеј својим родословом жели да покаже хришћанима из јudeјства да је Исусово порекло потиче из самог срца јudeјства, те стога почиње од Аврама, родоначелника изабраног народа, преко Давида из чије лозе се очекује Месија. Чињеница да је родослов Јосифов, а не Маријин, објашњава се обичајем тадашње епохе да се лоза изводи преко мушкарца. Јосиф, који води порекло од цара Давида, схватан је као законски отац детета кога је признао и усвојио (Мт 13,55; Лк 3,23; 4,22; Јн 1,45; 6,42), мада није био његов телесни отац. Тако Матеј Јосифовим родословом испуњава обичајну норму извођења лозе преко мушких потомака и

указује на давидовско порекло Месије Исуса Христа. Делећи родослов на три пута по четрнаест колена (последњи има тринаест, Мт 1,12–16), Еванђелист врши троделну периодизацију историје изабраног народа, са две велике цензуре – процват у време цара Давида и трагедију вавилонског ропства. Међутим, врхунац историје изабраног народа маркира рођење Месије Исуса Христа којим отпочиње нови и последњи период историје спасења. Код Матеја родослов стоји на самом почетку Еванђеља што показује жељу Еванђелисте да догађаје, које ће описати, суштински надовеже на старозаветну историју, тумачећи је изнова у светлу дослака Месије Исуса Христа. Зато се Еванђеље по Матеју често назива „Нова књига Постања“, „Хришћанско Петокњижје“. У прилог таквој карактеризацији говори и чињеница да се Еванђеље по Матеју дели на пет великих Христових говора, што је недвосмислена алузија на Петокњижје.

Дужи родослов код Луке

У Еванђељу по Луци родослов се не налази на самом почетку дела, већ тек у 3. глави. Повод за писање родослова представља почетак Исусове јавне делатности (Лк 3,23). Постоји недоуми-

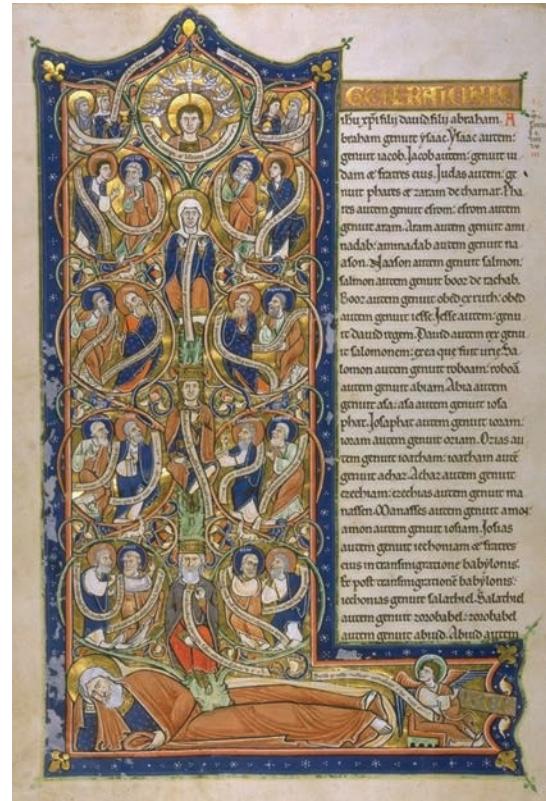
ца да ли Лука наводи Јосифов или Маријин родослов, пошто каже „јер беше као што се мислило син Јосифа...“ За разлику од Матеја, Еванђелист Лука изводи родослов све до Адама, првог человека и родоначелника не само Јевреја, него свих људи. На овај начин Лука жели да својим читаоцима, хришћанима из незнабоштва, пошаље јасну теолошку поруку да је долазећи Месија у сродству са целим човечанством и да од самог почетка нагласи свеобухватност поруке Еванђеља која се код Матеја јасно изговара тек на kraju (Мт 28,19–20: „идите и научите све народе“). Код Луке су дакле „сви народи“ већ од самог почетка интегрисани у родослов самога Месије.

Разлике у именима

Што се тиче разлика у именима два родослова, може се рећи да оне нису суштинске, већ се могу објаснити одређеним избором који су Еванђелисти направили да би што ефикасније посредовали своју теолошку поруку. Може се претпоставити да су они имали пред собом различите верзије родослова и да су направили избор који се најбоље уклапа у концепт њихове приповести. То подразумева одређена испуштања и систематизацију, али се свакако не ради о два потпуно различи-

1 Лоза Јесејева –
родослов Христов,
француска
Библија са краја
12. века, чува се
у Националној
библиотеци
Француске у
Паризу (MS Lat.
16746, f. 7v).

2 Лоза Јесејева из
Дечана, детаљ

та пописа имена која немају везе један са другим. Могуће је да је Еванђелист Матеј користио јавне каталоге који су вероватно због бурних догађаја из прошлости имали одређене недостатке. За разлику од тога, чини се да је Лука користио приватне каталоге који су били потпунији. Тако би се могла објаснити чињеница да Лука наводи 77 имена, готово двоструко више од Матеја који наводи 42. Такође, постоји покушај да се разлика у броју имена објасни тиме што један писац наводи телесне очеве, док други наводи законске, који нису морали бити и телесни, као што смо видeli у случају Јосифа и Исуса, а та појава је била честа због левиратских бракова. Ипак, још једном треба нагласити да суштинских разлика које би водиле у дилему или–или између два родослови нема. Свети Јован Златоуст сматра да су разлике које се констатују у еванђельским приповестима углавном од секундарног значаја и тичу се споредних тема. Свети отац сматра да су пак и те разлике само објашњиве различности, а не контрадикторности које би довеле у сумњу истину Еванђеља.

Жене у родослову Христовом

На крају, приликом упоређивања родослова код Матеја и Луке пажњу

привлачи и неколико женских имена која се налазе код првог. Већ је речено да Матеј следује обичају свога времена да лозу изводи искључиво путем мушких потомака. Међутим, у јудејству је било одступања од тог правила, тако да се жене као што су Сара, Ребека, Лија и Рахиља често могу срести у јудејским родословима. Тако се и Еванђелист Матеј послужио овом мотивом и у свој родослов унео четири жене: Тамару (Мт 1,3), Рахаву (Мт 1,5), Руту (Мт 1,5) и Уријиницу (Витсавеју, Мт 1,6).

Оно што је заједничко са све четири жене је да нису Јеврејке: Тамара је Арамејка, Рахава је Хананка, Рута је Моавка, док је Витсавеја своје јеврејство изгубила удајом за Урију Хетејина. Постоји још тога заједничког: све четири жене не могу се баш узети као морални узори. Тамара је на превару родила синове своме свекру Јуди (Пост 38,14–16), Рахава је била блудница (Ис Нав 2; 6,17–25), Моавка Рута се удала за Воза на не баш примерен начин (Рут 3), док је Витсавеја била жена Урије Хетејина коју је пожелео Давид што га је одвело до посредног убиства његовог војсковође Урије и проузроковало му многе невоље и касније. Витсавеја му је родила сина Соломона (2Сам 11). Поставља се питање зашто је Матејев избор пао

баш на ове четири жене, незнабошкиње и морално несавршене. Чињеницом сврставања незнабојачаких жена у родослов Матеј жели да отвори једну нову перспективу: прича која следи, тј. његово Еванђеље, од самог почетка се отвара за „све народе“ излазећи из усих оквира јудаизма. То се пак не догађа одједном, без припреме и без наговештја у историји спасења. Наведене жене су готово пророчке фигуре за свеобухватност поруке спасења која следи. Чињеница да су наведене жене грешне показује да историја спасења није без греха, али да то није био разлог да Бог напусти свој свет, напротив! Коначно, лик жене ће једном за свагда бити освећен у Пресветој Марији Богородици која ће родити Сина и наденути му име Емануил што значи „Бог је са нама“ (Мт 1,23).

Тако и Матеј и Лука, сваки на свој начин, Матеј кроз уношење одабраних женских имена у родослов, Лука пак путем извођења родослова Исуса Христа до Адама, наговештавају инклузивност и свеобухватност прича које следе у њиховим Еванђелима. Од самог почетка се даје до знања да оно што следи излази из оквира јудаизма и треба да буде приповедано и проповедано „свим народима“ (28,19–20) и „до краја земље“ (Дап 1,8). ■

Авраам – човек одлучне вере

Вера као ходочашће – од Вавилоније до небеског Јерусалима

Јован Блајовић

Вером Авраам послуша кад би позван да пође у место које је имао да прими у наследство, и пође не знајући куда иде... и у шаторима становаше са Исааком и Јаком, сунаследницима обећања, јер очекиваше град који имаше темеље, којем је неимар и творац сам Бог... Зато се Бог не стиди назвати се Бог њихов...

Јеврејима 11,8-10.13-16

Праотац Авраам, човек којим почиње библијска историја и родоначелник изабраног народа Божијег – Израиља. Нарација о њему и о његовим непосредним потомцима налази се у Пост 12-50. Њен значај и утицај сеже до последњих страница Писма. Аутор *Химне вере* Авраму и његовим потомцима даје више места него другим личностима. Представља их као великане вере. Понекад их замишљамо као надљуде којима се дивимо, али чије примере не можемо потпуно да следимо. Нарација Пост 12-50 ствара другачију слику. Она открива живописне детаље тако да праотачке личности постају прави, стварни људи велике

вере. Вере којом су досезали духовне висине, али и сумње која их је бацала у дубоке поноре. Управо их то чини правим, стварним, људима.

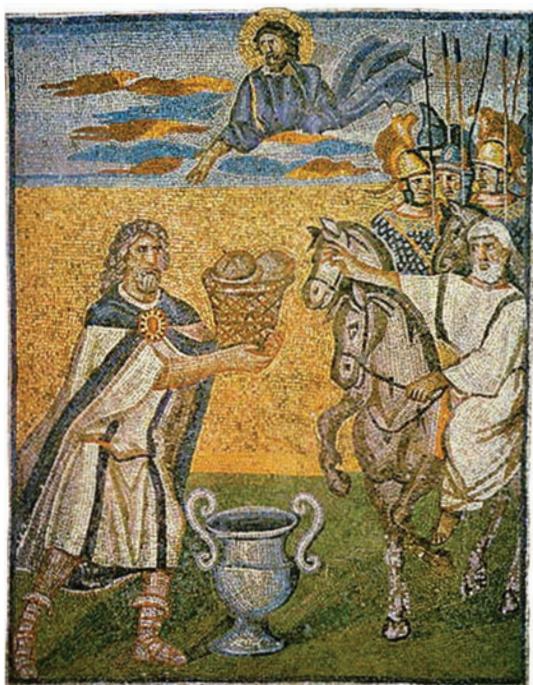
Авраам (је) човек одлучне вере који – на Божији позив – напушта све, али и сумња у испуњење божанског обећања о рођењу наследника (Пост 15,2-3); човек који се са 318 војника супротставља знатно надмоћнијем непријатељу (Пост 14,13-16), али и у страху прећуткује истину, што ствара могућност великој треша (Пост 20). Исаак, *десет осмеха*, унео је радост у живот родитеља. Спреман је на саможртвовање (Пост 22,1-14), али неспреман да превазиђе усташе друштвене обичаје (Пост 25,23; 27,1-4).

Приказ Авраама у *Химни вере* (11,8-19) близак је приказу Авраама у Стефановом говору (Дап 7,2-8). Иако обе верзије наратива садрже оригиналне делове материјала, они деле главне теме приче о Аврааму преузете из омилитичког предања јудео-јелинистичке заједнице дијаспоре, што се огледа и у Клим 10,1-7; 17:2; 31:2. Сличност се огледа у концентрисанју на истим моментима старозаветног наратива: позив из Месопотамије, рођење и жртвовање Исаака. Основна разлика међу наведеним ранохришћанским телогуменима базираним на нарацији Пост налази се у интерпретацији материјала. Дап 7:2-8 карактерише једноставна сажимајућа нарација старозаветног текста, док писац Посланице Јеврејима развија предање тако што додаје интерпретативне коментаре којима постиже висок степен оригиналности.

Јаков, човек чврсте воље који зна шта хоће и све чини да би то остварио, укључујући неправедну трговину са братом и превару оistarелог оца (Пост 25,29-34; 27,5-41).

Оваква слика праотаца није случајна јер показује да они нису били надљуди, већ људи који су се, упркос сумњама и бројним животним недаћама, препустили вери дозволивши јој да их обликује. То обликовање вером, учинило је да Авраам послуша божански захтев повезан са жртвовањем Исаака и да се тиме удостоји пророчког виђења жртвене смрти Сина Божијег и сile његовог васкрсења (Пост 22:1-14 упр Јевр 11,17.18). Иста вера је учинила да Исаак, ипак, прихвати божански план за његове синове (Пост 28,1-5) и да Јаков – варалица – издржи преваре којима је био изложен показавши снагу воље и у борби са анђелом Божијим, борби вере која га је учинила Израилом (= иподебником Божијим, Пост 32,22-33,12).

Авраам се адекватно назива оцем вере јер је, као и многи људи тог доба, имао живо искуство вере и сусрећа са Богом. За разлику од других, он је много снажније одговорио на божанско откривење, поставивши темеље грађевине старозаветне вере. Истовремено, Авраам би могао да се назове и сином вере, човеком који је

Мелхиседек износи пред Авраама хлеб и вино – мозаик из брода Цркве Санта Марија Мађоре у Риму, око 432-440. г.

дозволио вери да га формира. Штавише, стога што је био син и васпитаник вере, Авраам је постао отац вере и верних који су следовали његовом примеру. Тада пример сведочи да је вера послушност, јер *вером Авраам послуша как би ј позван да иђе у земљу коју је имао да прими у наследство, и тође не знајући куда иде...* (Јевр 11,8). Речи Посл. представљају алузију на божански позив са почетка Пост:

*Иди из земље своје
и из завичаја своја
и из дома оца своја
у земљу коју ћу ти и показати...* (Пост 12,1)

Библијска историја почиње захтевом, бременитим речима, обликованим по обрасцу *реторичке трагације* која истиче снагу сваког аспекта захтева. Земља је човеку мање блиска од завичаја, а овај му је мање при срцу од отачког дома...

У старозаветном предлошку наглашена је божанска иницијатива и позив. Текст из Јевр 11,8 модификује базични предлог и он постаје извештај о Аврааму који је показао веру послушношћу. Употреба термина *послушаши* у контексту Авраама је занимљива јер нема позадину у Писму. Израз је два пута употребљен у Пост

да би описао Авраамов одговор Богу (Пост 22:18; 26:5), оба пута у контексту његове спремности на жртву. Употребом овог термина у контексту Авраамовог одговора на позив Божији, сугерише се, да све касније Аврамове жртве и послушности имају корен у његовој спремности да одговори Божијем иницијалном позиву.

Тежина и снага божанског захтева, ипак, сагледава се тек у литеарном контексту. Често заборављамо да библијска историја почиње праотцем Авраамом, али да се наслеђа на последњу нарацију библијске праисторије о неуспешном покушају подизања *вавилонске куле* (Пост 11,1-9). Она се завршава родословом који праоца

Авраама повезује са сином праоца Ноја, Семом. Последњи стихови Пост смештају Авраамову породицу у Ур Халдејски, један од најнапреднијих градова ставровавилонског царства и затим описују кретање ове породице према западу, ка граду Харану (Јевр 11,31-32). Према Новом Завету, Авраам је божански позив добио управо у велелепном Уру (Дап 7,2-3).

јеврејско ванбиблијско предање најгласило је везу Авраамове породице са Вавилонијом и самим Вавилоном. Оно сведочи да је Тара, отац Авраамов био један од високих службеника легендарног Неврода, творца Вавилонског царства и градитеља вавилонске куле, богоуборног пројекта *досезања небеса* тј. самообожења.

Тако се у овој нарацији библијске праисторије сусрећемо са архетип-

ским проблемом који се везује за грех прародитеља у Едену и за свет претпотопних људи. И у овом случају, самообожење човека је пут који га претвара у тиранина. Није чудно, стога, што се Неврод у Писму памти као *добар ловац и први силник на земљи* (Пост 10,8-10). Древне легенде говоре о тешком кулуку који је он наметнуо обесправљеним поданицима да би изградио град и кулу којима ће *стичи себи име* (Пост 11,4). Оне говоре о бројним робовима чији су животи уграђени у овај пројекат, јер је његов творац више ценио материјал за рад него људе који су радили. Исти извори сведоче о чудесним знамењима која су најавила рођење праоца Авраама, као и о неоствареној Невродовој жељи да убије новорођено дете.

У овом контексту сагледан божански позив праоцу Аврааму није само позив да се напусти постојбина, завичај и отачки дом. Бог се обратио праоцу Аврааму, позвао га је... Позвао га је да

напусти своју постојбину, завичај и отачки дом... и наслеђене верске и друштвене обрасце древне Вавилоније који су укључивали пркос према Богу и тлачење људи. Послушном вером Авраам је кренуо на пут неизвесности кроз Ханаан, често коришћену руту номадских карavana. Као и други номади, Авраам се кретао од места до места, неретко од места једне божанске објаве до места

друге божанске објаве. Многа од њих су богослужбени центри много пре него што је Авраам, уз постојеће олтаре, подигао олтар Богу који га је позвао. Тако сагледано, путовање Авраама се препознаје као *ходочашће* кроз Обећану земљу. То је било *ходочашће вере*, јер њоме *иђе у место које је имао да прими у наследство, и тође не знајући куда иде...* (Јевр 11,8).

крај првој дела

Радован Пилићовић

Свети Василије Острошки данас је код Срба свакако један од најпоштованијих националних светитеља. Његов глас и углед чудотворца и богоугодника распостире се по читавом православном свету. Живео је у тешком времену српске историје, у крају који је сиромашан земаљским благом, али богат вером, у коме је средњовековна српска хришћанска традиција толико јака да је обилно хранила снагом за одржање и препорађање. На основу сачуваних података, најсигурније би се могло рећи да је рођен око 1610. године, на почетку XVII века када је српски народ највећим делом био под влашћу османског господара, а својим мањим деловима под влашћу Хабзбуршке монархије и Млетачке републике.

Светосавски патријарашки трон у немирном и страдалном XVII веку има за своје чуваре духовне вође који су у два случаја били жртве турске освете ради покушаја укључивања у ослободилачке планове и пројекте. Убијени су патријарси Јован Кантул 1613. и Гаврило Радић 1655. године. Политички авантури-

зам не обузима Патријарха Пајсија (1614-1647) који је сав уронио у књигу и културни рад. Патријарх Максим Скопљанац (1655-1674, †1680) води рачуна о јурисдикцијској целовитости своје власти као Пећког Патријарха и духовног вође српског народа. Ипак, настала политичка бура и примери худе судбине претходника, приморавају Арсенија III Црнојевића на сеобу 1690. У оваквим општим приликама живи и опстајава на путу богоугодника и јерарха Српске Цркве и Василије, Митрополит захумски.

Историјска страна архијерејства

Рођен од оца Петра и мајке Ане у селу Мркоњићи у Поповом Пољу, у залеђу Дубровника, на међи старе Травуније и Захумља, српских приморских области средњег века. На крштењу добија име Стојан. Одрастао је у крају са јаким светосавским предањем, а изложеном медитеранским културним утицајима, који има добре саобраћајне везе где делују и стране пропаганде. Ту се осећај посебности нарочито

Архијереј и чудотворац Свети Василије Острошки (1610-1671)

Историчари Цркве и агиографски писци се слажу у томе да је поштовање Василија Острошког као светитеља настало одмах након његовог представљења, односно да је Црква развијала његов култ под утицајем и на захтев верног народа.

профилисао, а жеља за истрајавањем у аутентичној култури је била некако наглашенија. По родитељском благослову одлази у Манастир Завалу где завршава први степен образовања, код рођака, игумана Серафима, чије се братство бавило и преписивањем књига. Послушник Стојан одлази доцније из Завале у Тврдош где се монаши и добија чин јеромонаха. Подаци даље говоре да свештеномонах Василије од-

- 1 Манастир Горњи Острог
- 2 Синђелија Патријарха Гаврила Рајића из 1651. године
- 3 Свети Василије Острошки

лази у Цетињски манастир, бива при-дворни монах у Пећкој патријаршији, код Патријарха Пајсија, а извесно вре-ме борави и на Светој Гори. Први по-мен Василије као архијереја имамо на запису из 1639. у књизи, која је поклон Манастиру Тврдош и на којој се пот-писао „смерни Митрополит захумски Василије“.

Према историчару Ђоку Слијепчеви-ћу (1907-1993) Митрополит Василије је прешао на „источнохерцеговачку епархију“, са седиштем у околини Оно-гошта (Никшића). Према сачуваној Грамати од 6. августа 1651. године коју је издао Гаврило Рајић „Архиепископ пећки, Патријарх Срба и Бугара, дал-матинског Приморја и Илирика“ Владика Василије Јовановић је добио на управу област која обухвата Никшић, Плану, Колашиновиће, Морачу, као и цели пријепољски кадилук. Митропо-лит Василије се настањује у Манасти-ру Доњи Острог. Преузео је црквену управу над поменутим крајем у веома тешким приликама. О њима понајбоље сведочи запис на једном рукописном минеју који је преписиван у Врхобре-зници код Пљеваља, „при Митрополиту захумском кир Василију Јовановићу“: „Они чинише свирепост Христовом стаду као неукроћени лавови и љути рисеви, и змије које лете да прогутају све верне. Куће пленише, имања граби-ше, и људи свакога узрастка беху у стра-ху и тузи. И верни и неверни оставља-ху своја села и домове, бежаху у друге гра-дове и села и беху дошљаци код туђи-на. ... Тада манастири велике невоље и тегобе подносише ... и три и по четири хиљада гроша намета тражише“...

Друштвене везе и обзири су попусти-ли. Митрополит Василије био је при-нуђен да се жали Патријарху Максиму који је посебним документом загаран-товао имање Манастира Острог и они-ма који буду покушали да сруше међе и приграбе туђе претио је клетвом. Кнезу Раичу, главару племена Вражегрмација, пише 1667. да је имање Вели До, Ми-трополит Василије купио од Саве Лан-ковића. „Да одузме Господ Бог таквом разоритељу његов дом и њега и њего-ве синове и његову стоку и све његово

имање да му Господ Бог из-ненада расеје“. Подвигни-штво Светог Василија и ње-гов духовни напор у горњо-острошким испосницима је историјски документовано. У једном попису острошког имања из 1666 каже: „Пи-шем ради уверења, да се зна како бејах неко време у пу-стињи и приложих усрдно свој труд и своје имање не поштедих“.

Настајање култа

Историчари Цркве и агиографски писци се слажу у томе да је поштова-ње Василија Острошког као светитеља настало одмах након његовог преста-вљења, односно да је Црква развијала његов култ под утицајем и на захтев верног народа. Митрополит захумски и целе Херцеговине Василије се упо-којио 29. априла 1671. у Манастиру Острог. Леонтије Павловић (1914-1997) истиче да је култ Светог Васи-лија Острошког уобличен коначно у времену када фанариотски епископи имају власт у српским епархијама. Ипак, треба рећи да је формирање са-мог култа био независан процес, и да је препознавање светости у личности херцеговачког архијереја препознато од стране врха Црквене власти док је још трајала самосталност Пећке патријаршије.

Већ 1714. године у једном запису је назван „острошким светитељем“, а за-пис на Минеју из 1732. године сведо-чи да у Манастиру Ваведења Пресве-те Богородице „почивају прекрасне мошти Св. Василија“. Сведочанства о прилагању свештених предмета, ико-на и одежди „Св. Василију у Острог“ потичу из српског трговачког слоја друге половине XVIII века.

Службу и синаксарско житије Св. Василија „нетълено почивајушчаго во Острозје иже во Черној Горје“, напи-сао је последњи Србин на Пећком патријарашком престолу Василије Бркић (1763-1772), а они су штампани у бео-градском Срђљаку (1861). Светитељеве мошти су пронађене седам година на-

кон његовог престављења 1678. године. Према тим подацима Св. Василије се у сну јавио игуману Манаститра Косије-рево, Рафаилу, који је након краће сум-ње ипак одлучио да их извади из земље. Видећи њихову нетъленост положио их је у кивот и сместио у Манастир Горњи Острог. Мошти су склањане са Острога на Цетиње, године 1852. када је Омер-паша Латас напао Црну Гору и у време рата 1876-1878. У време немира деша-вало се да их месно православно ста-новништво склања и закопава у земљу.

Њихова чудотворна моћ привла-чила је народ различитих вероиспо-вести који су долазили на Острог да би добили духовно олакшање или исцељење телесних немоћи. Страни путописци XIX века примећују како Св. Василију хрле не само православни него и римокатолици, а још више и мусимани из Херцеговине, Босне, и Шиптари из околине Скадра, и до-лине реке Дрим. Знало се за обичај да се главари знатнијих мусиманских родова братиме са острошким игума-нима. Први су били уверени да им је дата почаст и нека врста религиозне заштите, а други су били сигурни да им турске власти и несмотрени поје-динци исламске вере не могу чинити невоље јер ће братске везе учинити своје. Популарност мале пећинске црквице са моштима Светитеља на-широко описују Дентон (1865), Лемб (1843) и Вилкинсон (1844). Посети-оци Острога који Св. Василију дола-зе са јаком вером и чистом савешћу, тада, баш као и данас добијају Божији благослов.

Из историје црквеног библиотекарства

Ватиканска библиотека

мр Ђакон Ненад Игризовић

Ватиканска библиотека (Bibliotheca Apostolica Vaticana) једна је од најстаријих библиотека у Европи која ради континуирано

Ватиканска библиотека (Bibliotheca Apostolica Vaticana) једна је од најстаријих библиотека у Европи која ради континуирано. Њен фонд данас се састоји од 1.500.000 штампаних књига и 150.000 рукописа. Она је наследница старе папске библиотеке, која је у средњем веку била смештена у Латеранској палати. Када је седиште папа било пресељено у Авињон у Француској (1305-1378), радило се на обнављању фонда библиотеке, који је до 1347. године у више наврата био оштећен, опљачкан и растурен. У обновљеном фонду налазило се 1677 латинских рукописа, што је ову библиотеку чинило једном од већих у Европи. После одлуке папе Гргура XI (1370-1378) да Рим поново буде папско седиште, избио је раскол (1378 год.). По његовом доласку у Рим 1377. године, само један део авињонских фондова доспео је у Ватикан. Део фонда транспортуван је у Шпанију, где је растурен, а око 300 рукописа присвојио је кардинал Пјер де Фоа, који се данас налазе у Националној библиотеци Француске. Папа Евгеније IV (1383-1447) умножио је фонд са неколико стотина рукописа, који су остали после његове смрти.

Оснивање библиотеке у XV веку

По поновном успостављању папског седишта у Риму, папе желе да утврде своју власт, попут осталих владара у Европи. Рим полако постаје духовни и уметнички центар Европе. Један од важнијих елемената овакве политике била је Ватиканска библиотека. Званично не постоји никакав документ о њеном оснивању, осим што се у були

Iamdiu Decrevimus налази податак да је библиотека постојала 30. априла 1451. године. За њеног оснивача сматра се Парентучели де Сарзана (1397-1455) – папа Никола V (1447-1455), који је сву пажњу посветио библиотеци, смештеној у једној дворани старе палате папе Николе III. У фонду папске библиотеке затекао је 340 рукописа (само су 2 била на грчком) који су остали од његових претходника. Фонду је припојио своју личну библиотеку од 150 латинских рукописа. У були папе Николе V записана је намера о оснивању библиотеке, а гласи овако: „(...) од општег интереса за учене људе, потребно је да имамо библиотеку са латинским и грчким књигама, како доликује достојанству папе и апостолске столице“.

Папа Никола V познат је као творац новог система за класификацију књига. Козимо де Медичи (1389-1464) први је применио ову класификацију у Марцијани (библиотека у Сан Марку). Фонд су сачињавале три колекције: прва се састојала од рукописа које су оставили претходне папе; друга од рукописа које је набавио папа Никола V – хуманистичка библиотека; а трећа од рукописа који су преписивани за папу (углавном преводи са грчког). После смрти папе Николе V, фонд библиотеке садржао је 1.200 рукописа, од којих је 350 било на грчком. Рукописи су били поређани у дванаест ормара.

Реорганизација библиотеке за време папе Сикста IV

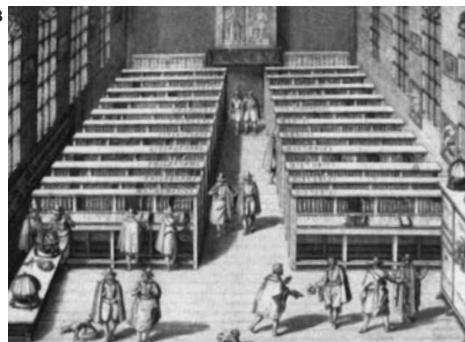
Достојни наследник папе Николе V на трону и у политици обогаћивања библиотеке био је Франческо дела Рове-

ра (1414-1484) – папа Сикст IV (1471-1484). Он је објавио булу *Ad decorum militantis Ecclesiae* (15. 06. 1475), којом је извршена реорганизација библиотеке. Постављен је библиотекар Бартоломео Платина (1421-1481) са три преписивача (Деметрије, Салвијат и Јован), за које је одређена годишња плата. Они су од 1476. до 1481. године својим залагањем од Ватиканске библиотеке направили најнапреднију библиотеку на Западу. Установљен је први инвентар и отворен је регистар позајмице за истраживаче. Фонд је садржао 2.527 рукописа (770 грчких и 1757 латинских) у 3.500 томова.

За време папе Сикста IV, фонд библиотеке био је пресељен у четири дворане папске палате. Због тога је он, по препоруци војводе Фредерика да Монтефелтра, довео у Рим 1477. године сликар Мелоца де Форлија (1438-1494), од кога је наручио овај догађај. На слици је насликан библиотекар Бартоломео Платина како клечи пред папом коју му предаје кључеве библиотеке. На слици су насликане и четири папина рођака, међу којима је кардинал Ђулијано дела Ровера (1443-1513) – папа Јулије II (1503-1513).

Ватиканска библиотека у периоду италијанске ренесансне

Улога и значај Ватиканске библиотеке, као највећег средишта италијанске ренесансне, најнаглашенији су за време Леона Медичија (1475-1521), који је 1513. године изабран за папу под именом Лав X (1513-1521). Он доводи кардинала Пјетра Бембоа (1470-1547), ко-

1 Папа
Никола
V – гравура
основача
Ватиканске
библиотеке

2 Папа
Сикст IV у
библиотеци,
фреска у
Болници
Светог Духа
у Риму

3
Ватиканска
библиотека
у Риму,
цртеж из
1587. године

ји је иначе био песник и велики познавалац теорије књижевности. Поставио га је за секретара за папска писма, како би могао да води кореспонденцију на латинском, што сличнијем Цицероновом језику. Најилустративнији пример који осликава занимање папе Лава X за библиотеку и књигу насликао је Рафаело 1519. године. На слици је насликан папа како седи за столом и прелистава рукописну илуминирану *Библију*, са лупом у руци, како би видео све детаље на илustrацијама. Рафаело је насликао и фреску Атинска школа 1511. године, на којој се налазе Платон и Аристотел у расправи и обојица држе књигу у руци. Ова фреска приказује нову димензију папства и Рима – илуструјући везу хришћанства са учењем античких философа, као и место књиге.

Период реформације

За време папе Павла III (1468-1549) на делатност библиотеке све више утиче милитантна проблематика противреформације. Црквене власти састављају индекс са списком и систематским указивањем на забрањене књиге. Надахнуће за састављање индекса произашло је из стиха у Делима апостолским: „А многи од оних који чараху, сабравши књиге своје спаљиваху их пред свима; и прорачунаше и нађоше да су вределе педесет хиљада гроша“ (Дап. 19,19). Уз библиотеку, отворена је и штампарija, у којој је одштампано прво издање *Индекса* (*Index librorum prohibitorum*) 1549. године. У *Индексу* је пописано око хиљаду наслова подељених у три категорије. Без обзира на ова дешавања, фонд библиотеке био је попуњаван. Још је папа Сикст V (1520-1590), због увећања фонда, додградио уз библиотеку низ од пет дворана. Папа Урбан (1521-1590) предвидео је нове просторије у дворишту Белведере, тако да је библиотека била проширена са још неколико дворана. Фонд библиотеке је временом био све мање приступачнији за истраживаче, а 1786. године папа Пије VI (1717-1799) строго је ограничио његово коришћење. Фонд је 1883. године, за време папе Лава XIII (1810-1903), поново постао приступачан за истраживаче; извршено је темељно преуређење читаоница и знатно увећање фонда.

prohibitorum) 1549. године. У *Индексу* је пописано око хиљаду наслова подељених у три категорије. Без обзира на ова дешавања, фонд библиотеке био је попуњаван. Још је папа Сикст V (1520-1590), због увећања фонда, додградио уз библиотеку низ од пет дворана. Папа Урбан (1521-1590) предвидео је нове просторије у дворишту Белведере, тако да је библиотека била проширена са још неколико дворана. Фонд библиотеке је временом био све мање приступачнији за истраживаче, а 1786. године папа Пије VI (1717-1799) строго је ограничио његово коришћење. Фонд је 1883. године, за време папе Лава XIII (1810-1903), поново постао приступачан за истраживаче; извршено је темељно преуређење читаоница и знатно увећање фонда.

Рукописи српске редакције у Ватиканској библиотеци

У фонду словенских рукописа (Vaticana slavica) данас се налази 66 рукописа различитих редакција: глагољске, бугарске, српске, руске и молдавске. Део овог фонда описали су познати словенски филологи Јозеф Добровски (1753-1829) и Јернеј Копитар (1788-1844), чије се белешке могу и данас наћи уз поједине рукописе. Члан Српске краљевске академије Ватрослав Јагић (1838-1923) неколико дана је боравио у Ватиканској библиотеци (1901. године), где је разгледао фонд словенских

рукописа. У његовом раду *Analecta Rotana*, објављеном 1903. године у *Archiv für slavische Philologie* 25, нису су нашла два рукописа из збирке: Асеманијево јеванђеље и превод Манасијеве хронике, као и неки „неважнији делови збирке“. Фонд словенских рукописа (1957/58 године) разгледао је и академик Ђорђе Сп. Радојичић (1905-1970). У свом Извештају о научноистраживачком раду на терену, објављеном 1959. године у Годишњаку *Филозофској факултети у Новом Саду* 4, саопштава да има неколико српских рукописа, од којих он помиње само три. Хералд Јакше је 1961. године у свом раду *Slavische Handschriften in der Vatikanischen Bibliothek* констатовао да у Ватиканској библиотеци нема „потпу ног списка словенских рукописа“. Као стипендиста Републичког фонда за научни рад СР Србије, од половине децембра 1974. до марта 1975. године, у Ватикану је боравила Љупка Васиљев, која је прегледала и каталогски обрадила свих 66 словенских рукописа. Издијала је седам рукописа српске редакције и археографски их обрадила: *Јеванђеље ајракос* (друга четвртина XIII века), *Четворојеванђеље йоћа Никодима* (око 1425/30), *Литургија Јована Златоустог* (крај XIII – почетак XIV века), *Часослов* (око 1570), *Псалтир са љојелодевањем* (око 1420), *Руска катавасија из XVII века са одломцима српској октоиха џејојеласника* (друга половина XV века) и *Часослов са ћиріјарима* (трећа четвртина XV века).

– Осам векова Милешеве – Сава као мисионар

Живорад Јанковић

Свети Сава стиже као најпогоднија личност, која има начина да савлада све препреке, било да су оне политичке, верске, па чак и војничке природе, што се показало више пута

Савина Житија мало говоре и о његовом раду у земљи, уз ретке помене било чега конкретног. Стога се не може очекивати да саопште више детаља ни о Савином путу код угарског краља. Приликом ове посете Угарској, о којој биографи говоре на особит начин – и која се обично своди само на Савино чудо са гräдом – вероватно је требало решавати положај православних на простору северно од граница српске државе, простор који је само неку деценију раније био у саставу Византије и под управом Цариградске патријаршије. Сад је бригу о њему могла преузети једино српска Архиепископија, пошто је географски гледано најближа овом подручју.

Некада је утицај Византије у политичком животу Угарске био врло значајан. Трајан спомен тог угледа примећује се на краљевској „круни Светог Стефана“, где је у емајлу приказан византијски цар Михаило Седми Дука са својим савладарем Константином и угарским краљем Гезом Првим (1074-1077). Лик цара Михаила је већег формата и налази се изнад обруча круне. Савладар Константин и угарски краљ су приказани ниже, на самом обручу. Тиме је прихваћена идеја о Византији као „светској држави“ и изражено схватање о зависности Угарске од Византије.

Повлачењем Византије са простора лево од Саве и Дунава Православље ту стиче карактер „дијаспоре“, а у верском погледу бар за извесно време то је „ничија земља“. Касније на тај простор продире и ту се устаљује организација латинског обреда. Срем је требало да добије латинског епископа тек крајем треће деценије тринаестог ве-

ка. На подручју које је некада држала Византија изгледа да је примењен модел као и на простору латинског царства после пада Цариграда у руке Крсташа (1204). Тамо није могао стално боравити православни Епископ, али је могло да делује православно свештенство. На простору северно од Саве било је православних Срба кроз цео средњи век, али се томе у досадашњем писању и размишљању не покљања дољна пажња.

Чак и Савин двоструки боравак у Светој Земљи може се довести у везу са поменутим, од Патријарха добијеним, овлашћењима. Стане Православља на том подручју је већ вековима тешко, пошто опасности долазе подједнако и од Латина и од Ислама. Бројни православни храмови, по губитку слободе, постају мошеје, да би потом, по доласку Латина, били коришћени за римски обред и тако редом. Сава стиже ту као најпогоднија личност, која има начина да савлада све препреке, било да су оне политичке, верске, па чак и војничке природе, што се показало више пута.

„Искидан“ делови Православног света су препуштени својој судбини. Тако су, на пример 1223. године (десетак година пре посете Саве) тешко страдали хришћани у Александрији.

Савиним залагањем, на неки начин се ови делови повезују и добијају извесну помоћ. Ту треба тражити мотиве Савиног пута бар у онолико мери колико и у његовој жељи за поклоништвом. Приликом првог пута дао је, на пример, прилог Ђурђијанском Манастиру Часног Крста за подизање зграда за становање, о чијем постојању Доментијан (1253) тврди: „Још и данас стоје палате које је он (Сава)

саградио у спомен родитеља његових и њега самог...“. Другом приликом ће рећи: „Приневши им части све обдари по чину њихове светиње и много злата давши у лавру Светога Саве назва се један брат од њих и написа у помен своје родитеље и свељубазног брата свога и тако у свима светим црквама по реду од Гроба Господњег.“ Овде се помиње скоро на сваком кораку Савин „благослов“ у виду давања „злата многог“.

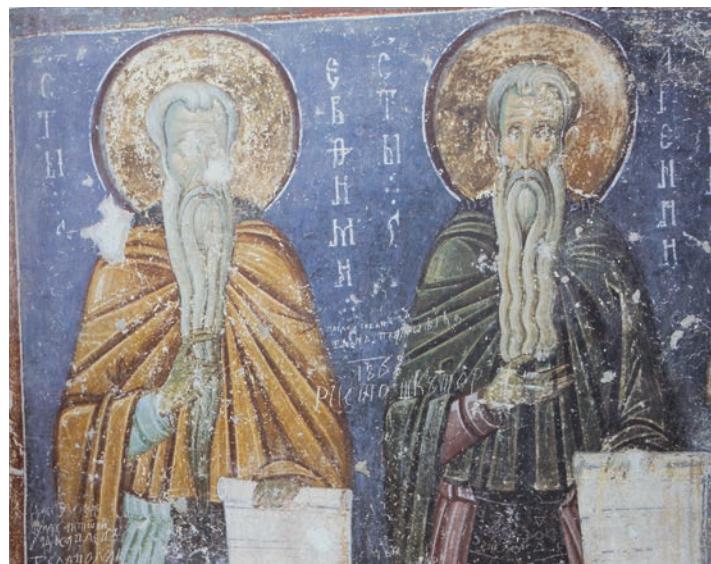
У поглављу где пореди старозаветног пророка Мојсеја и Светога Саву, биограф говори и о Савином ктиторству ван српске земље, чега у Старом Завету није било: „Онај велики богојед изведе Израиль из Египта са златом и сребром египатским; а овај преподобни злато и сребро колико доби у земљи отачства свога све пренесе у туђу земљу. Прође истоке и западе сејући богатство своје по заповести Оца небеског.“

Вратимо се милешевском сликарству. Посебан избор стојећих фигура повезује Милешеву са Студеницом и Жичом. У Студеници то су: Стефан Првомученик, Свети Никола, Јован Претеча и Свети Сава Освећени: „Основна идеја за издвајање ове четворице светитеља почива на њиховом посебном поштовању у кући Немањића и код (тадашњег студеничког) игумана Саве“.

У Жичи су опет посебно издвојена ова четири светитеља с тим што је предност дата Светом Сави Освећеном и Св. Стефану – имењацима Немањићих синова, првом краљу и првом Архијепископу српске земље, ктиторима Жиче. У Милешеви се истиче свети Стефан запажен и по томе што својим димензијама надмашује оста-

Сматра се да управо сличности Студенице, Жиче и Милешеве упућују на једну личност која осмишљава фрескописање ова три храма. То је могао бити само Сава. За Студеницу и Жичу о томе постоје изричита сведочења док за Милешеву она се изводе накнадно и посредно. Носиоци сличности нису могли бити извођачи сликарских радова пошто су ту у питању различите групе мајстора.

Свети
Јефимије
и Свети
Арсеније

ле фигуре у овом делу Храма. Уједно, то је и једна од најбоље сачуваних фигура у Милешеви: „Колосални лик Светог Стефана испред ћаконикона, који је њему посвећен, упућује на претпоставку да је Владислав крунисан у Милешеви.“

Занимљив је однос према Светом Сави Освећеном у Милешеви. Он није насликан у наосу већ у припрати где је на северном зиду ислikan ред монаха и пустинjака. Прикључен је композицији коју чини поворка Немањића – Владислав, Радослав, Стефан Првовенчани, Архиепископ Сава и Симеон Немања, што може да се разуме и као његово укључивање у идеју посредништва пред Христом.

Сматра се да управо сличности Студенице, Жиче и Милешеве упућују на једну личност која осмишљава фрескописање ова три храма. То је могао бити само Сава. За Студеницу и Жичу о томе постоје изричита сведочења док за Милешеву она се изводе накнадно и посредно. Носиоци сличности нису могли бити извођачи сликарских радова пошто су ту у питању различите групе мајстора.

Храм у Жичи као седишту Архиепископије морао се разликовати од Студенице – ту је наглашена катедрална тематика (апостоли у певницама, Тајна вечера, Неверовање Томино, Мисија апостола, Силазак Светог Духа...). Природно је што и биографи највише говоре о Савином старању при градњи и укraшавању Жиче.

Спољна припрата у Милешеви на својим зидовима има највећу представу Страшнога Суда у старој српској уметности. Повезује се и са стањем бившег краља Владислава, који је на-

кон губитка власти, током дугог потоњег живота – сматра се да је то трајало око три деценије – у прилици да размишља о ономе шта је некада урадио и шта га сад сналази.

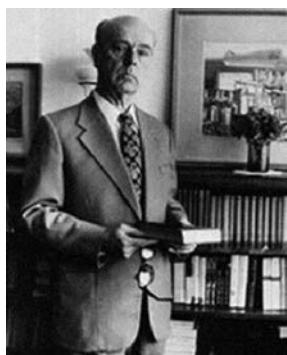
Садржина ове фреске се слаже са беседом Светог Јефрема Сирина, која се налази и по старим српским рукописима: „О доласку Господњем и о Суду.“ Ту се наглашава оно што ће током суђења снаћи свештене чинове. Тада ће се „смутити сви чинови хришћански“. Пажња је усмерена на ток разлучивања, која људима и онако тешко пада услед страха од одвајања и осећаја напуштености. Потом долази раздвајање монаха. Тако се у старој припрати „За сваки лик, сваку појединост, могли би се навести одговарајући текстови, не као карактери већ као увод у ишчезла расположења. Заједнички живот текстова и слика у нашој уметности средњег века скоро је нераздељив – свако насиљно издвајање књижевности или сликарства било би само сакаћење целине.“

Распоред фресака у Милешеви као да је већ у фази „програмирања“ преживео мали „земљотрес“ – неспретан распоред, сцене теку обрнутим редом, композиције нису оријентисане према току излагања... Речено језиком фотографског заната, милешевски распоред фресака делује као „негатив“ у односу на уобичајени. Ту се у тумачењу ове ретке појаве није отишло даље од констатовања и набрајања примера. Међутим, у појединачним приликама заступљен је уобичајени распоред. Посебно место добили су монаси Палестине, затим Египта, потом Цариграда и Мале Азије; Свети Алексиј Човек Божји је из Рима, а Варлаам и Јоасаф су из Индије. Очекивано је да Светом Сави Освећеном буде дато почасно место и природно је да тај углед деле и други палестински подвижници.

Помиšља се да је ова представа послужила као образац и млађем Савином биографу Теодосију (почетак 14. века) при састављању описа Страшнога суда у свом делу. Током Савине беседе у Жичи (1220), изнеше се и мисао која се тачно односи на ову сцену. Поглавар нове самосталне Архиепископије се обраћа породичнима и опомиње их.

На поменутом примеру се не испрљује списак подударности текстова и

(наставак у следећем броју)

Живот као изазов Загонетка живота у роману *Тврђава* Меше Селимовића

Александар Р. Јевтић

У роману *Тврђава* су присутни најразноврснији доживљаји човековог бића. Као разнобојни комадићи стакла они сачињавају грандиозни мозаик чије име је живот.

Трагичност живота, као чињеница и изазов, заузима једно од највиших места на човековој егзистенцијалној лествици. Њена доминантност је најбоље посведочена у животу појединача са нарочито развијеним чулима туге. Двадесети век је заједнички рођендан многих генија који би се као космополитска војска искрености могли сабрати под заставом исписаном нотама трагичног осећања живота.

Мехмед Меша Селимовић би сигурно понео неки од истакнутих чинова ове необичне дружине. Доказ за ово је његов живот описан у аутобиографском делу *Сјећања*, али и његово целокупно књижевно стваралаштво. Иако се роман *Дервиши и смрт* намеће као најбоља подлога за проверу наведенога, у овом раду ћемо одолети силама наметљивости. Изабраћемо роман *Тврђава* (1970). Овај роман највише подсећа на мрежу испреплетану нитима егзистенцијалних проблема. Човеков живот је у лицу Ахмета Шабе приказан у реалној загонетности. Развезивање многоbroјних егзистенцијалних чворова представља покушај ослобођења од спољашњих притисака јавног мнења. Утврђења која људи постављају као препреку међусобном аутентичном дијалогу допринела су и насловљавању овог дела. Оно носи јасан отисак пишчевих сопствених искустава. Ипак, у лицу Ахмета Шабе проблем односа личности и власти добија универзални карактер. Његове речи: „Један пијетао, милиони спава-“ (Меша Селимовић, *Тврђава*, Слобода,

Београд 1981), за централну тему постављају напетост односа личности и безличне масе. У овом раду ћемо покушати да представимо како је тај однос видео Меша Селимовић, који је пре око сто година постао учесник космичког догађаја живота, чији смо и ми данас учесници.

Животна загонетка

Животна загонетка је антрополошка вододелница на којој се људи деле у два табора. Афирмативни одговор припада оптимистима, а негативни пессимистима. Овде је тачка судара хилијастичког и антихиљастичког погледа на тајну живота и човековог места у њој. Ако бисмо прихватили ову превише уопштену поделу, лако бисмо могли сваког од јунака романа *Тврђава* назвати припадником одређеног погледа. Две најочигледније супростављене тријаде би биле: Ахмет Шабо, сердар Авдага и Шехага-Сочо као пессимисти, и Махмут Неретљак, Осман Вук и Рамиз као оптимисти. На овај начин бисмо могли са математичком тачношћу израчунати процене оптимизма и пессимизма у роману. Међутим, није све тако лако. То се види већ из примера прве двојице представника супростављених тријада. Реч је, наравно, о Ахмету Шаби и Махмуту Неретљаку. У недоумици пред загонетном двострукотошћу карактера Махмута Неретљака, Ахмет Шабо постаје свестан сопствене двострукости. Инспирисан идејом пожртвованости и правде, он застаје успаничен пред последицама

њих као чина. У себи се исповеда: „А само часак раније, под стрехом, мислио сам о двојности Махмута Неретљака као о чуду. А сви смо исто чудо и покори“. Поменути „часак“ сведочи о брзини преокрета у мислима Ахмета Шабе, а генерализација задњих речи о ефекту потпуног преобрађаја његовог критичког апарата. То преливање најразличитијих нијанси особина у бићу човека представља „трајну поремећеност“. Овом синтагмом Ахмет Шабо је рекао све. Као главни јунак, он овде ставља тачку на цео роман. Са њим бисмо и ми то исто могли учинити. Ипак, неће бити тако. Покушаћемо да одгонетнемо шта то све стоји, чучи и лежи у овим помало грубим речима. Уосталом, то је учинио и сам Меша.

Жртве и злочинци

У роману *Тврђава* су присутни најразноврснији доживљаји човековог бића. Као разнобојни комадићи стакла они сачињавају грандиозни мозаик чије име је живот. Једино чега ту нема, а за чиме сваки од ликова присутних у роману чезне, јесте мир. Неко га нема јер га други ометају на путу остварења истог, а неко га сам себи не дозвољава. И све тече у кругу немира који влада животима, не дозвољавајући јасно разграничење између жртве и злочинца. Сви су прљавих руку. То постаје очигледно када Ахмет Шабо, трагични херој романа, схвата да се он и Осман Вук, целат леденог срца, не разликују много. Ухвативши себе у бегу

Меша Селимовић и Иво Андрић

од одговорности, износи самокритичну претпоставку: „Ако је тако, а другог објашњења нема, онда је човјек прилично прљав створ, чак и када није свјестан својих поступака. Јер, неће да их буде свјестан!“ Ове речи Ахмет није сањао, оне су одјек његовог срца које је све јаче куцало узбуђено пред животом који не штеди никога. Покушао је од тога да се брани идеализацијом вољене жене Тијане, незаинтересован да то проверава: „Потребна ми је савршена, и не могу допустити да то не буде“. Она је била мирна лука његовог животног брода који је олуја неприлика немилосрдно бацала по животном мору. Разлог такве неправде живота према њему, он није знао. Иако се не удубљује у религиозне обреде, и често се чуди због чега људи мешају Бога у своје проблеме, у очају вапије: „О, Боже неправедни, шта ћеш још навалити на моју главу! Није ни најпаметнија, ни најглупља. Толики криви и некриви пруживе живот непрестано зијевајући. Зашто баш мене изабра да ми никад не буде досадно?“ Понесен логиком очаја, коју доноси зло ненајављеног смрта кретања, предлаже и духовито решење: „Више има невоља него кривица, а најмање је невоља при људима који имају највише кривице, па је штета што ни смо више криви“. Као и све што долази из очаја, ни ова мисао неће дugo живети.

Лудост која вреди

Још ће се много чему нелогичном начудити Ахмет Шабо, па чак и чујењу Шехага-Соче над „несхватљивом судбином“ која му је однела сина. Безумни рат је могоа и Ахмета однети заједно са овим његовим вршињаком. Иако се то није десило, међу њима остаје важна повезаност. То је оно што Шехага у болу назива „лудошћу која вреди“. То је закључак изведен из општељудског схватања болне супростављености појединца и масе која све жели да усклади у обручје јавног мнења. Бити

другачији, то је као бити шугав. Рука пријатељства је за такве само јефтин сан. Релност је изолација. Она се понекад јавља и као фактичка смрт. Од тога је успео да побегне студент Рамиз, као трећи лудак Шехагиног схватања. Ипак, то се десило у роману *Тврђава*. Даљи Рамизов животни пут остаје мистерија. Харуну из романа *Дервииш и смрћ* то није пошло за руком. Није ни Мешином старијем брату. Ни Рамиз није побегао. Њега су спасили Шехага, Осман и Ахмет. Не због њега самог, већ због сопственог бунта над силама власти. Шабо себе види као болесног и жели да буде као и остали: „Зашто нисам као они? Зашто не водим бригу о своме животу? Зашто ме се тиче оно што ме се не тиче? Можда ћу оздравити, можда ћу сазрети. Једном. Не знам када.“

Зло као изазов

На срећу, роман се и завршава са „болесним“ Шабом. Та срећа њему није донела много пријатности, али је остала гарант његове аутентичне човечности непрекидно супротстављене искушењу зла. Оно је изазов који захтева смисленост у животу како не би овладало њиме. У супротном, излив пессимизма Ахмета Шабе у коме се живот и зло изједначавају је оправдан: „А чиним зло и кад ништа не чиним, остављајући и зло и инкарнацију. Махмутова антропологија се опредељује за љубав и „радост чистог живота“. На крају романа Шабо ће се сложити са Махмутом: „Љубав је ипак јача од свега“. У њој „све има више смисла. И смрт. И живот.“

Над закључком се не морамо много мислити. Најбоље је да будемо скромни и непристрасни. Због тога реч дајемо Меши Селимовићу: „Хоће ли ова моја дјеца ићи тим истим жалосним путем, кад одрасту? Хоће ли живјети глупо као и њихови очеви? Вјероватно хоће, али у то нећу да вјерјем. Нећу да вјерјем, а не могу да се ослободим стрепње“. Овим је Меша још

Из шестименшалног писма Меше Селимовића Српској академији наука и уметности из 1976. године

„Потичем из мусиманске породице, по националности сам Србин. Припадам српској литератури, док књижевно стваралаштво у Босни и Херцеговини, коме такође припадам, сматрам само завичајним књижевним центром, а не посебном књижевношћу српско-хрватског књижевног језика. Једнако поштујем своје порекло и своје опредељење, јер сам везан за све што је одредило моју личност и мој рад. Сваки покушај да се то раздваја, у било какве сврхе, сматрао бих злоупотребом свог основног права загарантованог Уставом. Припадам, дакле, нацији и књижевности Вука, Матавуља, Стевана Сремца, Борислава Станковића, Петра Кочића, Иве Андрића, а своје најдубље сродство са њима немам потребу да доказујем. Знали су то, уосталом, и чланови уређивачког одбора едиције „Српска књижевност у сто књига“, који су такође чланови Српске академије наука и уметности, и са мном су заједно у одељењу језика и књижевности: Младен Лесковац, Душан Матић, Војислав Ђурић и Бошко Петровић. Није зато случајно што ово писмо упућујем Српској академији наука и уметности са изричитим захтјевом да се оно сматра пуноважним биографским податком.“

једном одбацио логику, а прихватио наду ношену крилима вере у љубав, која, иако не може да створи рај на земљи, мора да земљу сачува од претње да се претвори у пакао. На овоме треба да му будемо захвални сви ми који стојимо пред загонетком живота тражећи начина да у себи сачувамо човечност. Путоказ љубави је сигурност да смо на правом путу да то и остваримо.

Савремени православни иконописац

Монах Григорије Круг

Ирина Радосављевић

Руски емигрант у Паризу, надарени сликар, смирен подвигник, пријатељ Божији и један од највећих иконописаца двадесетог века

Почетком двадесетог века, зајимајући се за старе културе, савремена цивилизација је дошла и до „открића“ православне иконе. Свет је видео и осетио њену вредност, лепоту и дубину и она је добила своје место у историји уметности. Ипак, у оквирима црквеног живота, икона не би требало да се доживљава само као производ прошлости коме се дивимо, већ треба да оживи и живи као нешто садашње, да буде свежа, истинита и аутентична. Копирање старих икона без истинског познавања и доживљавања њеног садржаја и смисла не може бити најбољи (а камоли једини) израз црквеног сликарства. Такво копирање гуши живот стваралаштва, а црквена уметност постаје досадна и заморна савременом човеку. Иконографија данас мора да буде жива и аутентична, да комуницира са човеком, али и да носи истински богословски садржај. То није захтев савремености, већ захтев стваралачког и живог духа Цркве. Један од иконописаца двадесетог века за кога се може рећи да је схватио шта икона јесте и шта треба да буде и то изразио на оригиналан и инспиративан начин, дојадујући тиме још један бисер светском културном наслеђу, био је руски монах Григорије Круг.

Дечаштво и почеци

Георгије Иванович Круг је рођен у Петровграду 1908. године. Отац му је био лuteran шведског порекла, мај-

ка православна Рускиња. Одгајан је у лутеранској традицији да би тек са деветнаест година примио православље. Дечаштво је провео у Нарви у Естонији где се његова породица доселила 1921. Ту је завршио руску гимназију и ту је започео своје уметничко обликовање у атељеу сликара Семјонова. Године 1926. уписује се у Школу уметничких заната у Талину и учи у графичком атељеу који је водио Реиндорф. Ту је начинио серију гравира које су сврстане међу најбоље радове ученика те школе. Препознавши таленат, национални музеј Талина је откупио два бакрореза. У то време, његове теме су биле урбане: модерни град налик лавиринту, злослутни зидови, суморне куће и празне улице. Желећи да се усаврши у сликању уљем, уписује приватну уметничку школу професора Глинке у Тарту. Теме из овог периода су углавном становници те области.

Париз и руски емигранти

Године 1931. одлази у Париз где се дружи са члановима некадашње руске сликарске академије. У четрнаестом арондисману у Паризу, Григорије живи у скромном и тесном стану, дружећи се и сликајући са руским уметницима. Усавршава се на Академији уметности код професора Милиота и Самова. Осетивши величину његовог талента, професор Самов га води у свој летњиковац у Нормандији где

заједно сликају. Међу сачуваним Георгијевим сликама, налази се и портрет његовог учитеља док ради. У престоници се зближио са руским авангардним уметницима, између остalog са Наталијом Гончаровом и њеним супругом Михаилом Ларионовим, творцима рајонизма, авангарданог покрета чији је циљ био ослобађање уметности од репресије реалистичних конвенција и стварање уметности која превазилази апстракцију, која је изван времена и простора и руши баријеру измнеђу уметника и публике. Они га усмеравају ка креативном истраживању. Из тог периода сачуване су скице нормандијских села, урбани пејзажи, делови Париза са оронулим тврђавама и клошарима.

Духовни преображај и монаштво

Његов улазак у духовни живот везује се за сусрет са оцем Лавом Липијеровским на једном конгресу руских студената. Дубока и јака вера овог човека, снажно је утицала на Георгија и он је свим срцем пригрлио православље, доживевши велики духовни преобразај. Године 1933. отац Атанасије, старешина Цркве Светог Серафима Саровског у Паризу ангажује га да наслика иконостас за цркву. У томе му помаже његов пријатељ Леонид Успенски, а ради саветујући се са сестром Јованом Рейтлингер, која је била ученица Мориса Денија, једног од оснивача набистич-

1 Георгије Иванович Круг као искушеник

2 Двери Цркве Света Три Јерарха у Паризу

3 Мојсије и Аврам

Некада талентовани уметник, а потом скромни монах Григорије, двадесет година је провео у скиту Светог Духа у Паризу, молећи се, подвизавајући и смерно подносећи своја страдања. Његовом руком и његовим срцем, излило се на даске и зидове, блистање небеске славе Божијег царства.

ког покрета, и са познатим иконографом Фјодоровим. Током рата, пати од психичких проблема, највероватније депресије. Уз помоћ свог духовног оца Сергеја Шевича, успева да се опорави и у четрдесетој години живота, одлучује да се замонаши. Постаје монах Григорије, добивши име по светом Григорију Печерском, иконописцу из дванаестог века. Провео је двадесет година у скиту Светог Духа у Менсил-сен-Денију, крај Париза, у послушању духовном оцу, сликајући иконе и вршећи службу чтења и појца у цркви. Водио је строг, скроман, тих, подвигнички живот. Погођен озбиљним болестима, напослетку и парализом, сликао је све теже, али до смрти није остављао четкицу. Упокојио се 1969. године у скиту Светог Духа где је и сахрањен.

Стваралаштво оца Григорија

Израдио је велики број икона – иконе и фреске Цркве Московског по дворја у Паризу, иконостас Манастира Светог Јована Крститеља у Есексу,

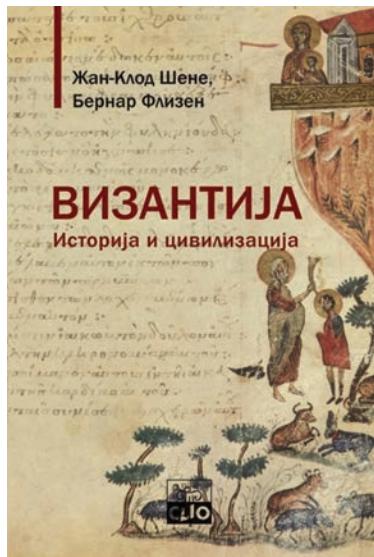
иконостас дечијег летњег кампа у Нормандији, фреске у скиту Светог Духа, иконостас Цркве Свете Марије Магдалене у Хагу. Нажалост, због лоше технологије, али и каснијег немара, поједини радови су пропали, док се неки налазе у лошем стању.

Иконе оца Григорија носе у себи све што је потребно православној икони нашег времена. Оне у себи обједињују прошлост, садашњост и будућност – прошлост кроз везу са предањем, садашњост кроз таленат и знање уметника и будућност кроз окренутост ка Будућем царству и живом ишчекивању Другог Христовог доласка. Григоријеве иконе су дубоко утемељене у традицији руског иконописа „златног доба“, али и прожете искрством уметника двадесетог века. То искрство је прекаљено и пречишћено аскетским трудом и светотајинским животом у који је отац Григорије био дубоко погружен. Доживевши бљесак радости и свежине Будућег царства, пренео га је Цркви, слободно и аутентично. Његова оригиналност и савременост нису наметну-

те икони споља, већ су избиле изнутра, из богатства његовог духовног доживљаја и пребивања у љубави Божијој. Његове иконе су испуњене ваксхном радошћу, али и дубоким смирењем и саосећањем са светом који пати. Зато истовремено изазивају туту – јер је човек одбио постављену трпезу љубави, покајање – јер показују неизмерно трпљење Бога који не жели да његово створење пропадне и радост – због изобиља Божије љубави и лепоте његове замисли о свету, која неће остати неостварена. Његови ликови су нежни, благи, погружени у молитву и предани Богу. Насупрот суптилно насликаним ликова, стоје интензивне и неједнако исликане површине, испресецане оштрим и енергичним осветљењима које остављају утисак космичких дубина у којима све ври од енергије и живота. Иконе оца Григорија су дела велике уметничке вредности, израз истинског богословља Цркве и доказ да је могуће стварати аутентичну хришћанску уметност данас, као и у било ком другом времену.

Жан-Клод Шене, Бернар Флизен, Византија – историја и цивилизација

прир. Радивој Радић,
прев. Јасна Видић, Clio,
Београд 2010, 374 стр.

Када се говори о историји неке империје или о неком историјском периоду, обично се под тим подразумева политичка историја, историја двора (у византијском периоду – двора и Цркве). Тако се игнорише један значајан део живота народа о чијој је историји реч. Политички живот свакако јесте у скоро свим случајевима одређујући, али, ипак, није једини аспект живота народа који чини његову историју.

У том смислу је српско издање књиге познатих француских византолога Жан-Клода Шенеа и Бернара Флизена (српски приређивач је спојио њихове текстова који су се првобитно, у оквиру чувене едиције „Que sais-“, појавили одвојено) узоран пример излагања византијске историје, јер се историјска грађа узима у целини. Поред тога што се скупа јављају и политичка историја и анализа осталих аспеката живота Византинца (тачније Ромеја), оно што је од посебног значаја је да је у питању ова популарна синтеза (целовите) историје Византије јесте то што су аутори (наводећи изворе у много већој мери него што је то практика) дозволили да сами Византинци говоре о себи. На тај начин су они (Шене и Флизен) ставили себе у позицију „водича“ кроз свет средњовековних Ромеја настањених у источном де-

лу царства, чија је основна функција упућивање на дела и појашњавање речи самих актера историје, а нису, као што је то обичај, напротив наратори.

Иако се ради о популарној синтези византијске историје, књига може бити од користи и стручној јавности, пре свега због обиља преведених навода из извора, корисних (и добро препродуктованих) илустрација и умешних коментара аутора. За „обичног“ читаоца који је заинтересован за историју Византије, књига Шенеа и Флизена представља својеврсни „путопис“ знатијельног и добро информисаног путника кроз грандиозну византијску Империју.

PS: Припреме за прославу 1700 година од доношења Миланског едикта већ су у велико почеле и у научној јавности, па би у преиспитивању Константинове политике према Цркви биле од значаја, по нашем уверењу чак пресудног значаја, Флизенове речи записане у овој књизи: „Римско царство јесте прихватило хришћанство, али су и хришћани прихватили Царство“.

Блајоје Панићелић

Георгије Ј. Манзаридис Глобализација и универзалност: Сан или јава

Службени гласник 2011, 138 стр.; са грчког језика превео Илија Ромић

Управо је из штампе изашла књига *Глобализација и универзалност* – угледног православног етичара Георгија Манзаридиса. У овој књизи аутор се бавио проблемима процеса глобализације и покушајем давања православног одговора на овај цивилизацијски феномен.

Проф. Манзаридиса првенствено зајима природа овог феномена; он се протеже на све нивое људског живота: економски, политички, научни, културни, религијски и духовни (стр. 15). Главно средство које подстиче глобализацију је технологија – она по аутору нема

морални квалитет, али није ни демонско дело. То је дело човеково, које он уноси у своју природу, па макар и у помрачену икону Божију (стр. 15, 20, 94). На почетку књиге писац износи искључиво негативну конотацију феномена глобализације (попут интернализације сила и насиља, успостављања новог мерила свих вредности – новца; експлоатације слабих, увећања броја богатих и сиромашних, понижавања непожељних – стр. 16-18), да би потом указао и на позитивне аспекте глобализације – превазилажење људских подела, а то бива једино могуће кроз сједињење људског рода на духовном нивоу, што и само хришћанство заступа (стр. 19). Међутим, када се одбаце поделе и не уздигне се на виши духовни ниво, то води у пропаст заједништва људи и делује деструктивно по заједницу (стр. 20).

Узимајући као полазишну основу тврђњу Макса Вебера да је дух тај који проналази капитал који је потребан за дејствовање капиталистичког друштва, а не сам капитал, Манзаридис указује да само дух хришћанства може уздигнути једно друштво на виши ниво (стр. 77).

Глобализацији аутор супротставља универзалност; глобализација преиначава људске личности и заједнице у безличну масу, док универзалност поштује особености личности и заједнице и ствара хармонију и доброту. Глобализација подразумева сервирање информација и преко контролисане економије, наметање светске власти (коју не интересују нације, државе, заједнице и личности, а уколико и постоји некакво интересовање то је искључиво оно које може послужити циљу). Хришћанска универзалност подразумева суштинско помирење људи у свакој конкретној личности и збрратимљење целог света. Једна реална заједница људи није могућа без очувања сопственог идентитета и особености (стр. 24). Пример универзалне личности је сам Исус Христос, који треба да нам буде образац универзалности баш као што је то изразио ава Софоније: „...да следимо Христа значи да се отворимо ка свести самога Христа, који у себе уноси целокупно човечанство; цело стабло без да се изузме и један лист.“ Ако створимо

такву свест, молићемо се за све, као за саме себе (стр. 35). Са друге стране аутор осуђује сужавање екуменске свести у хришћанима и његов повратак ка националном менаталитету који постају истоветни са идолатријом (стр. 132). Ако Православље не одговори универзалним духом Христовим и apostolskim на савремене изазове, оставиће човека беспомоћним и подлегнуће хомогенизацији, која се подстиче глобализацијом (стр. 133).

Оно што је вредно су свакако 7, 8, 9 и 10 поглавље, у којима аутор излаже суштину православне етике и ставља је наспрам римокатоличке и протестантске етике. Извор снаге хришћанске етике налази се у Божијој вољи, коју човек приhvата вером. Што није плод вере грешно је и неморално. Хришћанска етика позива човека да се саобрази са божанским етосом, који долази у супротност са људским етосом због чега се одваја од сваке светске етике и чува свој идентитет (стр. 86). Будући да је субјекат хришћанске етике људска личност, било које одвајање од ње и перспективе коју јој отвара Црква има погубне последице, посебно ако етику своди на заокупљено измењтање из перспективе личног живота хришћанина ка окупацији природном окoliniom или ограничавањем на биоетику (стр. 100). Као пример одступања од исправног хришћanskog етоса аутор наводи зазирање римокатоличких и протестанских етичара од Резолуције о људским правима (стр. 106). Проблеми биоетике се уврштавају у оквире етике, пошто се Црква од давнина сучељавала са питањима биоетике, као што су абортус, еутаназија, чедоморство (стр. 117).

Ова студија заиста даје православни увид у процесе глобализације. Црква са своје стране треба да да одговор на модерне цивилизацијске феномене и уђе у конструктивни дијалог са социологизма и политиковима управо да би оправдала своју конститутивну улогу коју има у друштву. Уз студију *Глобализам и Православље* Архиепископа албанског Анастасија Јанулатоса, ова студија даје вредан приказ православног одговора на овај феномен.

Славиша Костић

Из старог Православља О соједињенији всјех...

Делегација Католичке бискупске конференције Западне Немачке, на повратку из Цариграда, од Васељенског Патријарха Г. Атинагоре, учинила је званичну посету Српској православној цркви и у дане 2 – 4 априла о. г. боравила у Патријаршији српској у Београду, као гост Српске православне цркве. Делегацију Католичке бискупске конференције Западне Немачке сачињавали су: др Рудолф Грабер, бискуп Регенсбурга, др Јоханес Хек, провинцијал Бенедиктинског реда, др Јоханес Гречл, професор, др Роберт Бачвари, професор, и др Алберт Раух, професор.

Његова Светост Патријарх Господин Герман и преосвећена гг. Архијереји, чланови Светог архијерејског синода, примили су делегацију 3. априла о. г. и са њом водили разговоре. Делегација је истог дана пре подне водила разговоре и са једном групом наших професора, на челу са Преосвећеним епископом др Савом. У току свога боравка делегација је посетила Богословију св. Саве у Београду, као и манастир Ваведење, на Топчидерском Брду.

На пријему код Његове Светости и чланова Светог архијерејског синода измењени су поздрави говори. Преузвишени бискуп г. Грабер, у жељи да разговоре у дијалогу продужи са Српском православном црквом, између осталог рекао је у свом говору, да је циљ овог сусрета да упознају Српску православну цркву која је у њиховој средини, у новије време, дубоко деловала кроз своје студентске центре, а кроз Студеницу, Жичу, Со-

поћане и друге цркве и манастире, дала своме српском народу духовни печат и културу.

Његова Светост Патријарх српски Господин Герман, одговарајући на поздрав Преузвишеног г. Грабера, истакао је, да све ово што се догађа у наше дане у сусретима и додирима представника Христове цркве показује нову примену еванђелских принципа, те отуда данас и струји нови дух који учвршује уверење међу људима да су сви људи међу собом браћа, деца Божија.

По повратку у своју Земљу Преузвишени бискуп Регенсбурга г. др Рудолф Грабер упутио је Његовој Светости Патријарху српском Г. Герману следеће писмо:

ЕПИСКОП РЕГЕНСБУРШКИ

*Његова Светост
Патријарх Србије Герман,
Митрополит Београда и Карловца
БЕОГРАД*

Светости!

Пре неколико дана вратили смо се с нашеј пута у Вашу леју земљу и Ваш главни град. У наше сећање су дубоко урезани гани, које смо били слободни да преведемо с Вама. Тако се надамо, да ће овај сусрет милошћу Божјом бити од битној значаја за будуће односе наших Цркава. Хтели би заједнички да све човечанске смештење одстрашимо, које нас међусобно и од Христом раздавају.

Није у штетију сијања форма. Нама је јасно: ове ствари не смеју нас раздаваји. Ако духовну ситуацију данашње светајије превезено њосматрајмо, видимо, да су данас у опасности бити вредности човечанства. У овоме смо дакле са свим јединствени, само начини њосматрања су можда нешто различити. Јединство већ њосматрију у заједници једнота Божја, Господова Исуса Христоса, у истим шајнама, истој жртви олтара, у јединству тела и крви Господова...

Ваш У Христу одани
+ РУДОЛФ ГРАБЕР, с. р.
Бискуп регенсбуршки,
Опуномоћеник Немачке бискупске
конференције

*Православље – верске новине
Архијериског београдско-карловачког, година I,
брож 7, Београд, 15. јул 1967. године, стр. 3.*

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

У ФРАНЦУСКОЈ Самит G8 верских вођа

У светlosti и као припрема за Самит G8 у Довилу (одржан 26-27. маја) и за Самит G20 у Кану (који ће бити одржан 3-4. новембра 2011. године), у Бордоу је 23. и 24. маја одржан Самит G8 религијских вођа којим је председавао Његово Преосвештенство Митрополит француски Емануил, као представник Његове Светости Патријарха константинопољског Г. Вартоломеја. На овом самиту је више од двадесет светских верских вођа изнело свој заједнички став о питањима са којима се сусреће човечанство, као што су глобално загревање, економска ситуација у свету, ратови и тероризам.

У САД Заседање Скупштине канонских православних епископа

У Чикагу је од 25. до 27. маја одржано друго годишње заседање Скупштине канонских православних епископа Северне и Централне Америке. На овом скупу је учествовало 45 епископа, представника свих канонских Помесних Цркава присутних на тлу америчког континента, изузев епископа СПЦ (који су одсуствовали због заседања СА Сабора СПЦ у Београду) и епископа Грузијске Цркве (који струје у Грузији).

Заседањем је председавао Његово Блаженство Архиепископ Димитрије. Он се обратио окупљеним епископима сећајући се тројице епископа који су уснули у Господу прошле године: Митрополита Христифора, Митропо-

лита Николаја и Митрополита Епифанија. Затим је пожелео добродошлицу новим члановима, Епископу каракаском Јовану (који је хиротонисан у Руској Заграницкој Цркви, за потребе њених верника старог обреда) и Епископу Матији (из Православне Цркве у Америци), поменувши и умировљење Митрополита Јована, поглавара Украјинске Цркве у Канади и избор његовог наследника, Митрополита Јурија.

Током уводне сесије Епископ Василије је прочитao писмо Његове Светости Патријарха српског Иринеја, који је Скупштину замолио за разумевање због потребе да српски епископи буду на заседању у Београду.

На овом заседању Скупштине канонских епископа су донесено више важних закључака. На првом месту, изражена је жеља да се знатно јасније дефинишу односи са организацијама које је овај скуп наследио од Сталне Конференције канонских Епископа Америке (SCOBA). Друго, чланови овог скупа су се сложили око тога да православни војни свештеници имају велику улогу јер пружају духовну подршку мушкирцима и женама који служе у оружаним снагама. И треће, на заседању је наглашен значај црквене службе за младе, и као исход тога прихваћене су три планиране конференције које треба да уједине све младе православце из читаве Северне Америке.

Скупштина је одлучила да би било добро и корисно да ово тело канонских епископа буде регистровано као правно лице, јер би то Скупштини донело бројне предности и унапредило њене могућности да делује организовано. На крају, Скупштина је донела званично саопштење и упутила поруку свим верујушима који живе у региону.

Дводневно заседање Скупштине протекло је у братској љубави и слози: све одлуке су донете једногласно.

<http://www.assemblyofbishops.org>

Јудео-хришћанско Саопштење о разумевању

Организација под називом Центар за јудео-хришћанско разумевање и сарадњу (CJCUC) издала је

Саопштење о јеврејском схватању хришћана и хришћанства, након сарадње са различitim хришћанским организацијама, хришћанским вођама и научницима. Ова организација је прва јеврејска група која се упустила у дијалог са хришћанским светом. У сарадњи са Видерспун Институтом у Принстону, ова организација је недавно обелоданила свој научни рад на тему „Завет и мисија“ као и „Нада и одговорност у 21. веку“. Поред тога, она је сарађивала и са Хришћанским Центром за јеврејско наслеђе у Атланти и заједно су обраћивали питања „Јеванђелизације“ и „Јеврејског схватања хришћанства“.

У саопштењу се износи да се „јеврејска и хришћанска теологија више не налазе у теолошком двојбују до смрти... и да би данас, када хришћани подржавају јеврејски народ, требало да заједно теже ка истим духовним циљевима – ка моралу, миру и спасењу, али под различitim и одвојеним системима заповести за сваку од ове две верске заједнице.“

Поводом овог Саопштења, оснивач организације, рабин др Шломо Рискин је рекао да Саопштење представља став овог центра или да би га требало користити као катализатор уз помоћ којег би Јевреји широм света неговали своје односе са хришћанским заједницама.

У РУСИЈИ Дан словенске писмености и културе

У уторак, 24. маја, у многим православним земљама је прослављен Дан словенске писмености и културе. Тога дана верници се сећају двојице браће, Светих Кирила и Методија – хришћанских просветитеља из 9. века и творца словенске азбуке. Патријарх московски и целе Русије Кирил служио је Литургију у Цркви Успења и затим предводио Литију ка Црвеном тргу где се окупило на хиљаде људи. Обраћајући се окупљеним верницима, патријарх је истакао: „Ми данас прослављамо Дан Светих равноапостолних Кирила и Методија, који су у словенске земље

дошли како би проповедали Христа, али за разлику од других мисионара, који су говорили грчки и латински, браћа су, пошто су били просвећени Грци, схватили да реч Божију људима треба преносити на њиховом језику. Међутим, језика тада није било. Ни граматике, ни азбуке, ни алфабета. И тада су велика браћа почела да стварају словенску азбуку, а ускоро су превела најважнију хришћанску књигу – Јеванђеље. Управо то и јесте наш корен, на који никад не смео да заборавимо“.

У ВАТИКАНУ Конференција о сиди

У Ватикану је крајем маја одржан дводневни Симпосион о сиди на којем су учествовали стручњаци за ову болест из читавог света. Тема Симпосиона је било спречавање ширења сиде и брига за људе оболеле од ове опаке болести. Као увод у овај Симпосион, ватиканске новине су објавиле низ чланака у којима је изнесен став Цркве да су уздржање и верност у браку најбољи начини да се обузда ширење сиде.

У СИРИЈИ Хришћани живе у страху

Хришћанска мањина у Сирији стражује за свој положај због све чешћих протеста широм земље уперених против аутократске али секуларне дугогодишње владавине председника Башара Асада. У оваквој секуларној држави, хришћани, којих има око шест процената, имају подједнака права као и мусимани, иако постоји уставна одредба да председник Сирије мора да буде мусиманске ве-роисповести. „Хришћани у Сирији –

било да су православни, дохалкидонци, маронити, англиканци или римокатолици – себе сматрају најстаријим грађанима Сирије, синовима земље“, истакао је Хабиб Афрам, председник Сиријске Лиге.

У својим изјавама датим Ројтерсу, сиријски хришћани кажу да подржавају реформе али не и промену режима за коју кажу да би могла да изазове цепање Сирије и страхују да би исламистичке групе у таквим околностима хришћанима у Сирији ускраћиваље верске слободе.

У МОСКВИ Додељена прва Патријаршијска књижевна награда

У Храму Христа Спаса у Москви је 26. маја прочитано име првог добитника недавно утврђене Патријаршијске књижевне награде. Награду је добио седамдесетогодишњи писац Владимир Крупин.

Патријарх Московски и целе Русије Кирил је у уводу ове свечаности говорио о критеријумима којима су се руководили чланови Савета приликом бирања најдостојније кандидатуре.

„У савременим условима, када светска цивилизација доживљава дубоку духовну кризу, изазвану разливањем границе између добра и зла, посебно је важно сведочити свету о непролазним моралним вредностима“, рекао је Патријарх. Ова награда се не уручује за конкретно дело већ за општи допринос писца књижевности. И стога је избор жирија више него јасан, јер Владимир Крупин заузима угледно место у руској књижевности, један је од упечатљивих чувара православне благочестивости и марљиви православни публицисти.

У АЛЖИРУ Покрајински званичници наређују затварање цркава

У покрајини Беџаја, на североисточном Алжиру, седам протестантских цркава ће вероватно бити затворено након одлуке локалних власти у којој се наводи да су ове цркве нелегалне. Директор полиције, Бен Салма, изјавио је да ће „све цркве, у свим деловима земље“ бити затворене јер нису регистроване. Хришћанске вође одбацију ове тврђе наводећи да покрајински званичници немају власт у целој земљи.

Године 2006. је у Алжиру донесен споран Закон којим се регулишу богослужења и окупљања немусиманских заједница, а две године касније су Уредбом 06-03 ограничene делатности немусиманских група и наређено је затварање 26 цркава у области Кабили на северу Алжира. Од тада није била затворена ни једна црква.

Чланови протестантских цркава у Алжиру тврде да је овај Закон немогуће применити, јер званичници одбијају да региструју хришћанске цркве упркос напорима хришћана да се придржавају ових уредби и упркос томе што су предали сву потребну документацију, и додају да власти примењују Закон према својој жељи. Ниједна хришћанска црква у Алжиру није добила дозволу а Влада није установила административна средства да примени ову Уредбу. Иако од 2008. године није затворена ниједна црква, њихов статус је и даље под знаком питања. У Алжиру има скоро 100 000 хришћана, нешто мање од 0.3% популације.

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Пастирско писмо Митрополита дабробосанског Николаја

Свему свештенству, монаштву и благочестивом народу Епархије дабробосанске

Драга наша благочестива дјеце духовна,

Обраћамо вам се с поруком и поуком, а првенствено вам дајемо на знање следеће:

На интернет страници тзв. „Епархије рашко-призренске у егзилу“ појавио се текст који је потписао Мирослав Вујанић под насловом „Свети Георгије у Палама и Источном Сарајеву“. У објављеном тексту наводи се да су у парохијама у Палама и Источном Сарајеву, на празник Светога великомученика Георгија, извршени обреди резања славског колача у домовима породица Трифковић, Крстовић, Владичић и Вујанић. Из истог текста, а и провјером код надлежних парохијских свештеника, такође сазнајемо да је „славске обреде“ извршио извјесни Дејан (рашчињени свештеномонах Доситеј) Вукосављевић, из „Епархије рашко-призренске у егзилу“.

Овим се још једном показала самовоља појединача који нарушују црквени поредак и свештени канони наше Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве.

Оваквим чином учињен је велики гријех, како оног који је „славски обред“ извршио, тако и оних који су рашчињеном свештенику омогућили да дође у њихов дом и изврши „славски обред“. Поменути случајеви су строго забрањени и кажњиви по канонима Цркве и Уставу наше Српске Православне Цркве.

Они који бирају овакав пут, који само њима одговара, нису у послушности, а тиме ни у заједници и саборности наше Цркве, јер спроводе само своју вољу, а не вољу Божију која се пројављује кроз Свети Архијерејски Сабор, Свети Архијерејски Синод и канонско свештенство и монаштво које у послушности вијековима служи своме светосавском српском народу.

Са очинском бригом опомињемо вас, драги благочестиви вјерници, да себе и своје породице чувате од оваквих превара и искушења, а оне који су свјесно или несвјесно учинили овај гријех, да се искрено покају и исповиједе код својих свештеника у матичним црквама, јер ће им у противном Господ бити Једини Праведни Судија.

Глава Цркве је Христос, а ко је непослушан Цркви „нека буде одлучен“.

Поручујемо свим нашим вјерницима да не одлазе на скупове које организују лажни рашчињени монаси из тзв. Епархије рашко-призренске у егзилу, јер у противном на себе навлаче Божију осуду и сами ће видјети плодове својих безумних дјела, јер „плата за гријех је смрт“.

Ви сте духовна дјеца канонске Српске Православне Цркве – Цркве Светога Саве, Светога Николаја Жичког, Светога Јустина Ђелијског – вашег законитог Митрополита, ваших надлежних свештеника и свештеномонаха, те се зато чувајте да не упаднете у прелест јереси и раскола, него се држите канона и учења наше Свете Цркве у којој сте примили Свету тајну Крштења и друге Свете тајне, остајући њена вјерна чеда.

Све Вас у очинској љубави и бризи поздрављамо највећим побједоносним поздравом:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Ваш молитвеник пред Васкрслим Господом,
Митрополит Дабробосански
+НИКОЛАЈ

НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ **Деци у метохијским селима и на Брезовици**

По благослову Епископа бачког Иринеја, вероучитељи Епархије бачке су са децом из Новог Сада припремили 3820 поклон-пакетића (одећа, играчке, књиге, писаћи прибор) за децу на Косову и Метохији. Већи део тих пакетића је подељен деци на Васкршње празнике у основним школама Општине Штрпце (1.400 пакетића) и у Косовском Поморављу (Гњилане, К. Каменица, Шилово, Партиш – 1.770 пакетића). У Општини Липљан (Старо Грацко, Рабовце) подељено је 50 пакетића. У селима Велика Хоча и Осојане пакетићи су дељени 9., 10. и 11. маја. Преостали поклон-пакетићи ових дана се деле деци из метохијских села.

Монахиња Нина из Манастира Градац је такође са децом из Рашке, која код ње похађају веронауку, припремила 70 пакетића за децу на Брезовици. Ови пакетићи су подељени основцима у селу Врбештица.

Епархија рашко-призренска користи ову прилику да најсрдачније захвали дародавцима на овим поклонима који су деци са Косова и Метохије показали љубав и солидарност њихових вршњака из других крајева Србије.

Извор: Епархија бачка

Митрополит Амфилохије добитник повеље Универзитета у Источном Сарајеву

У Власеници у Републици Српској 26. маја је прослављен Дан Универзитета у Источном Сарајеву и красна слава Универзитета – празник Св. Ћирила и Методија.

Управни одбор Универзитета у Источном Сарајеву на предлог Одбора за додјелу признања и Сената Универзитета, донио је одлуку да се Високопреосвећеном Архиепископу цетињском

Митрополиту црногорско-приморском проф. др Амфилохију Радовићу додјели повеља Универзитета у Источном Сарајеву за 2011. годину „за нарочите заслуге и изузетан допринос у развоју Универзитета“.

Повељу је, у име Господина Митрополита, примиоprotoјереј-ставрофор проф. др Борис Брајовић, декан Право-

славног Богословског факултета у Фочи и парох подгорички, будући да Високопреосвећени Митрополит, због учешћа на засједању Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве у Београду, није лично могао присуствовати додјели повеље.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

ВЕЛИКО НАТПЕВАВАЊЕ Певачко друштво „Преподобни Рафаило Банатски“ из Зрењанина освојило друго место

Почетком маја је одржан *Тридесети јубиларни Међународни фестивал Црквене музике* (www.festiwal.cerkiew.pl) у граду Хајновка у Польској. Хајновка, град на североистоку Польске, налази се на тромећији Польске, Белорусије и Украјине. Већину становништва ове области Польске, која се зове Подласка област, чине православни. Богата традиција хорског црквеног појања на истоку, и тридесет година искуства људи из Хајновке уздигла је овај фестивал на завидни ниво. Ове године, на тридесетом, јубиларном фестивалу у Хајновки, учествовала су 32 хора и то из Белорусије, Украјине, Русије, Грчке, Бугарске, Холандије, Македоније а највише из Польске.

Нашу Цркву и Земљу представљало је Певачко друштво „Преподобни Рафаило Банатски“ из Зрењанина под директентском палицом професора Нина Рајачића. Једанаесточлани жири био је састављен од еминентних музичара и професора музичких академија из Варашаве, Москве, Минска и Кијева. У жирију је такође био и представник Србије, истакнути диригент нишког Певачког друштва „Бранко“, госпођа Сара Цинцаревић која је са својим хором пре неколико година освојила и титулу Grand-prix на истом фестивалу. Након четири дана такмичарског натпевавања и саслушавања свих хорова жири је нашем хору доделио друго место у такмичарској категорији црквених хорова, одмах иза Катедралног хора „Света Марија Магдалина“ из Варшаве који је победио за свега 0,10 бодова.

Овај велики трофеј је још један у низу значајних достигнућа нашег хора који ове године слави 20 година постојања.

Н. Р.

ЕПАРХИЈА БРАНИЧЕВСКА Нови храм у Осипаоници

Осипаоница, село у смедеревском Поморављу последњих година бележи значајне успехе на пољу духовности и побожности.

Најзначајнији вид духовног напретка се огледа у чињеници да је у недељу Антипасхи (Томину-Мали Ускрс), поред старог Храма из давне 1826. г., осванио нови.

Храм Светих апостола Петра и Павла започели су верници Осипаонице 2000. г. уз свог пароха Милију Милошевића. Изграђен је у српско-византијском стилу, са куполом и три звоника, иконе за нови иконостас урадио је Милан Кочијашевић студент IV године на Академији за иконографију и консервацију СПЦ, а са 16 икона украсили су га студенти, његове колеге. Сав трошак поднели су и поклонили га новом Храму, браћа Зоран и Данијел Божиловић из Осипаонице.

Освећење новог Храма обавио је Епископ браничевски Игњатије у Томину недељу уградивши мошти Светог великомученика кнеза Лазара у свети престо и антиминс.

У изградњи Храма учествовало је и Министарство вера Србије, општина Смедерево, град Смедерево и МЗ Осипаоница.

Проша гр Радомир Милошевић

У ХЕРЦЕГ НОВОМ Слава у Репајама

У селу Репаје, које се налази у залеђу Херцег Новог, у Цркви Св. Николе служена је Света Литургија 22.маја, поводом прославе Храмовне славе. Иако у селу моментално живи само пар становника, Црква је била мала да прими све вјернике који су се окупили. Већина присутних су рођени у овом селу па су се одселили или њихови преци воде поријекло из овог села. Свету Литургију служио је протојереј-страврофор Предраг Видаковић уз саслужење протојереја-страврофора Вида Вуковића, који је дуго година живио у Енглеској и био парох у Бедфорду, и ђако-

на Небојше Вуловића. Након причешћа опходила је Литија око Храма а затим је ломљен колач. У својој бесједи о. Предраг се осврнуо на Житије Светог Николаја, посебно на то како је повратио вид Св. Стефану Дечанском. Након подијељене нафоре сви присутни су били позвани да сједну за трпезу љубави која је постављена испред Храма у хладовини испод дивљег кестена и липе. Све је обрадовано присуство брачног пара, који очекују припову у августу, а који су се доселили из Енглеске, у оближње село Бијељске Крушевице, у којем, на жалост, такође моментално живи само пар становника.

Радован Арнаут

Са „Доброчинством“ у Украјини

Од 8 до 16. маја ове године са агенцијом Српске Православне Цркве „Доброчинство“ тридесеторо поклоника посетило је светиње Украјине. Група је неколико дана обилазила цркве и манастире Кијева. Митрополит Кијева и целе Украјине, Владимир, примио је и поздравио ходочаснике и уручио им лепе поклоне. На пријему и пажњи захвалио се Драган Вукић, директор агенције „Доброчинство“, и истакао да српски народ са Кијевом веже чувена Кијево-Могиљанска академија, касније Духовна академија, у којој су школовани многи Срби. Није пропустио да каже да се и данас у многим српским црквама и манастирима налазе и користе богослужбене књиге штампане у штампарији Кијево Печерске Лавре.

Обишли смо и Черњигов а три дана боравили у гласовитој Почајевској лаври. Учествовали у вечерњем богослужењу, на Литургији и акатисту и поклонили се чудотворној икони Богородице Почајевске. Свуде смо били топло примљени, окружени добротом и благошћу народа, његовог свештенства и монаштва.

Од 28. августа до 5. септембра „Доброчинство“ Вас поново води на поклоњење светињама Украјине.

Д. В.

ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ

**На мали Васкрс 1.маја 2011. године
преселила се у царство небеског Оца,
мајка нашег школског друга
архимандрита о. Данила**

Марија Љуботина

Рођена у краљевини Италији, 23. јануара 1928. године, у породици истарских, српских велепоседника Драковић, од оца Ђуре и мајке Луције. Завршила је редовне италијанске школе. Отац јој је 1943. године одведен у Дахау, али је због познавања немачког језика преживео концентрациони логор. Мајка Луција је вођена на присилне радове. Удала се 1947. године у перојску породицу Љуботина, која је у својој истарској историји дала више свештеника и монаха, па и једног Епископа. У браку са Данилом Љуботином родила је четворо деце Љубомира (сада архимандрита Данила), Косовку, Николу и Милеву. Врло млада остаје удовица и бори се за своју породицу. Њеног старијег сина Љубомира, по традицији породице Љуботина, даје у београдску Богословију 1964. године. Била је борац за породичне, етичке и моралне принципе који су остали као правило у старим црногорским породицама. Била је чувар кућне и црквене традиције и обичаја. Кроз њену кућу прошли су многи богослови, политичари, научници и обични људи. За свакога је нашла време и реч. Умела је да пренесе причу наших праједова и локалну историју свим знатиљењима. Иако је била обична домаћица умела је да говори са Владиком Амфилохијем, Мићом Поповићем и Михизом. Била је срећна и да их угости рибљим специјалитетима које је беспрекорно умела да спреми. Владика Симеон Злоковић познавао је и поштовао њене људске вредности. Говорила је високо књижевним италијанским језиком тако да је у разговору задивила чак и италијанског конзула који није могао веровати да је Српкиња и Перејка. Као чувар породичне традиције, својом љубављу и покртвованошћу сачувала је породицу на окупу до своје кончине. Достојанствено је сахрањена у породичној гробници породице Љуботина у Переју.

Опело у Храму Светога Спиридана у Переју са надлежним парохом протојерејем Гораном Петковићем служили су: три протојереја из Београда, игуман Манастира Гомирје са сестрома, два монаха из Манастира Ковиља, два протојереја из Епархије горњокарловачке и њен син Архимандрит Данило. Појао је хор Храма Светога Саве са Врачара. Многобројни мештани, међу којима и канцелар истарске Бискупије, представници локалних власти, мањинских заједница и удружења, испратили су покојницу на вечити починак.

Пригодном беседом на гробљу се од покојнице, по жељи породице, опростио протојереј-стварофор Михаило Арнаут, бивши Архијерејски намесник београдски.

Протојереј-стварофор Чедо Савићић

Молба за помоћ

Поштована господо, браћо и сестре, Један од најстаријих и најлепших Манастира средњовековне Србије, који је у последња два века запостављен, је Манастир Св. Николаја, познат као Манастирак. Манастир се налази на пет километара од Рековца, у клисури покрај Мочилског потока ван главних комуникација. Припада области Левач, Епархији шумадијској. Постојећа манастирска Црква, посвећена Св. Николају потиче из 1804. године. Након вишегодишњег егзистирања као парохијске Цркве, Манастирак је септембра 2005. г. Његово Преосвештенство Г. Јован, Епископ шумадијски, вратио у статус Манастира, што подразумева даљу бригу на уређењу манастирског комплекса.

Будући да је Манастир у оснивању, да у Манастиру није било монаштва, и да нема услова за боравак сестринства, молимо људе добре воље да помогну ову светињу новчано и материјално, колико до њих стоји, да ставимо објекат под кров.

Нека би Свети Николај био увек Ваш заштитник на свим животним путевима.

С благодарношћу и љубављу у Христу
Намесница Манастира
Теодора (Милојевић) монахиња

Новчану помоћ можете уплатити на ж. рачун Комерцијалне банке у Рековцу, број: 205-102372-74
Контакт телефон: 065/803-58-36

1. НАЈНОВИЈЕ! ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНИ начин
(као у Руса, Грка и Светогорца, а код Срба до пада Деспотовине) -
са програмирањем и откуцањем часова, а по избору, и са
могућношћу даљинског управљања.
ПРЕДНОСТИ у односу на ЗАПАДНИ начин звоњења: 1.1.) Звоњење
не потреса звоник; 1.2.) Знатно више звона може да стане у исти простор
1.3.) Укључењем, односно искључењем, звоњење истог тренутка
односно престане. 1.4.) Качење звона је простије, и због тога је знатно
јефтиније; 1.5.) Потрошња ел. енергије је нижа, а ако престане ел.
напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити. 1.6.) Погодно је за
сваковрсно програмирање, а са више звона, могу се ручно, али и
програмирано изводити мелодије - без додатних чекића и ел. магнета.
Ел. звоњење радимо и на ЗАПАДНИ начин.
2. ЧАСОВНИЦИ- тачни у секунд и још сами прелазе на "зима-лето" време.
ЈЕМСТВО: з ГОДИНЕ E-mail: szeljko7@verat.net "ЖЕЛ-МИР"
026/312 752; 064/920 5 851; 064/20 80 145 zelmir.atspace.com

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА
електромоторни и
електромагнетни погон
програмирано и
даљинско укључивање
ЦРКВЕНИ САТОВИ
„GPS“ - сателитска синхронизација
063/ 315 841
MJ 011/ 30 76 245; 30 76 246
Инженеринг
Земун, И. Џанкара 9/29 www.mj.rs

www.atvb1.com

ИЗРАДА КРСТОВА
од 0,5 до 5 m са и без позлате
ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА
ЗВОНА
програмирано и даљинско управљање
ТОРАЊСКИ
ЧАСОВНИЦИ -израда и репарација
ОЗВУЧЕЊЕ ХРАМОВА
(унутрашње и спољашње)
200 година традиције и искуства
ЛИВНИЦА ПОПОВИЋ
Београд 064 1860-076
063 1095-136
факс: 011 2657-857
www.livnicazvana.com

ДОБРОЧИНСТВО
Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocininstvo@gmail.com
www.dobrocininstvo.spc.rs

ОДМОР У ПРЕДВОРЈУ СВ. ГОРЕ
30. јун - 11. јул

ЛЕТЊА ДУХОВНА ШКОЛА
Св. Прохор Пчињски 06 - 13. август
Предавач акад. Владета Јеротић

СВЕТИЊЕ МОСКВЕ
25. август - 03. септембар

КРСТОВДАН У СВ. ЗЕМЉИ
25. септембар - 06. октобар

ОСТРОГ сваког викенда

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

ЛИГРАП Доо
34312 Белосавци, Топола
тел./факс +381 34 6883 502
моб. +381 63 602 536
+381 65 8073 135
www.ligrap.com
e-mail: livnicaligrap@yahoo.com

Прослава годишњице матуре

У четвртак после Духова, 16. јуна 2011. године, генерација матураната 1979-1984 из манастира Крке прославиће 27 година матуре.

Св. Литургија биће служена у храму Св. Великомученика Георгија у Кладову, са почетком у 9:00 часова.

Молимо све бивше ученике наше генерације да се ради информација јаве против Милану Благојевићу, пароху кладовском, на телефон 066/8000427.

Прослава годишњице матуре

Генерација карловачких богословова који су матурирали 2001. године прославиће 6. јуна 2011. г. у Сремским Карловцима 10 година од матуре – Св. Литургија је у саборном Храму Св. Николаја у 09:30 часова.

Молимо све поштоване колеге да се јаве на следеће телефоне:

презвитељ Југослав Ђурчић 064/330-51-43;
презвитељ Сретен Лазаревић 063/426-624

ПРИНЦИП ПРЕС
11000 Београд, Цетињска 6; +381 11 322 70 34; 324 56 21
www.turistinfosrbija.com, www.nacionalnarevija.com

ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ АРХИЕПИСКОПИ И ПАТРИЈАРСИ (1219-2010)

Илустроване биографије свих поглавара Српске православне цркве, од Светог Саве до патријарха Иринеја!
Изузетна књига!

Награда „Ступље“ (за неговање српске традиције и православне духовности) на Међународном сајму књига у Бањалуци.
20,6x20 cm, 216 страница

ЧУВАР СВЕТИХ ХУМКИ

Књига и филм о породици Михаиловић, која од 1927. у три генерације узастопно чува Српско ратничко гробље у Солуну. Дирљива прича о осамдесетогодишњем Ђорђу Михаиловићу, који је чувар непрекидно од 1960. до данас!

Величанствена и страшна српска епопеја у Првом светском рату, Голгота и Ваксрас

Србије! Имена осам хиљада српских ратника сахрањених на Зејтинлику!

20,6x20 cm, 288 страница

ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ ГОДИНЕ
Сајам књига - Бањалука 2010.

Специјални попуст за читаоце "Православља".
Позовите "Принцип Прес"!

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА - ЕПАРХИЈА НИШКА ППИП
НАЈВЕЋА И НАЈЛЕФТИНИЈА ПОНУДА
СВИХ ЦРКВЕНИХ ПРОИЗВОДА У СРБИЈИ

www.spc-ppip.org

Тел: (+381) 064 800 43 33 • 064 800 43 46

eparhijaniska@spc-ppip.org

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(попуљава служба претплате)

Претплаћујем се на
следеће часописе

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	ИНОСТРАНСТВО	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25 €	Обичном поштом
		30 € за Европу или 40 € ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу:

„Православље“ - Српска Патријаршија - Краља Петра Првог 5 - 11000 Београд - Србија

овде исећи